

להוסיף על כחובתה אין זה ענין למדו דבמדרים הולכים  
אחר סנה המדר:

ועוד מטעם אחר לא חל עליו סדר שהרי מדר  
שלא להוסיף כי אם מה שיחייב בד"ת זה נחייב מן  
הדין לשלם חומותיה או ליטבע והוא כדי ליגלל מעושה  
שבועה או חשד רוצה לשלם אף זו מן הדין כי דה הוא  
לשלם כשאין רוצה ליטבע ומאחר שכשתביעין אותו  
אומרים סורו נא מעל אהלי האשמים הרשעים האלה  
כי כדאיחא בפרק שבועת הדיינים ורואה לשלם כדי  
למנוע עצמו מלקרות רשע אינו יולא מכלל ד"ת  
ועוד שזה לא מדר אלא שלא להוסיף על כחובת'  
הדיינים אם היה כחובתה מנה לחת לה ק"ך בחורח  
כחובתה אצל הוא אינו נותן לה בחורח כחובת אלא  
בחורח חומות הילכך מכל חד מהני טעמי סגי לומר  
דמשלם לה חומותיה ולא חל עליו המדר כ"ש בהחצרות  
כולם זה נראה בעיני דבר פשוט נאם האשיר  
י"פ בנמה"ר אפרים קאלד וז"ל

### סימן קפו

ט שאלות ותשובות על ענין הסכמת בני המדינה  
שלא יאכלו מבשר הקדשים ומשכחי להעתיקה בקונטרסים  
הסכמות ומנהגי ק"ק אלא מפני שהסכמה זו הייתה  
שקבלה עליהם בחרמות וחומרות לכן העתקתיה פה  
בקונטרסים חרמות יען כי כאלו מקומות:

על הוראת הסכמת הקדשים שנעשית פה דמשק  
בכל חוקק שקבלה עליהם אמן עשרה שנים ועשו  
בשרם כבשר קדשים וקבלה בדיינים וחרמות משונה  
משאר הסכמות ובחוד הוון מחמת סכנת נפשות החרתי  
בהסכמת החכמים שאחי חלק ממנה להזיל מן הסכנה  
בהיות הגוים עליהם מעלילים ואויבינו פלילים עלילות  
ברשע אשר אין להעלותם על ספר דין כל בני חפ"ר  
והחרמה בחגאי שקצבים ההם קבלו על עצמם בכל  
חוקק לבחלי שחוט עוד בהמות לעגמם למכור בשרם  
רק הותרו למכור הבשר הכשר של אחרים כשכירים  
ובזה ודאי בסור הסיבה אשר בעצורה נעשית ההסכמה  
ההיא יסיר המסובב גם כי המעכבים בדבר לבחלי  
החיר להם הוא מחמת שנאה או לקרב חטאת לעגמם  
ולכן אין לחוש כלל לדבריהם כמ"ש בעל חרמות הדון  
בחשובותיו בס' רע"ד על אדם שעבר עבירה שראוי  
לנדותו עליה ועמד הרב שבעיר ומידהו אמנם הכל  
הכיר שמתחמת שנאה מידהו יען כי אחר נכסל בעבירה  
ההיא ולא מידהו תאלו לבצע חרמות הדון אם יש

## דיני שבועה

### סימן קפה

א האדון אשר אינו מבקש הרב הגדול יוסף נר"ו  
אחרי הקידה כחוב הן זאת לחלות ילמדנו רבינו יעקב  
שהיה נשוי לללה ורצו לגרשה ולפרוע כחובתה והיו  
קדחי האשה חפצים כדי שתגרש מנעמה ורצוה  
שיסיף לה על כחובתה וקפץ יעקב ומשבע בחירות שמאן  
עם כל פרטיו שלא להוסיף על כחובתה כי אם מה  
שיחייב בדין החורה ועמדה ללא בדין עם יעקב על  
עסקי חומותיה שלא זן אותה בעמדה עמו והוא היה  
טוען שזן אותה כראוי ומייבזהו בדין שיטבע שזן אותה  
או שפרע והוא כדי לפטור עצמו משבועתו וחרלה  
לפרוע לה אם יוכל לעשות כך ולא יחול עליו חירות  
או דילמא הואיל ויכול לפטור עצמו מלפרוע בשבועתו  
נמלא שאינו מחייב מן הדין לגמרי ויחול עליו החירות  
שק נראה מלשון חירות וכאמר יודיענו האדון אהרן דרך  
ישכון אור ואל יאחר אדונינו תשובתו נאם השוטה  
בנמא את דבריו הנעיר אלעזר בן יוחאי:

חשובה נראה דרשאי הוא לפרוע הוא לה ולא  
יחול עליו חירות ממנה טעמי חדא משום דאפשר שהוא  
יודע שהיא טוענת אמת שלא זן אותה ולכן אינו רוצה  
ליטבע וא"כ אין כאן חוספת על כחובתה כלל דאינו  
פורע לה אלא מה שהוא חייב:

ועוד שאפילו אח"ל שהוא היודע ועד שזן אותה  
כראוי ואינו חייב לה כלום וא"כ מה שמשלם לה היא  
חוספת על כחובתה הלא אין הולכים במדרים אלא אחר  
כונת המדר וכדחק בפי המדר מן הירק המדר מן  
הכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה אחר קונס למר  
עולה עלי מותר להחכסות בגמי למר פשתן עולה עלי  
מות' להחכסות באיני פשתן ר"י אומר הכל לפי המדר  
ענין והיזע והיה ריחו קשה ואמר קונס למר ופשתים  
מותר להחכסות ואסור להפשיל לאחוריו ופסקוה  
הפוסקים ובפי' קונס חק היו מסרבין בו לשאת את  
בת אחיו ס' היה מסרב בחבירו שיאכל אלו כו' ומאחר  
ששקבל עליו חירות שלא להוסיף על כחובתה כי מה  
שיחייב בדין החורה לא היה אלא על מה שהיו חוצים  
קדושים שיסיף לה על כחובת' וכדי שלא יעלה בדעתם  
ולא בדעת דין או פשן שיכנס ביניהם אפשר שיסיף  
לה על כחובת' קפץ ומר ק ומאחר שלא פשן ביניהם

לחם יידיהו ההוא והשיב ח"ל ל"ל דיש להביא ראיה  
 דאין ממש בידיו ההוא מהא דאמרינן בירושלמי פ' ואלו מגלחין ומייחתי לה בהגהות מיימוניות פ"ו דהלכות  
 ח"ת ובי"ד סי' של"ד ח"ת שנידה לצורך עגמו אפי'  
 כהלכה אין יידיהו וכת' צ"ד לא ידעין מהו לצורך  
 עגמו ושמה הכי פיר' שנידה כהלכה ומיהו לא נחמון  
 אלא לצורך עגמו כדי שיסתכל בהחרו ולכן אין יידיהו  
 יידי ע"כ וגרסה דל"ד להא דמי דמה לי אם נחמון  
 למחון או כדי לנקום ממנו ולהכניע שונאו גם זה שכן  
 לעשות נחת רוח ליצור דנראה טעם הדבר שצריך המנהג  
 שיחמיו לש"ש כדי לעשות גדר לחורה ולכבוד לומדיה  
 ולא יחמיו כלל לעגמו לשום הגאה וחועלת דאל"כ אין  
 ממש באותו יידיהו ואת"ל דבהגהות מיימוני מפרש ההוא  
 דירושלמי בענין אחר אדברי ראבי"ה ז"ל יש לסמוך  
 דכ"כ עליו א"ל דבעל הוראה הוא וראוי לסמוך עליו  
 עכ"ל והרא"ש ז"ל כחזק ירושלמי זה בחשבוניות בכלל כ"ה  
 ומהיר"ק ז"ל הביאו בשרש כ"ה גם הסכמה זו לא  
 נעשית בהסכמת כל חכמי הקהלות ודיניהם אשר המוס  
 עליהם ואני העיר או גיליתי דעתי בפירוש ולא רציתי  
 להסכים בה ואם החכם כה"ר משה ברוך נר"ו לא היה  
 אז בעיר ואם החכם כה"ר משה ביס"ר ז"ל הנמלא  
 אז עמם לא חתם בה ואע"פ שאח"כ נחבתי בהסכמה  
 ההיא שאין לה החרה לעולם עד שילנו למקום שאין  
 מכירין אותם כי אם מפני שהשודים על הגולה ואפשר  
 בכך יהיו השודים על הגבילה בנחמה דברתי זה כי  
 דברים אלו לא אמר אדם מעולם וסחורות מהם בעגמם  
 ויש לדרוש לשון הדיוט ולא לחלות בו בוקי סרוקי זה  
 מוכיח ודאי כי לא נחבתי אלא לחזק הדבר לכל חזק  
 יד הקצבים ההם עליה לבעלה בזרוע רמה ומחוך  
 דברים אלו חזק הכוונה דהא בבכורות פרק עד כמה  
 קי"ל כר"ש דאמר חסוד לדבר אחד לא היו חסוד לדבר  
 אחר והחסוד לדבר חמור הוא חסוד לדבר קל אך החסוד  
 לקל לא היו חסוד לחמור וגולה קלה מנבלה דאפשר  
 בהשבון וכן הסכים גם החכם השני ומ"מ ההסכמה  
 ההיא לא נעשית מחמת חסד ובלה ח"ו דאילו נעשית  
 מחמת קד לא היו עושים אותה לעשר שנים לבד אלא  
 לעולם גם במגרים היינו מגלים אדם לבד יקנו מהקצב  
 ההוא ולא היינו מניחים אותם לקנות ממנו ולא  
 נעשית אלא מחמת הגולה כאמור וכבר נחב הרשב"א  
 ז"ל בחשבויה דמי שהוא מפורסם מאד מחמת מעבדות  
 שבתורה נאמן הוא בשאר אסורין דמשומד לדבר אחד  
 לא היו משומד לכל התורה ולחתי משומד לעבודה זרה

או לחלל שבתות בפרהסיא דאף שבתחלה נעשה  
 ההסכמה זו למיגדר מילתא ואין ראוי להחירה מ"מ  
 בהחרה נעת מחמת הסכנה יש מגדר מילתא טפי  
 והם מן הפח יכול אל הפחת והיה בידיו לקווסם  
 בכך אפי' בחוזה לארך דהא אמר' ביצמות פ' האשה  
 רבה דביט דין מכין ומענישין שלא מן הדין ולא לעבור  
 על דברי תורה אלא לעשות סייג לחורה וכת' הרי"ק  
 ז"ל צ"כ הגזל אהיה דקנסיה ר"ל לההוא גברא דגזלן  
 שחיקא הוא ח"ל וש"מ דקנסין בכה"ג אפי' בח"ל ודוקא  
 גדול הדור כמו ר"ל דחתייה דבי גשיאה הוא וממונה  
 לדון על פי הגשיא או טובי העיר שהמוס רבים עליהם  
 אבל דייני דעלמא לא עכ"ל ויפתח בדורו כשמואל בדורו  
 ואי מטעם גולה אחיק עליה הרי אומר שש בחשבה  
 ורחמנה לבא בעי ואין ידוע למי יחזור כשחשיג ידו  
 בגזל רבים והוא ותקנתו לעשות דבר לצורך הרבים  
 ואף אם היה יכול להחזיר לבעלים נכרים אין להם  
 לקבל ממנו והמקבל ממנו נוטל דרכי החשבה בפניו  
 ובכן אין רוח חכמים ל"ה כדאיתא צ"כ הגזל עינים  
 והיינו במחזיר מעגמו שלא ע"י צ"ד ולכל יערימו  
 הגוללים ויעשו כן כדי שלא יקבלו מהם ויפטרו אק לא  
 נמשכה חקנה זו אלא בדור ר' שחקנה מ"מ צ"ד מטה  
 יד וגדלו חובותיו ונחמטה מחייתו אין ליעול דרכי  
 החשבה בפניו ואזו בעניותיו אף אם הדיוטות איתנו  
 מ"מ המחזיר רבים עליהם והשעה לריבה לכן וכבר נחב  
 הרמב"ם צ"כ כ"ה מה' סנהדרין ח"ל יש לב"ד להלקות  
 למי שאינו חייב מלקות ולהרוג למי שאינו חייב מיתה  
 כי ושלשה דלא נקראים צ"ד אפי' שיהיו הדיוטות כדאית'  
 צ"כ דסנהדרין ובהוראה שעה כאליו בהר הכרמל  
 וכהנה עובדי ביצמות פ' האשה רבה ואמר צ"כ  
 דב"ב הנהו טבחי דאיתו בהדרי כל דעבד ביומא  
 דחבריה לקרעיה למשיבא אול חד מייהו עבד ביומא  
 דחבריה קרעיה למשיבא אחא לקמיה דרבא ומייביה  
 איחביה רב יומר בר שלמיא לרבא והא חייא להסיע  
 על קצתן ולא אהדר ליה א"ר פפא שפיר עבד דלא  
 אהדר ליה ה"מ דליכא אדם חשוב אבל היכא דליכא  
 אדם חשוב לאו כל כמיניה וכת' הרא"ש ז"ל שם  
 בפסקיו ח"ל מכאן דכל בעלי אומניות יכולין להחנות  
 ביניהם והם הגקראים בני העיר בענין מלאכה ואדם  
 חשוב היינו דוקא כגון רבא שהיה ראש ומנהיג בעיר  
 ואפי' כל בני העיר לאו כל כמיניהו להחנות אם לא  
 מדעת אדם חשוב עכ"ל:

וב"ב רש"י ז"ל שם וכו' המרדכי ז"ל בשם ר"י

דבפרק בני העיר אמר לא שנו אלא שלא מכרו שבעה עובדי העיר כו' אחתהי קאי דלוקימנא בשל כפרים אבל בכרכים לא מהני שבעה עובדי העיר כלל ה"מ בשם אבל אם ביררו אפי' בכרכים מהני ואפי' יחיד דגרסין בירושלמי דמגילה פ' בתרא שלשה מבית הכנסת נביח הכנסת שבעה מבני העיר כבני העיר מה אק קיימים אי שקבלו עליהם אפי' ביחיד ואי בשלל קבלו עליהם אפי' כמה אלמא היכא דביררו אפי' יחיד נמי וכי היכי דמהניא ברירה בכפרים הכי נמי מהני בכרכים וכיון שיש בידם להפקיע בית הכנסת מקדושתו אע"פ שיש לנוסם חלק כדלמריין בנדרים פ' השותפין הריני עליך חרם כו' ושרי למימתי ביה שירא כדליתא במס' מגילה ה"ה בכל מעשה הקהל מעשיהן קיים ובמעמד אנשי העיר היינו שעתים צפרהסייא ואין מוחה ביהן שאילו בהסכמתן לא עשו עובדי העיר כלום אלא כל הקהל או רובם ואפילו בכרכים נמי כ"כ ראב"ה ז"ל ומ"מ בנ"ד מודו כ"ע דלאו כל כתיביה הוואל ומסרו הסכמה זו ביד חכמים' ודייניהם ומסחמא חלו אותה בדעתם ועל פיהם הם נמשכים בכל מה שיצאו עליהם ולענין החרם שבה הנה נחב הרשב"ץ ז"ל קבל עליו חרם וידידי לעשות דבר פ' מחירין לו בלי שום פתח וחרטה שאין החרם צריך לא פתח ולא חרטה וכ"כ הרמב"ן במשפטי החרם והרשב"א בתשובה ורואה מדלמרי' בפ"ק דנדרים שמעך להביא אחתה הזכרת ה' לבטלה שמחה ושרייה לאלתר והרי לא היה שם פתח ולא חרטה ובגדר אם ניחם בעלמו מפני הגולד מחירין לו כמ"ס הרמב"ם בפ"ו מה' שביעות ואין לחוש בהתרה זו שמה יאחרו לסורס הוואל ואינם אלא כשכירים למכור בשר אחרים ואין לעמוד בסכנת הגויים בקיום כל ההסכמה דהא אפי' לעבד' על מצה ולעשות בידים עבירה כשהגוי מחנני להנחת עצמו הותרה מלבד ע"ז וע"ז כדליתא בסנהדרין בפ' בן סורר ומורה ואף בצצירא דע"ז נמי אמרי' דאלמלא נגודה להנניא מישאל ועוריא הוו פלחין לללמא משום דאנדייטיו של מלכים הוה אמור מעתה ק"ו הם הדברים לנ"ד דאיכא ביה סכנת רבים בגופו או בממונן חס ושלום והגויים מחננוים להנחת עצמן לגבות חובות שלהם מריחא הבשר דשרי דהא באיסור לאו וכרח דחמיר עפי אקילו רבנן משום פקוח נפש כדלמרי' ביומא פ' י"הכ צענין עוברה שהריח חבשיל נבלה ב"הכ כו' ואמרי' נמי בפ' בן סורר ומורה דגוי דלמרי' לישראל קטול אספסתא בשבתא ושדי לחיורי ואי לא קטינלא לך לקטול ולא לקטליה וההיא עובדא דשליה

ז"ל הזקן ממך וכ"כ עוד בשם רבינו יואל ז"ל שם ח"ל ובסוף השערים נחב דאין רשאין חסובי העיר לקיים שום דבר היכא דיש דין מומחה או אדם חסוב אם לא על פיו עכ"ל גם הרמב"ם ז"ל נראה שכן דעתו שהרי נחב בפ"ד מה' מכירה ז"ל רשאין בני העיר לקבץ להם שעד לכל דבר שירא ואפי' בשר ולחם ולחמא ציניהם לכל מי שיעבור יענישו ואוחו כבך וכך רשאין אנשי אומניות לפסוק ציניהם שלא יעשה אחד ביום שיעשה חבירו וכיוצא בזה וכל מי שיעבור על התנאי יענישו ואוחו כו"כ בד"א במדינה שאין בה חכם חסוב לחקן מעשה המדינה ולהלליל דרבי יוסביה אבל אם יש בה אדם חסוב אין התנאי שלהם מועיל כלום ואין יכולין לענוש ולהפסיד על מי שלא קבל התנאי אלא"כ התנה עמהם ועשו מדעת החכם וכל מי שהפסיד לפי התנאי שאינו מדעת החכם משלם עכ"ל ויליף לה מהא מדקתי צחוספת' רשאין הנחמתיין לעשות רגיעה ציניהם דהיינו חילוק הרגעים עשה אחת ברנע פ' ואי ברנע פ' א"כ לשון מרנוע ומנוחה לומר היה אחת נח ציוס פ' ואי ציוס פ' ומ"ס רבינו לריכות אדם חסוב באומנין ולא צבני המדינה היה כדברי התלמוד שהביא דין זה בטבחים ולא צבני המדינה וה"ה לבני המדינה מדפריך מיניהו לטבחים והנה תנאי הטבחים שייך לרוב העיר וה"ל צבני העיר והדין בהם שזה ולא הוי כחנאי שבין אדם לחבירו דלא צבי ב"ד ותנאי שבמחן קיים ובהשבת אבידה כשחבטעל ממלכתו שזה דין דבעיקן שיחה בב"ד לטול דירי בשכרו היינו לפי שאין הצעלים שם ומן החורה חייב להשיב בחנם אמנם בההיא דפ' הגולד בחרא דתק שטק נהר חמורו וחמור חבירו כו' לא צעין ב"ד אם הוא שם דהא בגמ' פריך לימא משעה אי בך ואם התנה בב"ד לא תני למימר משעה אי בך אם אינו שם צבי להנחית בב"ד דרב גוצרייהו להפקיר מחן אחרים דהפקר ב"ד הפקר כדלית' בגיטין פ' השולח והיינו דנחב רבינו בפ"ד מה' מכירה בד"א במדינה שאין בה חכם חסוב לחקן מעשה המדינה לומר שהוא ממונה על כך והיינו להסיע על קלחן ועוד נחב כזה ולהלליל דרבי יוסביה צחנאים האומנין וכיוצא בזה שהכל שזה לו אבל ריב"ש ז"ל נחב בחסובותיו בס' ש"ט ח"ל נראה דהיינו דוקא צבני אומנות אבל צבני העיר יכולים הם להתנות ואין צריכים להסכמת אדם חסוב שצביר וכ"כ מדברי הרמב"ם שלא הזכיר דין אדם חסוב צבני המדינה רק צבני אומנות כו' עד וכ"כ מדברי הרמב"ן ז"ל כו' עכ"ל ואע"ג

הסכמות הקהל מ"מ לא היחה בהסכמת דייניהם אשר המסוס עליהם ואפי' שקיימוהו ח"כ הם אומרים שלא היה פיהם ולבם שיש והפה שאמר הוא הפה שהחיר ולב ב"ד חתה על בעולה כפי טרד השעה ואפילו שהיה עשויה על דעת שלשה החכמים דייניהם ויש בה נדר כבשר קדשים ולא יהיה בהחרחה שום מזה והו"ל נדר על דעת רבים דלית ליה חתרה לדבר הרשות בלי רשות אוחן ג' דלדעתה דידהו נדרו ב"ד מלו' להחיר בלי רשות וכמו שחמרו דאשה אפי' דנשבעה ע"ד רבים על דעת בעלה היא נודרת ובעל מינו גיז מכאן ולהבא בלי פחה וחרטה כן הם הקהל וכ"כ הרשב"א ז"ל בפסקיו וכתבו הר"ב"ש ז"ל בחשובותיו בסימן קע"ח ומה גם עתה שהשלשה הסכימו בהחרחה שהיא מותרת אף בלא הסכמת הקהל להחיר כ"ש ב"ד שהסכימו ראשי הקהל בשם כל הקהל להחיר ואחר חתרה שוב נחמרו וב"ד ליכא למימר נדר שהותר מקצתו הותר כולו מחרי טעמי הד' דב"ד חתה הכי בלבם על ההסכמה זו ולמאי דחתה חתה ולמאי דלא חתה לא חתה ואידך משום דחרי מילי ייבהו חד דחומר' רבה שלא למכור בשר עצמם שיהי לה שלא למכור בשר אחרים וה"ל כנודר מחאנים והדר נדר מעצב' והחירו לו לעצבים דלא היו מותר לחאני' גם כי חתרה זו היחה בחרטה מכאן ולהבא אך לא בפחה דמותר מעיקרה ולמה שנתחרט מכאן ואילך בגדרי הקהל הותר ועל מה שלא נחרט לא הותר דהא לא עקר הגדר מעיקרו הוא אף אם היו כלולים שיהם חאנים ועצבים בגדר אחד וכ"כ הרא"ש והר"ן בפרק ארבעה נדרים בשם הרמב"ן וכשהותר ע"י פחה דומה לגדרי טעות וכיון שיש טעות בגדר בטל כולו משא"כ בחרטה ואע"ג דנכח הר"ן שם בשם החס' דאפי' יתר בחרטה כיון דחכם עוקר הגדר מעיקרו מהסותר מקצתו הותר כולו מ"מ הרא"ש ז"ל בפרק ארבעה נדרים חפס דברי הרמב"ן ז"ל עיקר ואפי' לדברי רבותיו בעלי החוספות ז"ל נדרי לבור שאני דכן הן האדרין והן הן המחירין ולא בשו פחה ולא חרטה דלדעתה דהכי נדרו ואע"ג דבאגיש דעלמא דאומר נדר שאני רוצה לידור לא יבא נדר לנריך לומר כן בשפתיו ולא בלבו משום דדברים שבלב אינן דברים ואינם מצטלים את הגדר כמ"ש הרא"ש ז"ל בפסקיו בפרק ארבעה נדרים בשם הרא"ש ז"ל דנכח אהא דאמרינן החס' וכיון דאמר כל נדר שאני עתיד לידור הרי הוא בטל לא שמת ליה ולא אחי בהדיא ח"ל וא"ת מאי קשיא ליה לימא שבעל בלחש

יבמות דאמר ליה גוי קטול אספספא בשבחה ושדי לחיזוי ואי לא קטילנא לך כדקטילנא לפליא בר ישראל דא"ל בשל לי קדרה בשבחה ולא בשיל וקטילתי יחיה נחבו עליה החס' ח"ל שם דשמא לא היה בקי בהלכה דמן הדין לא היה לו למכור עצמו במקום הנאח עצמן של גויים עכ"ל:

גם הרשב"א ז"ל נכח בתשובה על מי ששבע ע"ד רבים שלא לשחוק בשום שחוק בעולם שיש בו מעוה ונשחטה וחרר ונשחפה ולפעמים חחר לשטותו ויוס א' שחקו לפניו ומלא מזה ומה לו ואמר שאם יוכל לשחוק במעוה שימלא מנוח ורפא לו ושלחל חס מותר להחיר חס לא? תשובה: מסופק אי בדבר זה דלפשר לומר שהוא מותר ויש בדבר פקוח נפש וכמו ששינו המכנה את הדר מפני רוח רעה מפני החולה שיש בו סכנה ומותר לנחלה כו' עד ושמא חס הוא מסופק מותר דספק נפשות להקל כו' עכ"ל ואי בדאיכא הויקא דרבים חיישין טפי דהא חק ב' לא יאפור מרחיקין את הנזלות ואת הבורסקי מן העיר חמשים אמה אין עושין בורסקי אלא למורה העיר וחק גמי החס חילן שהוא נוסע לר"ה קוץ כדי שיהיה גמל עובר ורכבו וכחבו הרמב"ם בפ"ג מה' מקי ממון וחק גמי ב' חקת הבתים אין עושין חלל חס ר"ה בורות שיהיו ומערוה כו' ובאלו רבות אמור מעתה כ"ש הם הדברים בג"ד דודאי מניע לרבים סכנה והזק רב בידים אם בגופו או בממונס ח"ו דאין לעמוד עליו דכתיב ולא תעמוד על דם רעך גו':

מכל האמור היה מקום להחיר כל ההסכמה והיה ע"פ הרוב ויחירו לשלשה והם יאחירו ויחירו לג' אחרים וק' יעשו עד שיחירו את כל הקהל ההוא אך להעמיד משמרת החורה לא יאוח לעשות ק' פן חגבר יד עושי רשעה רק יש להחיר על האופן ה"ל להעביר השעה ושלא לעמוד לפני רגל ומתיות טוב אל תקרי רע:

והנה נדר על דעת רבים דהיינו פ' ופ' ופ' דאמרינן בגיטין פ' השולח דלית ליה חתרה אלא ברשות מ"מ לדבר מזה איח ליה חתרה בלא רשות נעובדל דההוא מקרי דרדקי דאדרנה הכי והדר אהדוריה משום דלא אשחנח דדייק כווחיה ואין לך מזה גדולה מפקוח נפשות להציל מסכנה מציח ושאר נדרי קהל נדרי אשה נשואה דעל דעת בעלה היא נודרת ובעל מינו גיז מכאן ולהבא ואין נריך חרטה ואף על פי שהסכמה זו עשויה בכל מיני חומרא והיא משונה משאר

הקהל להפסד יוחר ממה שהם עשה ועוד שאין מחירין  
ההסכמה החמורה מאח לפי ידי עובדי עבירה מין  
שנשדו על הגולה ועל הנבלה וחו שהסבה שבשכל'  
נעשית ההסכמה לא נסתלקה דערצין ערצא לריך  
אשר פיהם דיבר שוא כו' וחו שהיה לריך פחה וחרטה  
לכל אחד ואחד שאין פחתו וחרטתו של זה כפחתו  
וחרטתו של זה וזה ודאי מולד הוא ואין פוחתין במולד  
ואין הסכמה זו כשאר הסכמות' הקהלות שדעמס הוא  
מהחלה שיחירו כל זמן שירצו בלי פחה וחרטה שהרי  
הסמיתו בהסכמה זו הרבה יוחר מדאי והבלוה כל  
יחיד ויחיד וגם שלשה חכמים ה"ל הענישו הרבה לכל  
המחיר ההסכמה זו ולפיכך לא הסמינו בהרחה

משה בן יוסף  
זל"ה משראני

יוסף  
קארו

דוד בן אבי  
ומרה

### סימן קפח

על דבר הורא' אלופי וגבירי רבני עולם אשר  
בעיר לפח חוב"ב ישמרה השומר אמת לעולם . על  
החרת הסכמת הקציבים אשר עליה מעכבים לסבת  
חוקק קשרי חימורחיה עשה באחי להחיר אלו הקשרים  
בכחבי הקדש ואגמרין סמינא אמינא ולא מסהפינא .  
תהלתה נהבו ז"ל חייבים אנו למסור נפשותינו  
ומאדנו להעמיד תורתנו הקדושה לכל יפול ממה  
אפילו כמלא יומא . אי אומר זה אמת אם היו הגויים  
מחטוניס להעבירו על דת אמנם בל"ד הם מחטוניס  
להנאח עלמס לגבות חובותיה' מרוח הבשר ובהא  
ודאי שרי במקום סנה דהא נחב אשר יעשה אוחס  
האדם וחי בהם גו' ולא שימות בהם ומוטב לחלל  
שבת אחת כדי לקיים שבחות הרבה ובכן וחי בהם  
לחי' הע"ב ואפילו לעבור על מצות החורה ולעשות  
עבירה כשהגוי מחנני להנאח עלמס במקום סנה שרי  
חוק מע"ז ונ"ע וס"ד כדאיחא בסנהדרין פרק בן סורר  
ומורה ואף בבירה דע"ז נמי אמרין אלמלא נגדוהו  
לחנינא מישראל ועוריה הוו פלחי ללמלא משום דאנדרטיו  
של מלכים הוו ואפילו באיסור לאו ונרת דחמיר טפי  
אמרין ביומא בפרק יוס הכפורים עוברה שהריחא ריח  
חבשיל נבלה ביום הכפורי' מאכילין אותה משום ספק  
פיקוח נפשות ואמרין נמי בפ' בן סורר ומורה אמר  
רבא גוי דאמר לישראל קטול לי אספסחא שבחא  
ושדי לחיובי ואי לא קטילנא לך ליקטול ולא ליקטליה  
וההוא עובד' דשליח יבמות דה"ל גוי לישראל קטול לי  
אספסחא ושדי לחיובי ואי לא קטילנא לך דקטילנא

כדי שלא ישמע חבירו ופי' הרא"ם ז"ל שאם בטל בחשאי  
אין בטולו בטול דכיון דנדר בסחם אע"פ שחשב בלבו  
שנדר ע"ד חנאי הוו דברים שבלב ולא מוכיח ולא היו  
דברים אצל אם בטל בפרהסיא הוו דברים שבלב  
דמוכחו ומהעל מחשבתו לבטל הנדר הילכך פריך  
חלמודא ולא אכיל בהדיא עכ"ל ומאי דאמרין שיהיה  
פיו ולבו שוים היינו כשהיה בלבו לנדור מפת חטים  
ואמר פת שעורים אך לא היה בלבו לבטל כל מה  
שאומר בפיו משא"כ כשמבטל בלבו כל מה שאומר בפיו  
ומחשבת לבו סותרת מה שאומר בפיו ולא היו דברים  
ולקן לריך שיבטל ג"כ בשפתיו בקול רם להוכיח לעין  
כל דבריו ומ"מ בל"ד בנדרי לבד ב"ד מחנה עליהם  
והם נדרו לדעתייהו כאלה הנודרת דעל דעת בעלה  
היא נודרת כך הם נודרים ע"ד דייניהם שהמחוס  
עליהם ולב ב"ד החנה בכד לעת האורך לבטלו ומחשבת  
לבם לא היה אז כוונתה מה שפיהם וימנו גיי מלאן  
ולהבא ואף אם חתיה הסכמה זו משונה מכל הסכמות  
הקהל וכחצו בה חומרות חמורות ועשו בשרם כבשר  
קדשים והכל קבלו עליהם ועשו עליה אמן שנחצו  
האחרונים ז"ל דלא מצו להחיר בכל כיוצא בזה זולתי  
בפחיתים וחרטה ואין פחיתים שוין ולקן לריך להחיר לב'  
ואוחן שלשה יחירו לשלשה אחרים וכן יעשו עד שיחירו  
לכל הקהל זה ודאי הוא כשעשאוהו בסחם אך לא  
בעשאוהו בחנאי לב' ב"ד להחירו כשירצו אז הוייא לה  
כשאר הסכמותיהם ומחירין אותה כשילעצרו בלי  
פחיתים כלל חו ודאי אינו לריך לפנים ולא לפני פנים  
וחו לא מילי נאם הנציר בעיר הדובר עד הלום לרגבות  
חורבות ארצות השמים עיר ירושלים לבו נשפך ממים  
כי לקחה מיד ה' כפלים והוא עליה גללך ולבו בוער  
כאח לאומרים האח ולהעמיד האמת דבק מאח למראה  
עיניו יספוט ולמשמע אזינו יוכיח הקוטפים מלוח עלי  
שח ועל מימי מעייני החורה יפריח .

יוסף בן לאדוני אבי אברהם בן גייאח .

### סימן קפז

חובס חסותה השאלה לרבני לפת חוב"ב אות גפות :

על דבר ההסכמה שיעשית בדמשק על כי  
היהודים מוכרים בשר ליהודים כו' חייבים אנו למסור  
נפשו ומאדנו להעמיד תורתנו הקדושה לכל יפול ממה  
אפילו כמלא יומא וימה ולפיכך אנו אומרים שאין להחיר  
הסכמה מאח שיש בה כל החומרות הנכרות ממנה  
טעמים הלא שבזמן שיעשית הסכמה זו היו קרובים

עליה ולית לי' פדיון חמירא ליה החשוד על זה ועל זה  
 כיך דחשוד דלדאורי' כ"ש דלדרבנן ובג"ד נבילה חמיר'  
 ליה מגול משו' דגול' יחנה להשבון ובג"ל לא יחל'  
 להשבון וגם מטמ' במגע ובמשא דנבלת עוקטאור  
 מטמא' כגרים בבית הבליע' ושייך בהו' איסור מוסיף  
 ואיסור כולל ואיסור בת אחת נמלא החשוד על אבילות  
 הקלה בעיניו לא היו חשוד על הנבלה דחמירא ליה  
 גם הרשב"א ז"ל כתב בחשובה מי שהוא מפורסם באחד  
 מעבירות החורה נאמן הוא בשאר איסורין דמשומד  
 לדבר אחד לא היו משומד לכל החירה חוץ מן המשומד  
 לע"ז ולחלל שבתות בפרהסיא וכ"ל הרמב"ן ז"ל בחשבותיו  
 סי' ק"ע ואף אם לא יהיה חמור ממנו בעונש אלא  
 שחמור בעיני בני אדם שוקרין ממנו יותר מזה היו  
 חמור דהא אמרין בצבורות פ' עד כמה אמר ר' זו  
 דברי רבי עקיבא התימחא אצל חכמים ואמרים  
 חשוד על השבעות חשוד על המעשר מאן חכמים רבי  
 יהודה דבאתריה דרבי יאודה שביעית המירא להו' גם  
 כי גולה ונבילה שני איסורים יינכו דהנחשד לחמור  
 שבהם לא היו חשוד אפילו על הקל דהא משומד  
 לערלות לא היו משומד אשחטא דקילא מינה אמנם  
 שביעית ומעשר וטהרות אע"פ שהם איסורים מחולקין  
 שייך אפילו בדבר אחד וכולם מין אוכל וחשיבו כאיסור  
 אחד לענין שאם נחשד על החמור נחשד גם על הקל  
 ובג"ד נמי לא אמרין כיון דחשוד אבילה חשיד נמי אבילה  
 אלא כשנחשד חלה על שניהם וחזר בחשוב' משיהם  
 ושוב נחשד על אחד מהם דבהא ודאי רגלים מוכיחות  
 מנו דחשוד אהא חשיד נמי אהא דלדמר' החם יש מי  
 שהוא חשוד על הטהרה ואינו חשוד לא על זה ולא על זה  
 פי' לא על המעשרות ולא על השבעות ופריך ורמינהי  
 נאמן על הטהרות נאמן על השביעית הא חשיד חשיד  
 ואמר רבי ינאי כגון דהוה חשיד לתרוייהו ואחא  
 קמי רבנן ובג"ל אחרוייהו וסדר אחשד אחד מייניהו  
 דלמרין מנו דחשיד אהא חשיד נמי אהא איך משא"כ  
 בג"ד דאילו כן איח לה קלא ואיברא החשוד על הנבלה  
 אינו חשוד על הנבלה לאכלו או להאכילה לומר'  
 דלמרין בפ"ק דחולין הרי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו  
 הלך ומלאן שחוטין רבי יהודה אומר ורבי חנינא  
 בנו של רבי יוסי הגלילי מחיר אמר ר' גראף דברי ר'  
 יהודה כשמלאן באשפה דברי רבי חנינא כשמלאן בבית  
 וכחבו שם החום' ח"ל הרי שאבדו לו גדייו ה"ה נגביו  
 ומשום דחשיד אגבי' לא חשיד אבילה ובחוספ' קמי  
 בהדיא נגביו לו תרנגוליו ומלאן שחוטין כו' וכן כתב

לפליח בר ישראל דלדמר ליה בשיל לי קדרה בשבתא  
 ולא בשיל וקטלית יחיה כחבו עליה החום' ז"ל דשמא  
 לא היה בקי בהלכה דמן הדין לא היה לו למסור עצמו  
 במקום הנאת עצמן של גוים:

ועוד כתבו ח"ל ולפיכך אנו אומרים שאין להחיר  
 ההסכמה כזאת שיש בה כל החומרות הנכרים ממנה  
 טעמים חדא כי בזמן שנעשית ההסכמה זו היו קרובים  
 הקהל להפסד יותר ממה שהם עתה:

אני אומר כי הפליגו בחומרות ההסכמה הרבנים  
 י"ו למיגדר מילחא פן יפקירו עוד בכל ההסכמות  
 החמורות דהא אם לא נעשו הקהל הסכמה זו היו  
 קרובים להפסד היו הפסד ממון לא הפסד נפשות  
 בעלילות ברשע כי היה להם הגביר כה"ר כלב נ"ע  
 איש עומד בפרץ להילל מידם בהיות לו יד ושם  
 בגדולים שרים ושופטי ארץ:

עוד כתבו שאין מחירין הסכמה חמורה כזאת  
 לסייע ידי עובדי עבירה כיון שנחשדו על הנבלה ועל  
 הנבלה . אומר אני מפני שראו בחתימתי דבר זה  
 שהיה על דרך הגומה לבל לחזק ידי הקלבים וגם  
 עתריהם לבעול חוץ זמנה לקדח חמתי עליהם כך  
 ובקעה מלאחי וגדרתי בה גדר ומעולם לא נחשדו על  
 הנבלה וזאת על הנבלה לבד וזוהו אפשר שיבואו לידי  
 חשד נבלה ואין לעשות כזה דהא דרשיק לשון הדיוט  
 וממנה מובן דבר זה שהרי לא עשאוה אלא לעשר שנים  
 לבד דאילו היתה מחמת נבלה היו עושים אותה עליהם  
 לעולם גם בכלל הסבות שכתבו על סבת עשייתה לא  
 זכרו דבר נבלה כלל ואילו כן היו זוכרים אותה הואיל  
 והיא חמורה מאד נוגעת לבשר ולעצם ושקולה יותר  
 מכל הסבות שכתבו וגם מחתימתי יוכר דבר זה בפירוש  
 לשון הדיוט דהאי דינא לא מחמת שהם חשודים על  
 הנבלה נאמר שאפשר שיבואו לידי חשד נבלה דהא קי"ל  
 החשוד על דבר אחד לא היו חשוד לזולתו כדאיתא  
 בבבבא פ"ק עד כמה דתק החם החשוד להיות מוכר  
 תרומה לשם חולין רבי שמעון אומר כל שיש בו זיקת  
 תרומה אין לזקקין ממנו והלכה כמותו וכן פסק הרמב"ם  
 בפ"ב מהלכות מעשר ומ"מ החשוד לדבר חמור הרי  
 הוא חשוד לדבר קל ממנו דתק החם החשוד על  
 השביעית אינו חשוד על המעשרות החשוד על המעשרות  
 אינו חשוד על השביעית החשוד על זה ועל זה חשוד  
 על הטהרות ואמרין בגמרא מ"ט שביעית לא בעינא  
 חומה מעשר כיון דבעי חומה חמיר ליה החשוד על  
 מעשר מ"ט מעשר איח ליה פדיון שביעית כיון דקמחסר

שכן דעתו שהרי כתב בפי"ד מהלכות מיר' ח"ל רש"אן בני העיר לקח להם שער לכל דבר שירצו ואפילו בשר ולחם ולהתנות ביניהם לכל מי שיעבור יענישו אותו כך וכך רש"אן אישי אומנות לפסוק ביניהם שלא יעש' אחד ביום שיעשה חבירו וכו' בזה וכל מי שיעבו' על החנאי יענישו אותו כך וכך ב"א במדינה שאין בה חכם חשו' לתקן מעשה המדינה ולהללים דרכי יושביה אבל אם יש בה אדם חכם חשוב אין החנאי שלהם מועיל כלום ואין יכולין לעשות ולהפסיד על מי שלא קבל החנאי אלא ח"א החנה עמה' ועשו מדעת החכם וכל מי שהפסיד לפי החנאי שאינו מדעת החכם משלם עכ"ל:

ורגה חנאי האומני' שייך לרוב בני העיר כעבחי' חולסם והו' לכו כבני העיר והדין בהם שזה ולא כחנאי שבין אדם לחבירו או יחידים בלא בעו ב"ד בחנאי שבמחנות קיים ליחידים בלא ב"ד ולענין השבח אבידה כשמתבטל ממלאכתו שזה דינר ומחנה ב"ד שיטול שכרו דינר כדאיחא בפרק אלו מציאות דהחם היינו משום דבעל אבידה ליחיה החם וגם מן החורה חייב להחזיר בהם ותיא' בפרק הנוול בתרא דחנן שטף נהר חמור וחמור חבירו כו' החם בעלים קיימי ולהכי לא בעין ב"ד דהא בגמרא פריך ולימא משעה אי בך ואם התנה ב"ד לא מצי למימר משעה אי בך אך אם אינו שם לא בעי להתנות ב"ד דרב גובריהו להפקיר מחנן אחרים והפקיר ב"ד הפקר כדאיחא בגיטין פרק השולח ומ"ש רבינו בפי"ד מהלכות מיר' ב"ד חשוב באומנין הוא חזר גם לבני העיר ובתלמודא אייתי באומנין וק"ה לבני העיר מדפריך מבני העיר לאומנין וכת' לתקן מעשה המדינה היינו שהוא ממונה על כך והיינו להסיע על קצתן וכת' ולהלליהו בדרכי יושביה דהיינו בחנאי האומנין וכו' בזה דהכל שזה לו אבל הריב"ש ז"ל כתב בחשובותיו בסי' שע"ט ח"ל נראה דהיינו בבני האומנות אבל בני העיר יכולים הם להתנות ואינן לריבין להסכמת אדם חשוב שבעיר וכן נראה מדברי הרמב"ם שלא הזכיר דין אדם חשוב בבני המדינה רק בבני אומנות כו' עד וכן נראה מדברי הרמב"ן ז"ל כו' עכ"ל:

ובזה שאמרו בטול דין דאין פותחין בו אי אומר לא היא דהא מולד זה מצי' ובטול מצי' פותחין וב"ד לא החרנו מה שהחרנו אלא משום חנאי ב"ד ובחרטה לבד מכאן ולהבא דשרי בחדרי קהל ומ"מ אע"פ שאין פותחין בטול שאינו מצי' בעין דביה לא היא חרטה מעיקרא מ"מ אם ניחם מעצמו מפני הטול מחזירין לו כמ"ש הרמב"ם פ"ו מהלכות שבעות וכדאיחא

הרא"ש ז"ל בפסקיו שם וכ"כ הרב בנו בעור יורה דעה ח"ל המוציא בהמה שחטה כראוי במקום שרוב ישראל מאיין כשרה ואפי' אם נגבה ממנו ואמלאת שחטה אע"פ שהוא חשוד על הגניבה אינו חשוד על השחיטה עכ"ל:

עוד כתבו ח"ל ותו שהכבה שבטילה נעשית ההסכמה לא נסתלקה וערבך ערבא ל"ך אשר פיהם דבר שוא כו' : ואני אומר אמת הדבר ומ"מ לא נעמוד לפני רב"ל אסתכלה לאיני כמעשה יעקב אבינו ועביר השעה ונחפיים מהרע מעותי וכל מאי דאפשר לחקוי מחקינן:

עוד כתב ותו שהיה לריך פתח וחרטה לכל אחד וא' שאין פתחו וחרטתו של זה כפתחו וחרטתו של זה חס ודאי מולד הוא ואין פותחין בטול כו' עכ"ל : ואני אומר המבין למראה עיניהם כלשון ההסכמה ההיא אמנם על האמת אע"פ שחתמו בה לחוקה שלשה הסכמים היא לא היחה בהסכמתם וגם בדעת' או הסכימו להחזיר ה"ל שהחזירו ממנה כשיטעך ולב ב"ד התנה בך וגמלא כי כל ההסכמה ההיא בגויה מחלחה על יסוד רעוע ואילו היה ג"כ מתנים על כולה היחה כשאר הסכמותיהם לענין החרה בלא פתח ובלא חרטה ללא אמרו אלא בסתם אך לא במפורש וכחם נדרים להחמיר ופירושו להקל ורחמנא לבא בעי וידוע הוא שכל הסכמות של קהל בלי הסכמת דייניהם שהמחוס עליהם לאו כלום היא והכי אמרין בפ"ק דבבא בתרא הנהו טבחי' דאחזו ביה דרדי כל דעביד ביומא דחבריה לקרעיה למשכיה אול חד מינייהו עביד ביומא דחבריה קרע' למשכיה אחא לקמיה דרבא וסייביה איחיבי רב יימר בר שלמיא' לרבא והא תניא ונהביע על קצתן ולא אהדר ליה אמר רב פפא שפיר עבד דלא אהדר ליה הני מילי היכא דאיכא אדם חשוב אלא היכא דאיכא אדם חשוב אלא היכא דאיכא אדם חשוב לאו כל כמיניהו דמתו וכחב הרא"ש ז"ל בפסקיו שם ח"ל מכאן כל בעלי אומניות יכולים להתנות ביניהם והם הנקראים בני העיר לענין מלאכה ואדם חשוב היינו דוקא כגון רבא שהיה ראש ומנהיג בעיר ואפי' כל בני העיר לא כל כמיניהו להתנות אם לא מדעת אדם חשוב עכ"ל וכ"כ רש"י ז"ל וכ"כ המרדכי בשם ר"י הוקן מחזק וכ"כ עוד בשם רבינו יואל שם ח"ל ובסוף השערים כתוב דאין רש"אן חשובי העיר לקיים שום דבר היכא דיש דין מומחה או אדם חשוב אם לא על פיו עכ"ל וכ"כ הרשב"א ז"ל בחשובה סי' חשפ"ט ומהרי"ק בשרש קפ"ה גם הרמב"ם ז"ל נראה

מטיה ע"כ ואמרי' נמי בחלמוד דיק פ' ארבע נדרים רבי שמעון ברבי הוה ליה נדרא למשריה אחא לקמיכו דרבנן אמרי ליה כמה זימנין אדעתא דהכי מי נדרת אמר לכו אין הוה קא מלערי רבנן מן שמשא לטולא ומן טולא לשמשא אמר ליה בטנית בריה דאבא שאול בן בטנית אע"ג דמלערי רבנן אמר לכו לא ושריוה רבנן רבי ישמעאל ברבי יוסי הוה ליה נדרא למשרי אחא לקמייהו דרבנן אמרו ליה כמה זימנין מי נדרת אדעתא דהכי אמר לכו אין כיון דחוא הסוא קגרא דהוה קא מלערי רבנן מחייה אמר לכו אדעתא דמחיין קגרא לא נדרי ושרי ליה רבנן א"ל רב אחא מדפתי לרבינא והא הוה ליה נולד וכן אין פותחין בנולד א"ל לאו נולד הוא שכיחי אפקורי דמלערי רבנן ע"כ:

גם המדרש כתב בפ"ב דשבועות ח"ל אבל אם יחם הוא עלמו מפני הנולד מחירין לו וכן כל כיוצא בזה ודוקא בנולד שאינו מצי תדיר אבל בנולד המצי תדיר מסיק בפ' ארבע נדרים דפותחין כמ"ש פסק ר' אליעזר ממין ז"ל דהכי דאין פותחין בנולד וכו' כשאנו מחחרט אלא מנולד ואילך אבל כשמחחרט מעיקרו אפי' בנולד דלא מסיק אדעתיה ובטל הנדר כו' עוד כתב שם ח"ל ורבינו יוסף בבור שור פי' בפי' החומש ח"ל ג' חרפות הן ה' שולד דבר שלא היה בעולם ואף לא מסיק אדעתיה דלויט שיבא לפניו דאין דבר זה מצי ורגיל וכיון דלויט מצי אף סהדי דאב' סוכרו לו בשעת הנדר היה עושהו לפי שהיה סבור לא יבא דבר זה לעולם ולפיכך אין פותחין בנולד זה דלפילו אמר אלו הייתי יודע לא הייתי נודר אין בכך כלום דאין סהדי דמחוך שסבור שלא יבא נמר בלבו ונדר ויש חרטה שהדבר היה בא בעולם בשעת הנדר אבל לא היה יודע שהוא בעולם וכשידע אמר אילו הייתי יודע דבר זה לא הייתי נודר כו' מחירין לו כו' עד והשלישי דבר שלא בא לעולם אבל רגיל לבא לעולם ויכול לאסוקיה אדעתיה כי רגילות הוא לבא ובהכיח פליגי אמוראי איכא מ"ד אין פותחין בחרטה כואח דכיון דהוי ליה לאסוקי אדעתיה כמאן דלויט בעולם דמי ולא הוי נולד עכ"ל גם ב"ד ליכא למימר נדר שהסור מקלחו הוחר טולו מחרי טעמי חדא דל"ד של הרבים ההם אחת עניה לבטל ולהחיר חלק זה בחוך האמן כשעטרך ועוד דבכך איתי מצי פקוח נפשות ומטה להחיר אפי' בלא רשות הב"ד ורשות הקהל ובדואי הסכמה זו חרי מילי אית בה חדא שלא יוכלו למסור בשר עצמם ואידך שלא יוכלו למסור בשר אחרים והוה

בירושלמי בפרק שבועות שחיס חעיין שם ואיברא מאי לאמריק אין פותחין בנולד דוקא בנולד שאינו מצי אך לא בדבר המצי ורואים מעובד' דדביהו דאב"י דפתח ליה רב יוסף מן הנדר עלמו וא"ל אילו ידעת דעברה על דעתך מן נדרת וכן ר' יוסי לאותו שהדיר אשחו מלהעלות לרגל וחרטה נמי נולד הוא ופוחחין לה מפני שהיא מטייה כדאמרינן בירושלמי ותהיה לאו נולד הוא אמר ר' לא תהיה מטייה וכו' כמ"ק ח"ל ודוקא בנולד שאינו מצי ותדיר אבל בנולד המצי ותדיר פותחין לו כדמסיק בפרק ארבע נדרים וכמו שנכתבתי פסק ר"ס ז"ל וגם ר"ס ז"ל פסק דהכי דאין פותחין בנולד וכו' כשאנו מחחרט אלא מנולד ואילך אבל אם מחחרט מעיקרו פותחין אפי' בנולד דלא מסיק אדעתיה ובטל הנדר כו' עכ"ל ובג"ד החק הגוים לחועלם תדיר הוא:

גם הרמב"ן ז"ל בתשובותיו סי' רע"ג כתב דפותחין בחרטה מחמת נולד והשיב רשב"א ז"ל לה"ר מנחם ז"ל לענין הנדר אשר נדרת לילך לארץ ישראל אפי' על דעת רבים יש לו התרה אחרי שאשחך הרה דאין אסור בפני פקוח נפש ויש סכנה להוליקה מעוברת וגם בולד עד שיחנבר ויגיע הקיץ אע"פ שאין פותחין בנולד מלחא דשכיחא הוא דרוב נשים מתעברות הן ויולדות ומילחא דשכיחא מודו ביה רבנן כההיא דירדו מנכסיהם בפרק רבי אליעזר ואל תשיבי שאין זה פקוח נפש שחולל לילך בלא אשחך זה הבל כי לא חולל לעגנה ואחא מעובד ומטה רבה היא ויש לה היחר כההוא מקרי דרדקי עכ"ל וכן דעת הראב"ד בהשנות שם ח"ל אמר אברהם נולד שאמרו אין פותחין לו בו בנולד שאינו מצי אבל בנולד המצי פותחין כדאמרינן עניות שכיחא טפי מחייה ומשום הכי פתח לו קב"ה למשה בשבועתיה בדתן ואבירם ודוקא כשאין בליים לו מדרך חרטה שאינו מחחרט אלא מפני ענין שאינו יולא לו כרצונו מפני הנדר ואומרים לו אילו היית יודע שיקרה לך מקרה זה בדרך היית נודר בזה אלו אומרים אם המקרה ההוא מצי מחירין לו דכיון שהוא מצי ואילו היה בלוחה שעה לא היה נודר רואין אותו המקרה כאלו היה בשעת הנדר ולא ידע אותו שיעשה הנדר בטעות אבל כשהוא בא מדרך חרטה אין כאן לדקדק שהרי הוא עיקרו מעיקרו שהוא אומר כעם היה בלבי או עבריינות בלוחה שעה ועכשיו עבר ממני ונחריטתי ואני מחחרט על אותו כעם עכ"ל והכי אמרינן בירושלמי וירדו מנכסיהם לאו נולד הוא א"ר זעירא העניות

ולהכניע את שונאו גם זה שכח לעשות נחת רוח ליאיר  
 דבראח טעם הדבר שצריך המגדה שיחכוין לש"ס כדי  
 לעשות גדר לחורג ולכבוד לומדיה ולא יכוין כלל לעשות  
 לעצמו לשום הנאה ותועלת דאל"כ אין ממש באותו  
 ידיו ואע"ג דבהנהגה מ"י מפרש שהיא דירושל' בעין  
 אחר לדברי ראב"ה יש לסמוך וכו' עליו א"י דבעל  
 הוראה הוא וראוי לסמוך עליו עכ"ל והנה דר על דעת  
 רבים דהיינו על דעת פ' ופ' ופלוני דלמריק בגיטין  
 בפרק השולח לית החרה לדבר הרשות בלי רשות  
 אותן שלשה מ"מ לדבר מצוה אית ליה החרה בלי  
 רשות כההוא עובדא דההוא מקרי דרדקי דלדורו  
 על דעת רבים והדר אלהורו משום דלא אשחכא  
 דדיק כוחיה ואין לך מצוה גדולה מפקוח להוציא  
 מסכנה מציה כל"ד וגדר על דעת רבים בקהל יש  
 להחירו אפי' לדבר הרשות בלי רשות אותם שדרו על  
 דעתן כמ"ס באשה נדרה על דעת רבים הבעל מפר  
 לה בלי רשות אותם רבים משום דעל דעת בעלה היא  
 נדרה וכו' הרשב"א בחשובה בסיון קמ"ח ומ"מ בני  
 העיר לריבין להסכמת חכם שהמחור עליהם בהסכמת  
 דהא אפילו למאן דאמר דבני העיר אינן לריבין להסכמת  
 אדם חשוב מ"מ בנזק לזין הכא החשיבוס לבסוף  
 והסכימו ומסרו הדבר לדעת דייניהם אשר הממוס  
 עליהם והחשיבוס כך והוא להו הס עיקר בדבר ואינם  
 נריכים בהסכמת הבור בהחרה זו ואע"ג דבפרק בני העיר  
 אמריק לא שנו הלל שלא מכרו שבעה טובי העיר במעמד  
 אשתי העיר ואמחי' קאי דאוקימנא בשל כפרים אבל  
 בכרכים לא מהי שבעה טובי העיר כלל הכי מילי בסחם  
 אבל אם בירוס אפי' בכרכים מהי ואפי' יחיד וגרסיק  
 בירושלמי דמגילה פרק בחרא שלשה מבית הכנסת כבית  
 הכנסת שבעה מבני העיר כבני העיר מה אין קיימין  
 אי שקבלו עליהם אפילו ביחיד ואי בשלא קבלו עליהם  
 אפי' כמה אלמא היכא דברר אפילו יחיד נמי וכי היכי  
 דמהייא ברירא בכפרים הכי נמי מהייא בכרכים וכין  
 שיש בידם להפקיע ב"ה מקדושתו אע"פ שיש לטולס  
 חלק בו דלמריק בדברים בפי' השוחפי' הריני חרס  
 עליך כי ושרי למשתי ביה שכר כדאיחא במסכת  
 מגילה וה"ה בכל מעשה הקהל מעשיקן קיימים ובמעמד  
 אשתי העיר דקחני היינו שעשים בפרהסיא ואין מוחה  
 בידו שאילו בהסכמת רוב א"כ לא עשו טובי העיר  
 מאחזה אלא כל הקהל או רובם ואפי' בכרכים נמי  
 כ"כ ראב"ה ז"ל:

מ"מ בכל איה אופן שחיה בהסכמה שרי להחירה

ליה כמודר מחלמים וטוב מיד דר מענבים והחירו לו  
 על הענבים דלא היו מותר בכך על החלמים גם החרה  
 זו ע"י חרטה היתה לא בפתח דעוקר מעיקר ולמה  
 שנחרט מכאן ואילך הותר ועל מה שלא נחרט לא  
 הותר דהא לאו עוקר המדר מעיקרו אף אם יהיו  
 כלולים חלמים וענבים יחד בדר אחד וכו' הר"א"ש  
 והר"ן ז"ל בפרק ארבע נדרים בשם הרמב"ן ז"ל גם  
 כשהותר ע"י פתח דומה קלח לדרי טעוה וכין שיש  
 טעוה בדר בטל כולו משא"כ כשהוא יתור בחרטה  
 ואע"ג דכתב הר"ן ז"ל שם בשם החוספות דאפי' יתור  
 בחרטה כין דחכם עוקר המדר מעיקרו כין שהותר  
 מקלחו הותר כולו מ"מ הר"א"ש ז"ל בפי' ארבע נדרים  
 חפס דברי הרמב"ן ז"ל עיקר ואף אם היה עיקר דברי  
 רבותינו בעלי החוס' ז"ל מ"מ נדרי נצור שאני דהם הם  
 החדרים והם הם המחירים לעגמם ולא בעו פתח  
 וחרטה דלדעתא דכני דרד ומחירין מכאן ולהבא דמינו  
 גי' ודכבעל בנדרי אשחו דמי דעל דעת בעלה היא  
 נדרת ומחירין מקלח כמ"ס ריב"ש ז"ל בחשובה סיון  
 קפ"ו וכו' הרשב"א בחשובה ואי מטעם האלוה אשר  
 גורו בהסכמה זו אין להחירה זה אינו שהרי נדוי וחרס  
 ושמתח מחירין בלא פתח ובלא חרטה כמ"ס הרשב"א  
 דמי שקבל עליו חרס ומדוי לעשות דבר פלוני מחירין  
 לו בלי שום פתח וחרטה שאין החרס צריך לא פתח  
 ולא חרטה וכו' הרמב"ן ז"ל במשפטי החרס וכו' כ  
 הרשב"א ז"ל בחשובה וראיה מדלמריק בפי' דנדרים  
 שמעה להדיא אימתא הכרת ה' לבעלה שמתח ושריא  
 לאחלה והרי לא היה שם לא פתח ולא חרטה גם ידיו  
 שנעשה מחמת שנאה או תועלת למגדה הן לעצמו או  
 לזולתו לאו כל' הוא כמ"ס בעל חרומת הדשן בס' רע"ד  
 על אדם שעבר עבירה שראוי לנדוהו עליה ועמד הרב  
 שבעיר ומידה אותו אומנם הכל הכירו שנידוהו מחמת  
 שנאה שהיה לו עליו יען כי אחר נכשל בעבירה עגמה  
 ולא ידוהו ושאלו לבעל חרומת הדשן אם יש לחות לנידוי  
 ההוא והשיב ח"ל יר' לי דיש להביא ראיה דאין ממש  
 בנידוי בכה"ג מהא דלמרי' בירושלמי בפי' אין מגלחין  
 ומייחתי לה בהנהגה דמיימון פ"ו מה' ח"ת וכו' דסי'  
 של"ד ח"ח שצידה לערך עצמו אפי' כהלכה אין נידוי  
 נדוי וכחצ ביד' לא ידעיק מהו לערך עצמו ושמה הכי  
 פירושא שידה כהלכה ומיהו לא נחטין אלא לערך  
 עצמו כדי שישכח בהחרתו ולכן אין נדוי נדוי ע"כ  
 וגרסה דל"ד להא דמי כמתן דמה לי אם מסין כדי  
 לנקום או כדי להשחזר אם מסין כדי לנקום מחמת

צו חשולת לרבים כאשר חשיג ידו ואף אס היה יכול להחזיר לבעלים ויכרים מ"מ הם אין להם לקבל ממון והמקבל ממון מועל דרכי חשוכה בפניו וזוהי אין רוח חכמים נוחה הימנו כדאיחא בהנזל ע"ים והיינו במחזיר מעלמו שלא ע"י בית דין ובל יערימו הגוללים ויעשו ק כיון שלא יקבלו מהם ויפטרו לכן לא נמשכה חקיה זו אלא בדורו של רבי שתקנה ומפני זה אחריו היו דנין דיני גולות ומקבלין מהם ומ"מ בג"ד שמה ידו ופסקה מחייו ורבו חוצותיו והנוגשים אינם לפדוע לאשר לו נוגשים אין לנו לנעול דרכי חשוכה לפניו וכ"ש שהסכמה זאלה לא הסכימו בה דייניהם אלא ע"מ שיחירו להם חלק זה כשיטתך ולב בג"ד התנה בכך ומצי להחירו בשעת הדחק כאשר עשו בחלק זה לבד להיות מוכרים כמוכרים בשר של אחרים לא של עצמם ואף אס היחה משונה מכל הסכמותיהן וחומרותיהן רבים מ"מ לב בג"ד התנה בכך ומחיי דלחל"ה מה כה בג"ד יפה ואע"ג דבאיניש דעלמא האומר נדר שאני רוצה לידור לא יכא נדר בלבו לאו כלום ונריך לומר כן בקול רם ולא בלבו דדברים שלבב אינן דברים ואינן מבטלין את הנדר שהוציא בשפחיו כמ"ס הרא"ש ז"ל בפסקין בפ"ד דנדרים בשם הרא"ש ז"ל שאם בטל בחשאי לאו כלום היא דכש אהיה דאמרין החם דכיון שאמר כל נדר שאני עתיד לידור יכא בטל לא שמע ליה ולא אחי בהדיה ח"ל ולא ח"מ מאי קשיא ליה לימא שבעל בלחש כדי שלא ישמע חבירו ופי' הרא"ש ז"ל שאם בטל בחשאי אין ביטולו ביטול דכיון דנדר בסתם אע"פ שחשב בלבו שגדר על דעת חנאו הוו דברים שלבב ולא מוכחי ולא הוו דברים אצל אס ביטול בפרהסיא הוו דברים שלבב דמוכחי ומועלת מחשבתו לבטל הנדר הילכך פריך תלמודא ולא אחי בהדיה עכ"ל ומאי דאמרין בעלמא שצריך שיהיו פיו ולבו שוין ואי לא לא הוי נדר היינו בשאין מחשבתו סותרת מה שמוציא בפיו ולהכי לא הוי סותרת מה שהוציא בפיו באומר במחשבתו כל נדר שאני רוצה לידור יכא בטל לא מהי עד שיוציא דבר זה בפיו בקול רם ואיברא להאיכא דרבים חיישינן עפי דאמרין בבחרא בפ' לא יחפור מרחיקין את הנבלות ואח הבורסקי מן העיר חמשים אמות אין עושין בורסקי אלא למרח העיר כו' ותנן נמי החם אינן שהוא נוטה לר"ה קולך כדי שיהיה גמל עובר ורוכבו כו' ומייתי לה הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' מקי ממון וחקן כמי בפ' חזקת הבתים אין עושין חלל חסות ר"ה בורות. שיחין

אפלו מפני ספק פקוח נפש וכן"ס הרא"ש ז"ל גם הרשב"א ז"ל כתב בחשוכה על מי שנשבע על דעת רבים שלא ישחק שום שחוק בעולם שיש בו מעות ושחטה וחרר ושחפה ולפעמים חחר לשטותו ויום אחד שחקו לפניו ומלא מנוח וטוה לו ואמר שאם יוכל לשחקו במעות שימלא מנוח ורפא לו ושאלת אס מותר להחירו אס לא חשוכה מסופק איני בדבר זה דאפשר לומר שהוא מותר ויש בדבר פקוח נפש וכמו ששינו המכנה את הנר מפני רוח רעה ובשביל החולה שיטן פטור ובסו' דשמעתין החם בחולה שיש בו סכנה ומותר לכחילה כו' עד ושאל אס הוא מסופק מותר וספק נפשות להקל כו' עכ"ל. ומה שהחמירו עליהן בהסכמה והוא בכל אופן הסומרות לשבר זרעות רשעים למראה העין ובקעה מלאה וגדרנו בה גדר ובידינו כח לעשות ולקוים בכך בפה ובלב להחנות כהיה דמדרין להרגין ולמוכסין כו' ואפי' בחוזה לארץ מלנו למעבד הכי דהא אמרינן ביבמות בפרק האשה רבה דב"ד מכין ומענישין שלא מן הדין ולא לעבור על דברי חורא אלא לעשות סייג לחורה:

יכתב הר"ף ז"ל בפרק הגזל להבוא דקנסיה רב נחמן להבוא גברא דגולן עתיקא הוה ח"ל שמע מינה דקניסנה בבי האי גוונא אפי' בח"ל ודוקא גדול הדור כמו רב נחמן דחתינה דבי נשיא הוה וממונה לדון ע"פי הגשיל או טובי העיר שהמחוס רבים עליהם אבל דייני בעלמא לא עכ"ל:

ואף כי אנו בענותינו הדיוטות אנחנו מ"מ המחזו רבים עליהם ויפתח בדורו כשמואל בדורו והפה שאמר הוא הפה שהחיר וכתוב ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם כו' אין לך אלא כהן שבימך וכחב ובאת ולא כתב והלכת למרח נטריקון ובאת ח"ל בית"ד ח"ל חשע"ן. והשעה לריכה לך ואם בחחלה נסנו מן הפה לבסוף לא נפול אל הפחת וכן"ס הרמב"ם בפ' כ"ד מהלכות סנהדרין ח"ל יס לב"ד להלקות למי שאינו חייב מלקות ולהרוג למי שאינו חייב מיתה ושלשה ודאי נקראים בג"ד אפילו שיהיו הדיוטות כדאיחא בפ"ק דסנהדרין ובהוראת שעה נמי מלין לעבור על דברי חורה כעבודא דליליהו בהר הכרמל וכהני עובדי דיבמות פרק האשה רבה ועשויו מחמת סכנה החרנו חלק זה ממנו כפי החגאי שהיה בלבנו ואם מחמת גולה יחיו עליה הרי אומר שש בחשוכה ורחמנא ליבא בעי ואין לו מה להחזיר ואפילו שיהיה לו אינו יודע למי יחזיר ואף דגול רבים הוא וחקנתו לעשות דבר קיים שיהיה

דטרפא הוא איקלע מר זוטרא ורצ אשי לגביה אחר  
 להו ליעיניו רבנן במלחיה דחלו ביה עפלי בדק רב  
 אשי לסכיניה ומלמא יפה ואכשריה ואיברא גס רבא  
 לא העבירו מחמת דסכיניו נמלמא פגומה אלא דלא  
 סר סכיניו קמיה רבא דלאו נמלמא פגומה היי פושע  
 ואע"ג דחלו ביה עפלי לא היה רב אשי מחזירו עד  
 שיקבל עליו צפני שלשה שלא ישחוט עד שיבדוק לו  
 חכם סכיניו ואילו היה רגיל וחסוד בך לא היה מחזירו  
 עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אצידה בדבר  
 השב ויבינא ס"ל דבנמלמא סכיניו יפה פליגי דלאו  
 נמלמא פגומה לא הוה אחר רבא דמכריזין אצשריה  
 דטרפא היה דהא אפי' לגויים לא מודנן אלא ודאי  
 אפי' נמלמא יפה קאמר רבא דמעבירין ליה ומכריזין  
 אצשריה דטרפא היה ואע"ג שהעבירו רבא מפני כבודו  
 רב אשי החזירו במתא רבא ולא הוציך לחזור ולימלך  
 בו כשנמלמא סכיניו יפה והיינו דקאמר ליה מר זוטרא  
 החס ולא ליחוש מר לסבא כלומר דהיה לך לחזור ולימלך  
 בו והוא השיב בשליחותיה קא עבדין שהיה גילה דעשו  
 שחפץ להחזיר כשימלא לו זכות דהיינו כשימלא סכיניו  
 יפה אפילו הכא דלא מחלו חכמים על כבודן משום  
 דחלי ביה טיפלי ויש לו להחזירו בך בלי שום המלכה  
 ומר זוטרא אפי' בך חש על כבודו כבוד החורה ואין  
 כבוד אלא לחכמים מה ודאי אינו צריך לפנים ולא  
 לפני פנים ויש לנו לדון הרבנים גם הם לכך זכות  
 בחממחם עתה דלא היה אלא לגדור גדרות לכל  
 יפקירו בהכמות חמורות ויפקרו עול ח"ו וייתקו  
 מוסרות ומקצרות התורה יסעו העם חסירות והלמח  
 יורה דרכו ויחן עמ למלכו וה' יגיה חסו ואותיות  
 אמ"ת דא"צ מרחקן ויש להם רגלים כי דובר אמח  
 ישמיע למרחוק קולו באין מכלים ולו חלות עמידה  
 כזי אלהיים אמנם אותיות שק"ר בא"צ מקרבן בלי  
 רגלים כי יאמר בקירוב מן הפה לאוזן להעלים לכל  
 יתבזהו רבי פעלים ואין לו עמידה בנפש שבאותיות  
 שי"ן קו"ף רי"ש ואב"ן מקי"ר חו"ק על מקבלי' אמנם  
 אמ"ת מאר"ן תלמ"ה . וחותמו אמח אל"ף מאתי"ם  
 חשע"ם חתום בשם אהיה שעול' כ"א רבוע כ"א פעמים  
 כ"ו יעלו אמ"ת ואה"ה בא"ה ב"ש יהיה תלמ"ן  
 בגימטריא כח"ר ושם יהו"ה יעלה כ"ו מלואו ששה  
 ועשרים יעלו כמספר כח"ר תור"ה ולא להשיב על דברי  
 הרבנים נחשוני במלמח חובה מביאה בסופה אהבה  
 וחיבה מכמה וכמה טובה רק להגלל בזה מריב לשונות  
 שונות על שגיגות הורו ואתי אחרים ומה שגיתי הביט

ומערוה כו' אמור מעתה כל שכן הם הדברים בזה  
 דין דודאי מניע לרבים החק רב ח"ו אם בגופן אם  
 במחוק דאין לנו לעמוד עליו מדתכבד ולא תעמוד על  
 דם רעך וגו' :

ומענה איני צריך להשיב על מה שאמרו דאין  
 הסכמה זו כשרה הסכמות ההכלות שדעתם הוא מהחלה  
 שיחירו כ"ז שרע בלי פחה וחרטה שהרי החמירו בהסכמה  
 זו הרבה יותר מדאי וקבלוה כל יחיד ויחיד וגם ג' חכמים  
 ה"ל הענישו הרבה לכל המחיר הסכמה זו ולפיכך לא  
 הסכמו בהחרתו ענ"ל כי הגה החלק אשר עליו היו  
 החומות צדעתו לכל ישחוט בהמות לעצמם למח' <sup>ל</sup>  
 לישראל עדין הוא קיימת בכל חומותיה מחמת שלב  
 ב"ד לא חתנו על חלק זה אמנם החלק אשר לב ב"ד  
 התנה עליו החירוק כאמור ובאמת אלו היו ב"ד מחזים  
 גם על מכירת צמר עצמם להחירו לכשירעו אע"פ שהיה  
 משול' מאד בחומותיה על דעת קבלות רחוקות היה  
 לנו בזה מקום להחירה בלי שום פחה וחרטה כלל  
 דחומותיה היו אז להכריח ארי ממלנו ובקעה מלאנו  
 וגדרנו בה גדר אז באותה שעה ומחמת נבלה נמי אלו  
 נמלמא אחריו נבלה פעם אחרת לא יקרא בך חסוד  
 אם לא שיהיה מועד להאכיל נבלות פעמים שלש כי  
 בזה ודאי ילא עליו קול שהוא חסוד להאכיל נבלות  
 ובג"ד משולס לא ילא עליהם שום קול בך אלא שחשם  
 עליהם כך להגמול כאמור וכ"כ הר"ן ז"ל אהיה  
 דאמרינן בפי' גיד השע עצה שנמלמא אחריו חלב ר'  
 יוחקן אמר בזמית רב יהודה א' כשעורה ולא פליגי כו'  
 עד והלכתא להלקוח בזמית להעבירו כשעור' ח"ל ומיהו  
 אע"ג דמעבירין ליה אין דינו כחשוד שהחשודי' חורחם  
 קשה כמ"ס בסנהדרין מפני שהן מוידין אבל הכא לא  
 חשבינן חזיר אלא פושע הוא וחרתו קלה שיקבל עליו  
 שיחנהג כחזיר לענין זה צפני שלשה סגי ליה כדמוכח  
 בנדרות גבי חזר ונעשה גבאי וכל הדברים האלו נדונין  
 לפי זה שאין לפי כוונת האנשים ולפי אונסם ופשיעתם  
 ויסוד דברים אלו וביאורם בספר אסור משהו להראב"ד  
 ז"ל עכ"ל ולכבוד לומדי החורה אמרו בפ"ק דחולין  
 א"ר הונא הדין עבחה דלא סר סכינא גבי חסם  
 תשמחין ליה ורבא אמר מעבירין ליה ומכריזין אצשרא  
 דטרפא היה ול"פ כאן בנמלמא סכיניו יפה כאן בשלא  
 נמלמא סכיניו יפה רבינא אמר היכא דלא נמלמא  
 סכיניו יפה ממחמת ליה בפרקא דאפי' לגוי לא מודנן  
 וקאמר חסם הואו עבחה דלא סר סכינא קמיה  
 דרבא בר חיינא שמחיה ועבירה ואכריח אצשריה

מרבס שלום בעולם אך לא להט' קטיגוריא מעיר לעיר ומהלוח לאל הקהלות יל' לא חשו לדבר הזה כי הכירו ומדתי נאמנים ודברי כנים ואף אם יחשבו אזי איני חושש כי הם אינם שופטים לשופטיהם ואחרי דברתי לנאת ידי שמים לא אשנה כבר כתבתי לכ'ח טעם עלי חלונותים עלי מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר ולא שמעתי וכתבתי כי ההסכמה נעשית מחמת שנאה קצת אשר פתו אחרים להסכים בה לפי חומם וקצת הסכימו לקרב להם החועלת כמזע פה ובעיני ב"ד מכין ומעמישין שלא מן הדין כי היינו עושין ההסכמה ההיא והשגאל ואוהב קצפו מעט והם עזרו לרעה כי האהבה והשגאל מקלקלין השורה ולא מחמת ההבטחם לחסו חפלים בהתרה הן לו יהי כדברכם ולא יגיע שום חק לנוף שום א' משראל ולענין החרם אחר שהסכימו בהתרה והחרו: נחשרנו ונחשרנו אינה מעכבת וכן הדבר בחשובה נדר שחור ע"ד רבים ולענין ספק סכנת נפשות צידם לעשות בעיני שקר בערכאות ומי יוכל לדון עם שחיקף ממנו אשר פיהם דבר שוא כו' ולענין לכתוב חגלי ההתרה בהסכמה לא ראינו מעולם מי שהגה לכתוב ק כלל והכתובה בכל זה להג הרבה יגיעת בשר איבוד זמן והפסד הייר וק"ל אדם עומד בר"ה ומוסר מודעה על כל השבועות שיעשה בלוחה שיהי בטלים ומהי על כל השבועות שיעשה בלוח' שיהי אס' אינו זוכר החגלי בשעת השבועה ומה שצריך לומר בקול רם דבר זה היינו כשמודר מיד או נשבע אך לא לאורך ימים ומה שמרוצים הנשואים בכך הוא מחמת שאין להם מהיכן יגבו חובם כי אם מריוה הבשר הנמכר ליהודים יותר על השער שבשוק שלשה כספים מכל משקל ובכל שבוע מוכרים קרוב לשמונה מאות משקלות כידוע פה ומה מקום לכ'ח לדעת בזה יותר מן הדברים פה ועל המפורסמו' אין צריך להביא ראיה והנה כתבתי בידכם וגם מכתבכם וכן חופם מכתבי וגם מכתבכם בידי ואין מקום לחפות עליהם דברים ועל הכל הוכחתי בהוכחות נכוחות ועכ"ל לא ישרו בעיניכם ומכריז בינינו גדול מכם אין ואם נקלוחי לפניהם ונחמה אין כאל מ"מ זקנה יש כחן והש"ח חוקר לב ובוזק כליות יודע מלפני לבי שלא כתבתי מה שכתבתי אלא כדי לעמוד על האמת כי הוא האהוב בעיני יוחר מהכל ואף אם תחשבוני כעושה אפי' בהוראת ביעתא בכוחה לא הגעני מ"מ לא קן חזקתי בעיני הכל ואחיות מחכימות אשר באחס אלי וכתבתם ערוכות במכתבכם בחימה עצמה עם

לי כי חורה היא וללמוד אני צריך ואפי' רברבי ואפילו זוטרי קבועים במרכבה גדול מרכבה ועליה אני בא מי שחזתו ושמו אמת הוא ינחנו בדרך אמת ועל הדין ועל השלום ועל האמת והיה זה שלום נאם הנעיר בעיר הדובר עד הלום למראה עיניו ישפוט ולמשמע אזינו יוכיח במעני החורה יפריח:

י"ב ק' לא"ה אברהם י' י"א

## סימן קפ"ט

אחרי כותבי פסק דין זה קודם ששלחתי למורי ולאוני הרבנים הגאונים אשר בלפת חוב"ב הגיעתי אגרת מקומרת דברים על לא חמם בכפי לרדתי בחוך ביתי ולק עליה ערכתי תשובתי וז"ל על דבר ההסכמה הקצבים החייבים בשערי בת רבים קצבה היחה לפניהם בדבר שאין לו קצבה והיולא עליו ערב אינו מחייב אף כי יעמיד אורב לך כל רואי בם חממים מה מקום לערוך על כך מלחמה לעשות נקמה במהומה קדומה ואי בחום לבני כתבתי פסק על כך בדבר הפשט לפניהם ולא לפני כביעתא בכוחה אשר עליו ולא נאמנו דברי בעיניכם עם היות גלוי לעין כל אמתם ואלו ידעתי היותי חשוד בעיניכם על דבר זה הייתי מחמס על כך מאה עדים כי לא מראש בסתר דברתי ולעין כל היה הדבר מה לחבן את הבר לומר מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר אחרי אשר הרגתי דברי לפניהם אשר הם יודעים לכל ומה שכתבתי בזה היה להשתעשע בדבריהם ולשאוב מימי תבונתם במלחמת חובה אשר אין בה מריבה וסופה אהבה עאל"ו טובה ובה תמחה חטאת כתובה כי מלחמת חורה לעמוד על אמתה ערבה וחביבה היא ויפה פריה למאכל ועליה לתרופה את והב בסופה ואף גם זאת בשמעי כי הקפדתי בדבר הקדמתי שלום בחורה אשר נחיצותיה שלום ובאחי בהכנעה וכריעה בפישוט ידים ורגלים לשאלו מכם מחילה בחומה אני שלום כי אדבר המה למלחמה ועל זה נעיתי משמוע בהלתי מראות זאת לא חלאת לח"ח והמושבעים בצבאות אף לואת יחרד לבי לכתוב בפסק דין שכתבתם כנגד הפסק דין שפסקתי במקומי שכתבתי לכם שהכל הסכימו פה להחזיר כתבו לכם חבים להטיל קטיגוריא ביני וביני הקהלות ולא קן כתבתי לכם זולתי קן כתבתי וההעתק שמור בידי והוא כי ראשי הקהלות נחייבו בעד קהלותיהם היותם מרוצים בחלק שהחר מההסכמה ואח"ך נחשרנו ושאלו לכ'ח על ענין ההסכמה והתרתה וידענו כי ח"ח

נאם הצעיר בעיר הדובר עד הלום יוסף ו' לא"ה  
 אברהם ו' יצח עכ"ל וב"ד דק"ק ספרדים חסם ג"כ  
 ח"ל גם אני מסכים לכל מה שכתבו בכל חוקיהם עם  
 היות שבשעת זרח הקהלות לא נמלאתי פה נאם הצעיר  
 משה ברוך עכ"ל והחסם הר' משה ביסורו יצ"ו חסם  
 ג"כ הוא וז"ל הן אחת כל השומע ידע את כל החוטבו'  
 הגדולות הנמלאות באנשים החטאים האלה כאשר שמעתי  
 אני מפי כל העם וגם כל החכמים הנמלאים פה ראוי  
 לי לקבל על עצמי מפי עצמי מלבד החומרות והחרמות  
 ה"ל"ל שלא להמלא בשום החרת בעולם אדרבה לקבל  
 על עצמי מחדש שלא לשמוע ולא לדבר ולא להפך  
 בזכותם וכן אני מקבל על עצמי לעשות כל הכחוב למעלה  
 ככל אלות הברית הכתובים שם וגם אני מסכים נאם  
 הצעיר משה ביסורו עכ"ל וזאת ההסכמה נעשית בחדש  
 חשון שנה השכ"ט ועשה בזאת האש"ל בחדש חמון שלחו  
 אלינו ממשק חופס ההסכמה באורך אשר כללות  
 כוונתה כתוב לעיל ושאלו כי א' מהקציבים מלאו לבו  
 לחזור לסורו ואמר כי ההסכמה נעשית על סבת שהיו  
 חייבים לישמעאלים והם היו מעלילים על היהודים  
 שיפרעו בעדם בעוד שהיו מוכרים הבשר שלהם ועשה  
 יכתבו בסיג"ל הערכאות לסלק ולפזות מעל היהודים  
 כל חביעה להוצאתם ולא ימכרו הבשר של הישמעאלים  
 כמו שהיה מקודם אלא יקחו שכירות טורחם בכל יום  
 וכל הריוח יהיה לישמעאלים וזוה הישמעאלים יכתבו  
 עליהם ג"כ ככל הכחוב למעלה ואם לא ירצו הישמעאלים  
 יקומו על היהודים ושמרה חסיה באחרונה ועל זה  
 שאלו אם בהסכמה הזאת ואיסור חמור מה ימלא פתח  
 ומקום להחיר ואם שום ב"ד ראשי למלא פתח כי  
 בהסכמה כתוב ג"כ זה שלא יוכל שום ב"ד להחיר ועל  
 זה השבנו לא יועיל הסכמה נזאת מכמה טעמים אשר  
 כתבנו להם והחסם השלם הדין כמוה"ר יוסף ו' זי"א  
 נר"ו ה"ל"ל כתב ונחרעם על מה שכתבנו שלא להחיר  
 והעחיר דברים לבלי חוק ע"ז וכחב לכל א' ממנו  
 בפרטות ועשה שיח חזר לכחוב כי הוא החירה  
 בהסכמת הכל ושאל"ך כתבו לנו חבים ושעל פי כתביהם  
 השבנו שלא להחיר ושעל זה זולו כבודם ופלה  
 קטיוגוריא ביניהם ונחלל שם שמים ועטרת החורה  
 לארץ הושפלה בו והפליג לכחוב ולהחרעם כביוצא אלו  
 הדברים כמו שכתוב במכתבו והאמת שהשאלה ששאלו  
 ממנו כמ"ש למעלה באה כתובה בסוף חופס ההסכמה  
 ולא היה חתום שום אדם בה וחסבנו כי החכמים  
 והקהלו' היו שואלים שאלה זאת וכחבנו מה שכתבנו

נקודות הקל"ף עמו"ס אשר היה במוקדים ועל הכל אני  
 שמח לעמוד על האמת כי אוחה אבני מבקש ורואי  
 אוחיותי ויכוחו כי כל ימי גדלתי בין החכמים ובחסדם  
 חמיד גדלוני וחלק עמהם בראש נעלתי והאמת יורה  
 דרכו ויחן עמ' למלכו וה' יציה חשבו והיה זה שלום מי  
 שחזתו וזמו אחת הוא ינחנו בדרך אחת ויעמידנו  
 על הדין ועל האמת ועל השלום נאם הצעיר בעיר  
 הדובר עד הלום מוזמן למאמרכם על החורה ועל  
 העבודה ועל גמילות חסדים בקול נגידים נלאה ולבו  
 בוער כלא לאומרים האם האם ובאהבכם דבק מאח  
 ועל מימי מעייני החורה יפירח

יב"ק בן לא"ה אברהם ו' זי"א

### סימן קצ

והנה אולי לא נשאר בידכם העתק פסק שלכם  
 וגם לא ביד הסופר לכן אני מעתיקו למעב"ח פה  
 למען חדעו מה כל החרדה הזאת אולי הייתי חייב  
 לכם ממקום אחר ורציתם להפרע עשה יחדוני לפני  
 קוני על דבר ההסכמה שנעשית בדמשק זה קרוב לשתי  
 שנים על הקציבים שלא יהיו ראשים למכור בשר ליהודים  
 בשום אופן לא משלהם ולא משל אחרים גויים או  
 יהודים עד חשלו' עשר שנים ואם יעברו הם ששם  
 יהודי לא היה ראשי לקנות מהם ולא לאכול מבשרם  
 ושתהיה מעכשיו אסורה להם כבשר קדשים ופיהם ולבם  
 שוים באיסור זה וגם הדין כל יחידי הקהלות ע"ד  
 ראשי הקהל ואסרו כולם עליה' כל הבשר המ' כבשר  
 קדשים כל העשרה שנים ועד כולם אמן ומלבד זה גזרו  
 חרם וגידי ושמחא וארור הוא ביום וארור הוא בלילה  
 בו' על כל אשר יקנה ויאכל בשר שלהם וגם השוחטים  
 לא יהיו ראשים לשחוט להם שום בשר בו' וכחוב בסוף  
 ההסכמה ושום ב"ד או יחיד לא יהיה ראשי לבעל בו'  
 ולמלא להם פתח ומקום להחיר אלא שחיה אסורה  
 כל זמן המ' וחחומים בה ראשי הקהל וחחס בה הב"ד  
 של ק"ק מסת"ערב יצ"ו ח"ל הסכמה זו הגונה וישרה  
 מיוסדת על פי החורה יען כי הקציבים קלקלו השורה  
 והרסו חומתה במעילה וזולה ופסלו לעדות על הנבלה  
 ועל הגזילה בלשון גזאונים וכף רמיה על פי החורה  
 לעולם אין לה חרה והמבעלה חטאו ישא כי הוא חטא  
 רבים נשא ואין לו כפרה אלא א"כ ילכו הקציבים למקום  
 שאין מכירין אותם ויחזרו אבידה בדבר חשוב ויקנו  
 הם מממונם דבר שיהיה בו חועלת רבים כדין נזל את  
 הרבים ולא יהיה להם תשובה וחממה חטאת כתובה

שהביא שדין החרם לריד פתח וחרטה זהו נשים סבה להחירה ובל"ד כל המחלוקת הוא אם יש החרה אם לאו וכשיהיה מוסכם שיש החרה אז נאמר שלא יהיה לריד לא פתח ולא חרטה מלד ההסכמה אם לא היה כתוב בה חומרה אחרת של איסור שגאסרה על כל אי' כבשר קדשים ופיהם ולבם שוים באיסור זה וכמו שכתוב בהסכמה ואין מקום להחירה שמה יחזרו לבורם אפי' שלא ימכרו אלא כשכירים כמו שמחנים עתה:

גם מה שכתב החכם נר"ו שיש סכנת נפשות בזה כו' עד הכל הוא משום ממון ואפילו שמונימין על דבר שיש בה סכנת נפשות: והגויס הם האומות לגוס על ישר' והב"ה מילס מידם כו' עד וכיון שאין כאלו פקוח נפש ואין שום מצוה בהחרתה כמו ההוא מקרי דרדקי אין כאלו מקום להחירה כל שכן בהיות בה חומר יותר מהסכמות אחרות והיתה בהסכמת דייניהם כשחטמו אח"כ הפילו לא חטמו בחטלה כו':

עוד הביא מהגדור על דעת רבים שאם החירו לדבר מצוה בלי רשות מותר כי ההיא מקרי דרדקי וכת' ומה גם עתה שהשגחה הסכימו בהחרתה שהיא מותרת אף בלא הסכמת הקהל להחיר ואזי חמיה על זה שאם נחנו מקום לדבר מצוה להחיר בלא דעת הרבים מפני שהגדורים עלמם רוצים להחיר ויש מצוה בהיתר אבל הרבים שגדורו על דעתן אידך יחירו שלא מדעת הגדורים עלמם כו' ועל מ"ש מגדד שהותר מקלחו שלא הותר כולו נשהו' בחרטה כבר חלק הרשב"א בזה כמו שהביא האדם ורסו נציב י"ד סי' ז' ואם יחירו קצת ההסכמה זו שהוא שיוכל למכור בשכירות יהיה להם פתחון פה לעבור על מה שלא החירו כסברת מי שאומר שאפי' בזה שהותר בחרטה אמרינן נדר שהיתר מקלחו הותר כולו והרי הותרה כל ההסכמה שיש בה גדר וסייג ולא נחבטל סבתה:

בבב עוד בל"ד בגדרי נבזר ע"י ב"ד לב ב"ד מתנה עליהם לבטל כשירצו כו' עד ולא ראיתי בשום מקום בנוסח ההסכמה שהתנו עליה להחירה וגם אם רצה לומר שהתנו על פה בפירוש כולם להחירה החכמים לא נמלאו בחטלת עשייתה והעושים אותה כתבו בפי' שלא ירצו לבטלה כו' ומה שהוא בכתב מבטל מה שהוא על פה והחכמי' עלמם בפרט החכם הגדול שצנלס הכותב פסק דין זה כתב שלעולם אין לה החרה והמבטלה חטאו ישא והפליג בדברים כמו שכתוב למעלה וא"כ אידך החנו עליה להחירה ועוד ראינו כי הדברים מוכיחים שמה שאומרי' הגויס שנונחם

אבל אפי' לא היתה השגחה מכולם אלא מקצת אותם אנשים שלא היו רוצים בהחרה אהנו: כתבו מה שגאסרה לנו על חופם חומר ההסכמה לא על דבריהם והחכם ה' לא היקל בהיתר ההסכמה אלא על שאומר שיש בקיומה ספק סכנת נפשות וכבז על זה פסק דין ארוך וכתב כי המעכבים בהיתר ההסכמה הוא מחמת שגאה או לקרב חוטאת לעלמם ולכן אין לחוש לדבריהם והביא ראיה מתרומת הדשן סימן רע"ד כו' עד ועתה אלו שאין רוצים בהחרה אפי' היה מחמת שגאה כמ"ש הוא בל"ד אינו שזה לראיה שהביא כי שם עיקר האמתחלה שידה בשביל שגאה היתה שהיו יודעים הכל כי היתה לו שגאה עמו וגם שאחר עבר בכמו זאת העבירה ולא יודהו אבל בל"ד אינו ידוע ששום אדם היה לו שגאה כעששו ההסכמה וגם לא עברו קאבים אחרים כמו אלו ולא עשו להם הסכמה ואפי' שהיה להם שגאה עמהם היה בשביל שהיו שוגאי ה' וישאוס ואפי' היה למקלחם איזה שגאה עמהם מלד עלמם לא מלד העבירה לא היו מטריפים כל החכמים וראשי הקהלות להסכים ולהחמיר עליהם מפני המועטי' השוגאים אותם וגם עתה בהיתר אם קלחם בשביל שגאה היו מושיעים היתר האחרים למה יעכבו אלא לדעתם לש"ס הם מנוונים:

גם מה שכתב שהסכמה זו לא נעשת בהסכמת חכמי הקהלות מחטלה הרי אח"כ הסכימו כולם בה וכתבו מה שכתבו למעלה בחתימתם שאין לה החרה עד שילכו למק' שאין מכירין אותו כו' ואפי' שמי שהוא חשוד על הגולה אינו חשוד על הנצלה ולמגדר מילתא עשו כן עד שילך למקום שאין מכירין אותו גם כל ההסכמות שעושים בקהלות לא מלד הדין עושים אלא מן החקקה ולמגדר מילתא הוא ואפי"ה כל זמן שיש באותה הסכמה מגדר מילתא אינם ראויים להחירה וא"כ אין אהנו לייכים עתה להשיב על הראיה שהביא שמי שהוא חשוד לדבר קל אינו חשוד לדבר חמור גם מה שהביא מענין הבית דין שמכין ועונשין שלא כדון כו' זה סיוע למתקי' ההסכמה שחקים משום מגדר מילתא ולעשות גדר לחורה שלא יהיו האלמים פרוצים אפילו בגדר ומ"ש שאם עשו בלא אדם חשוד לאו כל כמיניהו הרי הביא פוסקים רבים דדוקא בבעלי אומניות ולא בתקנות בני העיר ואפילו למי שסבר שבחקנות בני העיר ג"כ לריד אדם חשוד הרי החכמים החשובים בתי דיינים שבניר חתמו בהסכמה בחומר הכתוב בה ויותר ואפי' שלא חתמו בשעת עשיית ההסכמה אלא אחר שכבר חתמו נתקיימה ההסכמה על הכל גם מה

בצבור אין כאן נדר וכ"כ הרמב"ן על הסכמה שכתוב בה בשבועה שמי שלא ענה אמן אחר השבועה לא חל עליו שבועה ואינו לר"ך היחיד כלל ואע"פ שהראב"ד מחמיר ואומר דשבועה שמשביע ש"ל חלה אפי' לא ענה אמן למי שהוא משביע' לדעתו וברט"ר כבר כתב הריב"ש שמהעצם שהמנו עליו בדורות אחרונים להחיר חכמי הקהל בלא שאלת חכם משום דהואיל וכך נהגו ע"ד מהנהגתם מחרימים אותו העצם מספיק לשבועות הקהל שאף אם יאמרו בזה האלה והשבועה או אנו מחרימים ומשביעים יכולים הם עצמם להחיר הכל וכמ"ש הרא"ש בתשובותיו בארובה ובחבורי בית יוסף הובאו כל דברי סברות אלו ומשכיל על דבר ימלא טוב וכתב מהרי"ק שכן דעת סמ"ג והמרדכי ואע"פ שיש לפקפק בזה ממה שכתבו הרשב"א והר"ן והרי"ף מאיר והרא"ה שכל שגילו בדעתם שלא על דעת המנהג הנהוג בקהלות הסכימו חזר אותו החרם לדין ובג"ד כיון שהחמירו לאסור בחרם כבשר קדשים ואין מנהג הקהלות בהסכמותם לקבלם לא בנדר ולא בשבועה' אלו שנדרו גילו דעתם שהוציאו עצמם מכלל מנהג הסכמות הקהלות ויטענו שאלת חכם:

כי דייקא במילתא איכא למימר דלא דמי דהחם שאני שהגילו דעת היה כמפרש שלא יוכלו הצבור להחיר כמנהגם שהרי בדברי הר"ן כתוב שהתנו בפירושם שלא יוכלו להחירו או שאמרו על דעת הקהלות הרחוקות וגם בדברי הרשב"א כתוב שהחמירו על דעת הקהלות הרחוקות ובדברי הר"ן מאיר כתוב אם אמרו שלא יוכלו להחיר משמע בהדיא דלא אמרו אלא כשהסכימו בחרם ע"ד רבים או שהתנו שלא יוכלו להחיר אבל כל שלא התנו קן אף אם השביעו או אסרו בנדר לא ילא מכלל מנהג ההסכמות להחירם כשיראו ויסכימו להחירה החכמים ורוב טובי הקהלות ועכ"ל עדיין לא ילאו ידי חובתיו ומה שאוסף הרא"ה לומר שאפי' לא אמרו ע"ד רבים לא התנו שלא יוכלו להחיר אלא שהוסיפו חומר בחרם ממהנהגם כגון התרועות וגאחות נפוחי' וכבוי נרות גילו אדעתיהו להחמיר בזה ואינו יחיד כשאר החרמות אלא ע"י שאלה וכו"ל בג"ד שהחמירו לאסור' בשר אלו עליהם בנדר שלא כמנהג ההסכמות שאין מנהגם לאסור עליהם אלא לגזור בדין או בחרם גילו דעתם להחמיר בזה ואינו יחיד אלא ע"י שאלה וגם בזה יש לחלק דשאי החם שפון שהחמירו בחרם הסכמה ההיא יוחיד מבחרם שאר הסכמות גילו דעתם להחמיר עליו שלא

להחיר אלא שימכרו הבשר בעדם בשכירות כדי להפרע משכירותם החוב הקדום שלהם טענת גניבה ומוציאפה היא וכמי שרואה לסחוס השמש בכזרה שהדבר ידוע שהשכירות של אלו בעד מכירת הבשר לא יספיק אפילו לפריסתם כ"ש לפרוע חובותם ונראה לעינים כי אין זה כי אם רוע לב להחמירם לאומותם כבחחלה כדי שיהיה להם ריוח לפריסתם' ולפרוע החובות וזו היא טענה שאין עליו חשובה עד כאן חופס פסקים:

וכבר ראיתי הסכמה חמורה מזו בירושלים חוב"ב מוסכמת מהנגיד וחכמי מזרים וקבלוה חכמי ירושלים כולם וקבלוה עד בזה משיח לדקנו ככל אלות החורה ושלא יוכל שום חכם לבטלה או להורות להקל בה דור אחרי דור הם והבאים אחריהם עד בזה משיח לדקנו וגדול הדור הקל בהחרה והחירו באין פילה פה ומאפיק על כך ואם יעריך אפרסמה ואזי חב"ור וחמ"ון ההרים הגבוהי' יוכיחו בינינו על כל דברי הפסקים והיה זה שלום:

## סימן קצא

וזה שפן הרב וכו' חז"ל במתן החלטות ומסכמות שלו

חשובה לעיני הקהל ההוא שלא קבלו עליהם דברי ההסכמה ההיא כמו שהיתה כתובה לאסור הבשר של אותם הקצבים כבשר קדשים אלא שקבלו עליהם בחרם שלא לאכול מבשרם דבר פשוט הוא שפון שהסכימו החכם וראשי הקהל ההוא להחיר והודיע החכם לקהל העיר ההסכמה הרי היא מותרת ואפי' ששאר הקהלות אסרו את עצמם בשרם כבשר קדשים כיון שזה הקהל לא אסר על עצמו בנדר זה אינו נגרר אחר שאר הקהלות אע"פ שם רוב שכל בני קהל וקהל כעיר בפני עצמו הוא וכשם שאין בני עיירות אחרות יכולים לנוף לבני העיר אחרת שיהיו נגררים אחריהם בהסכמתם כך אין בני שאר קהלות יכולי' לנוף לקהל אחר להיות נגררים אחריה' בהסכמתם אפילו אם כולם בעיר אחת וכן המנהג פשוט אבל לעיני שאר קהלות שהכריזו לאסור בשר הקצבים ההם יש מקום לבעל דין לחלוק ולומר שאע"פ שהסכימו החכמים ורוב ראשי הקהל להחיר אינו מותר עד שיסאל כל אחד לנדרו ויחירו לו שלשה ע"י פתח וחרטה כדי החרת נדרים וכמו שנמלא קן בדברי בעלי החסונות יש למלא היחיד בדבר שפון שלא קבלו הצבור נדר זה בפניהם ממש ולא עזו אחריו אמן אע"פ שהוכרו קן

עומד וכמבואר בתשובת הרמ"ש שהבאתי בחבורי ואותם הציורים שאסרו עליהם הבשר שלש שנים ע"ד רביס שלא תהיה לו התרה וקבלו עליהם חירות שמשון שלא להמלא בהתרתה אם כוונתם שלא להסכים בהתרה לעצמם אי אפשר להם להסכים בהתרה כדי שלא יחול עליהם חירות שמשון ועוד שאסרוה עליהם ע"ד רביס שלא תהיה לה התרה ולכן אין כל דברים לעיל לחורים אלא לתחלים בהיתר וזאת אלו הציורים שאסרוה עליהם לג' שנים וקבלו עליהם חירות שמשון שלא להמלא בהתרתה גאס העציר

ויסך במהרה"ר אהרן קארו זצ"ל

## סימן קצב

א"ה דברי מהרשד"ס הללו הם המדברים על החכם הש' יעקב סמוט ה"י שקבל חירות שמשון ככתוב בשטר ואחר ימים הוא אמר שלא הוציא החירות בשפתיו ופסק הרב שהייב לקיים חירותו ככתוב בארוכה בחשו"ת ח"ד סי' ע"ו:

אל אלהים ה' יודע וכל שאר עמי אשר אני בתוכם כי לא לכבודי ולא לכבוד בית אבא כחבתי מ"ש ומחיתי בידו בכל מאמצי כחי וזוהי ככרתי בשווקים וברחובות למען ידעו כל ישראל שאם זה היה עובר לא היה אלא שלא ברצון ה' וכבוד רצון יראיו וכו' עשיתי כדי שלא יאמרו העם כי הגדרים והסבוצות פורחות באויר כי כן למדו ממנו בעונות כי מיום שפרח פורה ראש ולענה בק"ק קלאב"ריאה הנשמעים אליו כמעט שהם מאמינים יש קיום בשום נדר וסבוצה עד שהגיע נדר זה כי בשכר כל העם פחדו רצו וחלו מנצרות שמשון ועתה היה עושה האיש הזה שאין בו כח והרי הוא כנעורת בהריוחו אם לכן אם קנאת ה' וחורוה בערה בקרבי קנא קנאתי לה' ובעתתי בחסד עליון ולא עוף ומרוחק יותר מפני קדושת תורתכם כי הוסיף רעה אל רעה והפריד אלון וסם חרב איש ברעהו ואיש באחיו וגחלק קהל ה' לשיים אשר זה כמה שנים היה קהל מיוחד שליו ושקט ובה סגוריו ובבלל את העולם מי יוכל להתאפק ולכס המלכים העומדי' על אדמת קדש לראותו ללאח לעזרת ה' בחורוה המחוללת ע"פ איש חב זה עושה ויכול לעשות למען שמו יעשה שלום לכם כנפשכם ונפש עבדכם הכותב בנפש יענה העציר שמואל די מדינא:

תשובת הרב על הפסק ה"ל

יהיה יותר בלא שאלת חכם כשאר חרמות בלא אבל בנ"ד שלא החרמו בדבר מהשאלה אלא אסרו הבשר לכן למימר ומשמע דמשום דחמירי להו לאישי חרם הסכימו לאסור הבשר ולא רצו לגזור חרם וא"כ אדרבה להקל משאר הסכמות לדעתם בלא ולא להחמיר ואפי' היה בהסכמה זו חרם אע"פ שלא זכר בשאלה י"ל דעל כרחין לא אמ' הרא"ה אלא כשמוסיפין חומר בחרם עצמו יותר מהנהוג כגון חרועה וכבוי נרות וכיוצא אבל כל שלא הוסיפו חומר בחרם עצמו אע"פ שהוסיפו על החרם בגורם אחרת כגון שהיו נוהגים לגזור חרם וגזרו נח"ש אין זה גילוי דעת להוציא החרם ההוא ממנהגם שנהגו להחיר שלא בשאלת חכם וה"ל אע"פ שהוסיפו דבר אחר על החרם והוא איסור הבשר אין זה גילוי דעת שלא יהיה יותר כשאר ראשי הקהל' שלא בשאלת חכם:

ועוד י"ל שאם אחת הדבר שאלו הקצבים לא נחשדו להאכיל נבלות כמו שבא בשאלה ובהסכמה כתוב שמפני שהיו חשודים להאכיל נבלות לישראל אסרו בשרם כבשר קדשים הוה ליה נדרי טענות שלא אסרו בשרם אלא מפני שהיו סבורים שהיו חשודים להאכיל נבלות ואם לא נחשדו על כך אין כאן נדר ואם יתברר הדבר ח"ו שחשדו על כך אע"פ שלא עשו הסכמ' לאסור בשרם ראוי להעביר' מאומנותם כמו שה"ה וכל שקלא ועריא דידן אינו אלא על הקדמת מה שבא בשאלה שלא נחשדו על כך ואין לומר' דכיון שהסכמה זו הייתה למיגדר מילתא שלא יבא אחר להעליל על החרם הו"ל לדבר מצוה ואין לה התרה וכמ"ש מהרש"א על הסכמת השחוק י"ל דהאי מילתא במידי דממונה הוא וכיון שהקהל חוצים שלא לחוש להשגה זו יגולים להחיר שלא בשאלת חכם אע"פ שאפשר דאיכא איסורין במילתא חפסית החכם כיון דחששא רחוקה היא להעליל שעד היום לא נשמע דבר מה אין זה כדאי לומר שלא יהא התרה משום זה כיון שהקהל אינם חוששים למילתא דלא שכיח: ועוד שבא בשאלה שאם לא היו מחזירים אלו הקצבים היו נמשכות בקלות ואם החיר הסכמה זו הוה מיגדר מילתא:

הבלל העולה שאם אין קצבים אלו חשודים להאכיל נבלות או טרפות כל שרץ החכמים ורוב אנשי הקהלות להחיר הסכמה זו כיון שיכריז ש"ל לומר שהסכימו להחירה הרי היא מותרת כמנהגם כשאר החרות שאר ההסכמות כל זה לענין המתחלים בהיתר אבל מי שמוחה בדבר אע"פ שהוא מיעוט ואפי' אינו אלא יחיד עדיין באיסורו

ואוקי ממואל אחזקתא קמא ח"כ לא היה מהרואי  
שיסחיר המחלוקת ויחליע הגזרה ויאמר מאיסורא לא  
נפיק בלי טעם:

עיד כחב עם שהלמח יורה שהשנים המעדין שלא  
הוציא בו' שהם עירי שקר שאם הוא מחמת אונס היה  
אונס ימחיסו איך היה אומר הו' עלי עדים יראי  
דברים סותרים בו' כמה יאל המלמר הוא יעלה גדולה  
מן ההקש ולמה לא יאמר אותו ובי האונס אינו נעשה  
לאדם שיהיה ויאמר דברים שלא היו מעולם וכמו שאמר  
הפוסקי' ואיחא בפרק חזקת שני' עדים שראו לזה  
מקבל ממון מהבולן ולא סני בעירי הודאה דחמת  
האונס הורה והו' עלי עדים הודאה מקריאל ועוד כי  
כפי מה שבא בשאלה הוא לא כחב ולא אמר דבר רק  
הקהל הביאו השער ההוא כחב באותו אופן ואמר לו  
שיחוס עליו ע"כ והוא לא סדר דבר ולא הוציא מפיו  
שום ענין רק שחוס בע"כ הרי שדברים אלו בוסנו מהם  
כי סתירחם פשוטה לדרדקי דבי רב:

עיד כחב וכ"ש שמלחר שאלו יכולים לקיים דברי  
שני הכחות נאמר האיש הזה באיסורו והטעם שאפשר  
שקודם לכן הוציאו הכל בפיו בו' אי אפשר להסיים  
דברי שני הכחות כי הכח שלא חתמה אמרה דברים  
מנגדים הכח האחרת נגוד החלטתו ח"ל ושהם יודעים  
בבירור שלא קבל שום גזירות ושום מומרא אחרת של  
אותו דבר וזה לשונם כפי מה שבא בשאלה והלשון הזה  
מורה שחברר להם שלא קבלו בהחלט כי לא אמרו  
שלא קבלו בשעת החתימה רק שלא קבלו כלל ויחברר  
להם זה כגון שאותו יום הכחוב בשטר שקבל החכם על  
עלמו אונס דברים לא זה ידם מחמת ידו ועוד כי  
העדים החתומים אומרים שלא קבלו לא באותה שעה  
ולא קודם זה ואע"פ שכחב ידם יוצא ממקום אחר  
נאמנים הם לענין איסורא כמו שהוא נאמן על חתימתו  
כל שהם נאמנים אמחללה לדבריהם כ"ש הכא דלויכא  
אונס כפי מה שאמר העדים שאינם נאמנים בשטר  
וכמו שכחבתי לעיל שלמדתי זה מחשובת בעל ח"הד:

עיד כחב הנראה לעינינו לא נאמר אלא טענה  
האונס והמודעא שמעידים חזק מהחתומים בשטר כי  
אלו אינם מותרים בו' כמה דברים אלו אינם מדוקדקים  
ומאן דכחביניהו לא חס לקמחיה שאם היה רוצה לקיים  
דברי הב' כחות ומכא הקיום מכריח כי מה שהעידו  
העדים החתומים בשטר הוא ששעה אחת או שנים  
קודם החתימה הוציא הכל בפיו ח"כ מה חזיק לזה  
המודעה שהיתה אח"ך בשעת החתימה כי המודעא

חשובה מה שנראה לי לומר על פסק הח"ר  
שמואל די מדינא זלה"ה זהו כחב ראשונה ח"ל ואני  
אומר כי כמה שאלו העדים עלמם מעידים שלא הוציא  
המירוח בשפחיו פשיטא שאין נאמנין בו' אין דבריו אלו  
מכוונים כי גם בחלוקה הא' נפל מחלוקת כי יען הטעם  
שנפל בשניה נפל גם בראשונה כי מלמה טעם נפל  
בשניה ובכר מי שסבר שאם אמרו מודעא היו דבריו  
נאמנין מטעם דיתן ליכחב כדי להציל האונס מאונסו  
כדפי' רש"י אם כן מזה הטעם בעלמו יפול מחלוקת  
בראשונה כשאמר העדים חתמו כדי להציל החכם  
מאונסו שהיו מאיימין ימנמין לחכם שאם לא יחוס  
ויחוס עדים בשטר יוליכוהו לערכאות והם כדי להציל  
החכם מהאונס חתמו כחבוב בנסח השאלה וח"כ כך  
הוא להציל בבא זו כמו האחרת ולמה כחב כי בזה הוא  
מוסכם ובו נפל מחלוקת וזה פשוט:

ולענין הדין נראה לי אע"ג דנחלקו שם אם  
נאמנים כשאומרים שעשו דבר כדי להציל אם לאו זהו  
לענין דין ממון אבל לענין איסור בל"ד יהיו נאמנין כמו  
שהוא נאמן בעלמו אע"פ שחוס והודאת בעל דין  
כמלה עדים דמי ח"מ אם נתן אמחללה שחוס בשביל  
כך או כך הוא נאמן ולא אמרינן דשוייה לנפשיה חתימה  
דאיסור' ונלמד דבר זה מההיא דכחבובת דהאשה שאמרה  
אשה איש אני וח"כ אמרה פתיה אני שהיא נאמנת  
וכמו שאמרנו משם בעל חרומת הדשן סי' שכו' כל שכן  
הכא דלויכא אונס דעדיף טפי מאמחללה כמו שהעידו  
העדים שאינם חתומים בשטר וח"כ כמו שהוא נאמן  
על חתימתו אע"פ שהוא כן' עדים לומר שלא הוציא  
בשפחיו דבר מהטעם שנחבנו כן' ג"כ יהיו העדים נאמנים  
לומר לא הוציא מפיו דבר ומה שחתמו הוא כדי להצילו  
מאונסו דמה לי זה ומה לי זה מלחר דקי"ל דהודאת  
בעל דין כמלה עדים דמי ומה שאמרתי שיש חילוק  
בין ממון לאיסור שבאיסור נאמנין ובממון אינן נאמנין  
אע"פ שלכאורה הסברא מחייבת בהפך דחמור איסורא  
מממוןא לכך הוא נלמד מחשו' בעל ח"הד שכחבתי  
יעמוד עליה מי שיראה:

עוד כחב ח"כ אוקי חרי ברהי חרי וגם בזה יש  
מחלוקת אם הוא איסור חורה או דרבנן ומאיסורא לא  
נפיק ע"כ המחלוקת הוא פלא בעיני והיה ראוי שימעינו  
אותו בלמה מקום הוא כי לא ידענו מקומו איז והסברא  
היא מחייבת בהפך לומר שאין כאן איסור דאוקי חרי  
לבהי חרי ואוקי גברא אחזקתיה דמעיקרא דהיינו  
חזקה היתר כי הוי דאמרינן אוקי אחתא אחזקתה

עשו כי הוא עשה שלא כהוגן כי רצה ליכנס שם בע"כ ע"י אומות העולם כו' אזי אומר על דבר זה ידו כל הדווים שנעשה החכם הזה בייצור בעד העמי הארצות ומלשינים ומוכרים לת"ח ועשה קשיגור לת"ח ומאמין עליו דברי עמי הארצות האומרים שיהיה ליכנס שם ע"י אומות העולם ולא היה כן כי היו שם בקהל סרצנים ולא היו רואים שיכנס שם להרצף חורה דין היה עושה לכופס ע"י אומות העולם ובמקו' שהיה לו להחכם הזה להפך בזכותו כי זוזות מפרנסות זו לזו ות"ח לא כל שכן והפך אל הרודף רוחה אזי כחן כי השגחה והקגחה מקלקלן את השורה והקשיגוריות האלה הוא בין החכמים מעבדת ומארכת גנותיו זה והאל למען רחמיו יכפר בעד:

עוד כתב רליתי ושמחתי כי תשובה זו חותם תכנית לכל מה שאמרנו והיו נראה ממש כי להשקט המריבה עשו מה שעשו כו' הביא ראיה מחי דברי הרשב"א והשמיט השני כי הרשב"א כתב כיון שלא היו דבריו לעבור על דברי תורה וכלן היה לעבור תורות ולהחליף הק ולהפך בריח עולם כי מאלו לשמוע דברי תורה וצחרו החירות ממנה והלשינו ומסרו לת"ח ומי חסיר להם להלשין ולמסור להת"ח ולומר שהוא קן ושיש לו בית וועד לדיניות ושהוא מכירי שלא ילכו לפני ערכאות כי אין דיניהם דין העל הלה יתאפק ה' והלא לא הותר למסור אפי' ליחיד שבישראל אפי' הוא רשע העובר בעירות כח"ס הר"מ במו"ל סוף הלכות חובל כל שכן ח"ח הדור אחס ראו כמה השגחה והקגחה גורמת היא מעורות עיני חכמים עד שהביאחס לדבר דברים כאלו האל למען רחמיו יקיים מה שהבטיח וסרה קגחה אפרים כי עד קיומו אין אלו רואים מקום לשחבור אבל בכל יום קללחה זו מרובה מחצירו והאל יעילנו משגיאות ויראלנו מחורותיו נפלאות אמן וכו' מה שיראה לעניות דעתי הנעיר

יבקר קה"ה

### סימן קצג

יא אדוני הגאון גר"ו קבלתי כתב מעב"ת ותמחתי מאד על דבר שכתב מעב"ת שאני שאלתי ציטול חלילה לי ואין דרכי לשאול מחילה אלא למי שהטמתי ומחיותי עד הנה לא עשיתי מאומה לשאול ציטול ומה שאני אמרתי שרליות צורות יוניחו אס הדן עמי מאחר שיראה מעב"ת הכחבים שצדי מכל ק"ק מפיראורא ומפי סופרים מעדים כשרים וגאונים ומזה ערכתי ש"מ לפני חכמי ישראל י"ו בראש מעב"ת שידעתיך

שמעידן עליה העדים שחך מהשטר הוא שאמר להם דעו לכם שמחיתמים אותי בעל כרחי כח"ס בשאלה והמודעא הואת חיה מצעלת מה שאמר החכם והואצ בפיו קודם זה עשה לו שעות וזה פשוט אבל ציטול דברי קיים דברי שתי הכחות כבר כתבנוהו לעיל והארכנו בו:

עוד כתב וגם זה פלוגתא דרבוותא שגם בזה יש מחלוקת אי מהני ציטול או לא דלדעת רבינו יונה ורבוותיו מהני כו' גם על דברים אלו פליאה דעת ממני איך כתבם והנראה הוא כי כד ייטס אמרן בלי ספק כי בשלמא אס המודעא היחה קודמת לציטול והציטול בא עליה ניחא לומר שבוט נפל מחלוקת אי מהני הציטול אס לא אבל כחן ב"ד הציטול היה כחוב בשטר כבר וצלו ואמרו לו שיחתום וטרס חתימתו אחר שכתב השטר אחר המודעא דעו לכם שמחיתמים אותי בעל כרחי הרי שהמודעא באה אחר הציטול הכחוב בשטר ואס רצה לומר שבה הציטול אחר המודעא במה שחתם והרי הוא כאלו הוציא הציטול בפיו זה חינו כי אין החתימה עושה כן כל שהיה באונס כי אפי' בלתי אונס חיה עושה כן כל שזמן המחללה לדבריו וכמו שהוכחנו מצעל ח"ה הרי שהעלנו שהציטול קדם למודעא באופן שאין הציטול מעלה ולא מוריד ומאל שאין כחן מחלוקת פוסקים שכתב ואין כחן ספק מירוח באופן של מה שהאריך צענין ההפק הכל הוא פורה באויר ואין לו מעמד שא"ל להשיב עליו עוד כתב כ"ס שפני האמת הדברים מוכיחים שאין כחן אונס וכח"ס הר' משה רושו כו' אין לו עסק עם הוכחות כל שהעדי' אלו ואלו בין החתומי' בין הבלתי חתומי' מעיד' להפך ועדות הר' משה רושו לאו כלום הוא דלין דבריו של א' במקום ב': עוד כתב ואפי' היו אונסין אותו לריך שיחשוב בלבו היום או תנאי אחר זהו בני על יסודו הרעוע שיסד למעלה כי עליו לקיים דבר השחי כחות והס כח אחס מעידה שהוציא הכל בפיו עשה קודם החתימה וזה היסוד הרעוע כבר סחרנוהו ונפל הבין אשר עליו כי הס העדים עלמס אומרים שלא היה אותו מאמר בעולם לא בשע' חתימה ולא קודם זה ולענין איסורא נאמנין הן כל שזמנין המחללה כ"ס הכא דאיכא אונס וכמו שהארכנו והוכחנו לעיל ועוד שהרי העדים האחרים מכהיטין אותם ואומרים שהוא צדור להם שלא קבל מירות ולא שום חומרא אחרת על אותו דבר והכחשה היא ואי אפשר לקיים דבריהם כמו שהארכנו לעיל: עוד כתב ועוד אפילו אס היה נאמן כו' עד דקן

מלא רוח אלהים בחנמה ובקנאות הדין הקדמתי להודיע לנ"ח להזהירו שלא יחשוב עד שיבא לפניו דבר שאינו וזמן הדין להן הצטרך שאלח ביטול מפני שנמה"ר ברוך חזקיה הוא נוגע בדבר ולא היה ראוי להיות דיון כמו שידוע לפני מעב"ח שהוא אחד מהברורים בטענה של משה רשום והוא אזה להטיל החרם וכן מפורסם בעיני כל חכמי איטליא י"ו שה' נוגע בדבר וכמה"ר חברה' ר"ק שוגא אחי על דבר האלמנה שנחבתי למעב"ח וראיה לדבר שכל דברי אמת שכל ק"ק אשכנזים וספרדים י"ו מצטרפין עמי ואומרים שהאדרבא הל עליה' ורוב הוועלייני הנכבדים שבהם אומרים שכל מה שעשו עשו בזיוף ושלא כדיון ומ"ש מעב"ח שאני חושב להביא ישועה מהרבים שלא ידעו עיקרי הדרושים הלילה והם עד הנה לא נחבתי ללא מ"ש מעב"ח עם רבני איטליא י"ו ובפסק של אדוני אומ' שהרא' מעב"ח כל הראיות שהביא משה רשום נגדי והם חלוש' ואינו יכול להמלט: וע"פי הדברים האלה ושא' פסקי איטליא נחבזו חכמי ארץ ישראל וראיות אחרות שבידי כולם מקיימות וחזקות וחכמי ארץ ישראל נחבזו האמת והדין ולא טעו בדבר משנה כמ"ש ברוך חזקיה בקול רם בחוך קהל ועדה של לועז' ובחזות וכן אברהם ר"ק אמר שכל הנחבי' הבא' מא"י הם שקר וזב וזפי' אמר שנמה"ר ברוך נוגע בדבר ואברהם ר"ק שוגא אחי ואחי' ושוגא אסור לדון וכאשר אחרתי להם זאת הטענה אמרו לי שהויקארי' אזה להם על כרחם לקרוא אחי ואם איני רוצה לבא לפניהם ידיו הם ע"פי משה רשום ולא היו דברים מעולם ויש בידי ראיה מהויקארי' עם קיום ב"ד של יהודי' שהם עצמם הלכו להויקארי' במרמה ושאלו ממנו שיטה להם לעשות זה הזיוף וכן עשו ומהכל יש בידי ראיה ברורה ומה שעשה הה"ר משה ברוך בכונה שניה מפני שאחר שראיתי הכתב ממעב"ח על דבר האלוף כמוה"ר יעקב דינר על העווי שעשה עמו האבר אבא"ל'ו לאמר שהקודם לדחוא חבא עליו ברכה וכן דברים כיוצא בהם עשייתי עם כמה יהודים הכוללים לבית הכנסת של אבראבא"ל'ו שלא ילכו כדי לשמור דברין ועשייתי שיסמרו כמה יהודים וכשידע כמה"ר ברוך חזקיה המעשה הזה כדי לנחוך ולהרסם דברין הלך לבית הכנסת של אבראבא"ל'ו להצטרף עמו להורות להמון העם שהוא כשר להצטרף עמו וכן להורות נגד מה שנחבז מעב"ח וכן עוד היום הולך לב"ה שלו ועוד אדוני מי המה הרבנים אשר ריחקוני להצטרף שיקרבוני ח"ו לא יש שום אדם בעולם שחשב

שאני רחוק אדרבא הם רחוקים כפי האמת והדין וראיה לדבר שחכו' כל העיר עליהם לאמר הזיוף שעשו וכן חמהי מאד על מ"ש מעב"ח בזכות משה רשום מאחר שמעב"ח נחבז נגדו בעיני עמנו שאם אולי היה יכול להכנס לפניו משורת הדין עם מי שה' ח"ה מ"מ עם הרב הזה אינו ראוי כי מן החוקעין הוא חוקע עמנו לדבר הלכה וסמוך על דעתו אף אם יודע ויראה שהדבר לא ייטב בעיני חבירו כי יאמר אני ואפסי עוד וכן דברים כיוצא בהם ולשום חזקת אמת לדברי ידע מעב"ח שכן חמשה ימים שהכריזו במדינה הכחה מאד השליט בעושה גדול שכל מי שידע ממשות או מטלטלין מכה"ר יעקב דינר יבא ויעיד לפני השלטון היום יום ב' הר' ברוך חזקיה ואברהם ר"ק למדו מערכאות של הגויים לעשות כמעשיהם והטילו חרם סחם בכל הקהלות על כל איש ואשה שידע אפי' איש מפי איש מי שיש בידו וברשותו מעות מכה"ר יעקב דינר או מטלטלים או כסף חזק או כל דבר שהוא מה' אישקוד ולמעלה יבא ויעיד בנזרת חרם בכל הקללות הכחובות בחורה לפני השליט יש חלול ה' גדול מזה שידעו ויבינו שהאבראבא"ל'ו בידו ובשמתחל כפי מ"ש מעב"ח וכמה ימים בטלו החמיר בכל הקהלות מפני שלא רצו לעמוד לדין ועתה הטילו חרם שלא כדיון ואינם יודעים שאני' הייבים להעיד למי שאינו רוצה לעמוד לדין ושלא להטרי' למעב"ח לא אכחוב כמה דברים אמתיים שהיה לי לכתוב עד שאבא לפני מעב"ח והוא יגזור הטוב והיש' בעיניו כמנהג מעב"ח ושלוש ט':

### סימן קצר

אשר לו המשרה ומשפט הגאולה להאיר נחיצ להסיר מוקש והמכשל אליה פי קורא יורה המורה נר"ו: גופא דעובדא הכי הוה שראובן החרים לשמעון ושמעון ענהו אדרבא ושאל לחכמי שלמי אחי רבני איטליא ויושבי לפת חוב"ב וטולם הסכימו שהדין עם שמעון וחל האדרבא על ראובן והוא בחרם ונחארכו הדברים ביניהם עד שיש דברים שאסור להעלותם על ספר דדמו לחוכא וטלטולא ובראית ראובן זה נסע ממקומו וצא לו חל מקום שהיה שם שמעון כאורה נטה ללון ושם קבץ שלשה רבנים ושנים מהם שונאים ואויבים זה לזה ואויבים ושונאים לשמעון זה ברור ע"פי עדים ומקיים בב"ד של שלשה ועוד אסף וקבץ קצת מאנשי המקום וטולם שלחו השמש מק"ק של

הלוועים שבאחו תקום לקרא לשמעון וכך אמר לו מטעם ג' רבנים ק"ק פ' ופ' ופ' ומטעם ראשי ועובי הקהל איך בא ליזוי הויקארי"ו מהש"מ מן פה מקום פלוגי שיחועדו יחד בבית הכנסת של הלוועים וישלחו לקרא לשמעון ויהיה שם ג"כ ראובן והמה יראו ויבררו אם כדון עושים עם ראובן אם לא ואם לא יבא שמעון אל הוועד ה' אז ידונו ויפסקו עפ"י דברי ראובן וכך הרבנים והקהל שלחו אותי אל שמעון שיחועד גם הוא עמם לשמוע דברי ראובן ואם לא יבא ידונו הם בלתי שמוע טענותיו כאשר סדר הויקארי"ו מהש"מ אלו דברי השמש השליח אות באות חיצה בחיצה בלי חוספת ומגרעת ככתוב וחתום בעדים ומקיים בב"ד של שלשה וכשמוע שמעון זה השיב לשמש חמחתי מלך איך אפשר זה בהיות עיניכם רואות פסקי גדולי הדור אשר מעולם אנשי שם גאוי ארך ישראל וגאוי איטאליא שפסקו וחתמו מידם על החרם שהטיל ראובן וחסובתם בכל פרט ופרט ואחם שולחים שבעמוד לדון עמו בכה אומות העולם והיה ראוי להשיב להויקארי"ו שאין אחם יכולים לערער אחר גורת גאוי עולם:

והנה חשבתי גאוי ארך ישראל ואיטאליא כרועי בקר שהם טועים ועשו שלא כדון ואחם מנגדי ומורדים בפסקיהם ובאות אחם ולכדים לאמר שבעמוד עמו לדון על זה השיב שהמרה דברים מרבה חרם והוא בחרם ואינו דין שבעמוד עמו חתם בית ההלל עד שיסיר מעליו החרם בזה האופן שגור עליו גאוי עולם ועוד שדרך כח אחרת גדולה מהם בחכמה ובמנין:

ועוד בא לו השמש של ק"ק לועים י"ו וכך אמר לשמעון בפני עדים ככתוב וחתום בעדים המקיים בב"ד של שלשה מטעם הויקארי"ו ומטעם פ' ופ' ועובי העיר י"ו שיבא שמעון לפניהם לעמוד לדון עם ראובן בק"ק של לועים י"ו על ענין פסק אשר פסקו רבני לפת ורבני איטאליא י"ו ואם לא יבא שמעון אז ידונו ויפסקו הם עפ"י ראובן בלתי שמוע טענותיו של שמעון כאשר סדר הויקארי"ו אלו הם דבריו פ' ופ' ה"ל הם האויבים והשונאים זה לזה ואויבי' ושונאים לשמעון ה"ל:

והושלישי לא החזר כי נפרד מהם וחקף באוחו מעמד של העדים ענה שמעון לשמש להשיב אל שני הרבנים פ' ופ' ה"ל שהויקארי"ו פסול לדון והאחר מונע בדבר ובעל הדבר וגם הוא בחוק המורה אשר

Awkoth Rouchl.

הלמנה אחת כאשר כל זה כחוב וחחוס בעדים כשרים נאמנים ושי הרבנים הנ"ל שיהם חובים ושנאים זה לזה חכלית השנאה וגם זה כחוב וחחוס בעדים סוף דבר אם שמעון יחיד כל דבריו הם בעדים כחובים בשטר ומקוים ביד ב"ד ורדפי לך ולומדי חורה לשמה חס לבס בקרבם לקנאה קנאה ה' נבואה וזר ישראל יעלנו משנאות ומנה לדברים שעתיק יומים בהם שואל בפיו ואכלתם ימן נשן משה ו' ששן:

### סימן קצה

תשובת רבני נפת יע"ה נגד השאלה הנ"ל :

קול שעתה ה"ר משה ו' ששן עלתה לפנינו על האלוק כה"ר משה רח"א וחרין דעמיה שגרו חרס עליו להגיד עדות שידוע לאדם אחד והוא טען שאינו יכול להיוחסו נוגע בדבר וגם כי יש לו סכנת גוף וממון אם יגיד בדבר ולא חששו לדבריו והחריו וה"ר משה ו' ששן השיב להם האדרב' וראינו פסקי האלופים רבני איטאליא שפסקו שידועו שלל דקין והאדרבא שלו הוא דקין וכל עליהם ובקש מאתנו לחוות דעתנו בדבר: והנה ראינו דלעיקרא דדינא פירכא ומנה שמה טענות לא היה להם רשות לדחות:

האחת שכן הדין אין משביעין ולא מחרימין את העדים בשבועת העדות דכתיב בקרא היינו כשרה העד ליסבע אבל לטפו ליסבע אין לנו וכדחן שבועת העד' כינא אמר לעדים בואו והעידונו שבועה שאין אנו יודעים לך עדות או שאמרו אין אנו יודעים לך משביע אני עליכם ואמרו אמן הרי אלו חייבים משמע דדוקא מפי שהם רצו ליסבע מעליהם או לקבל שבועה שהשביעם וענו אחריו אמן הא אם לא רצו ליסבע ולא לענו אמן אינו יכול להשביעם על כרחם וזה דבר פשוט לא יתן ליכח לעולם פשיטתו וכ"כ הרשב"א והריב"ש והר"ם בר תמא בחשובותיהם וכיון שאינו יכול להשביעם אינו יכול להטיל עליהם חרס כי החרס הוא השבועה הלא שהאחרונים נהגו להטיל חרס על כל מי שידוע עדות שיבא ויעיד כדי שיאל הדין לאמיתו ודוקא בראויים להעיד ולא בשאינם ראויים:

ואעפ"י שראב"ן כתב שהאומרים שהחרס חל על שאינם ראויים להעיד הם טועים כי דייקא במילתא משכח דלאו טועים נינהו לענין דינא ואם יש טעות בדבריה' אינו אלא לענין מה שכתבו כדחן הכא ברחוקי' ולא בקרובי' וע"ז כתב ולא היא דלא פטר להו הכא אלא מקרבן כדכתי' והוא עד כ' אבל שבועה חייב

המחר העיד שגער בחזן בקוראו את הגורה ושלל היה רצונו בחרס כלל וק"ק מהאשכנזים יל"ו אחר שבעת ימים לקריאת החרס בב"ה שלהם שלחו שמשם שהוא חזן ושלל שלהם אל הרב הא' לתת כתב הידיו והחרס שקרא החזן האיטליאני על שמעון והשיב שלא היה רוצה לתת אותה:

ושבו שלחו לרב הנ"ל שיתן העתק החרס שנתן להם לקרוא אותו והן הראה אותו לכמה אנשים והרב הנ"ל הפליר בהן שיתן אותו ההעתק בידו ע"מ להחזיר ובא הש"ך הנ"ל ושאל מלד הב"ק הא' ואמר לרב הנ"ל שאם הוא לא יתן להם ההעתק מקוים ומחתימת ידו יגיע כמו שהם לא ידעו מאומה וששמעון כאלה העם לכל דבר שבקדושה בב"ה של האשכנזים והשיב הרב הנ"ל עשו כעוב בעיניכם בב"ה של האשכנזים ומה לי כי כבר קראו החרס והידיו בב"ה ולכן אינו רוצה ליתן ההעתק וזה הרב הנ"ל שהוא בעל הדבר ונוגע בדבר יש עדים איך הודה בפיו ובשפחיו איך הוא הלך אל הויקאריו' לבקש העיווי הנ"ל ולא די כל זה אלא שכתב על שמעון כי הוא נגב לב הרבנים השלמים של נפת חוב"ב והיטאליא י"א ו"ל לפטו' את ראובן מהחרס שהל עליו מנה האדרבא של שמעון וראיה לדבר כי כן עשה במרמה עם גאוי איטאליא לגנוב את לבבם עד שכתבו מה שכתבו בראשונה הדיק הראשון ברביו וכאשר בא בעל דינו והוכיח במישור לפני מעלתה כי הופיה טובים לפניהם חזרו בהם והדיקו את הדיק ראובן כנראה מחוך אגרוחיהם החומות מכתב ידם עכ"ל ובא שמעון וחזר ושלח עוד לעשרה שליטים באיטאליא לראות אם כנים דבריו שהזרו בהם כאשר הוא כותב כי שמעון זה לא קטיל קיאל בלגמא הוא כאשר יפורסם מחוך פסקי וכחצי הרבנים יל"ו וכלם כאלה ענו ואמרו הידיו והעידו כי נכחם אז כחם עתה והאדרבא חל על ראובן והוא בחרס כאשר פסקו מתחלה וכל פסקם הא' והאחרונים הם ביד שמעון וכן פסק מנפת חוב"ב ועתה יושבי על מדין עליכם להודיע אם האדרבא השי של שמעון על שני רבנים דקין האדרבא הראשון של ראובן והם ברשת טמנו לרגלי שמעון אם לא זאת ועוד אחת אל רבנים כאלו אשר חברו חבר לעשו זאת נגד ש' להובי' ציווי מהויקאריו' להחזיקם משמעון על לא חסם בכפיו כי הרב הא' הוא בעל הדבר ונוגע בדבר כמחבר והשי חוב וסוגל לו על שהוכיחו שמעון על דבר בלתי ראוי והגון שרצה להטות משפט

בספר ב"י של חזון המשפט ח"ל שאלה ראונו שרנה להחרים בבית הכנסת של מי שידע לו עדות שפרע לשמעון שטר חוב פ' מהו שאלמו קרובי שמעון שיואלים מן החרם כיון שאינם ראויים להעיד. תשובה: מחרים חסם ומה בכך שהרי אין הקרובים בכלל החרם מן הכסם לעדות אינה בקרובים וכיון דאין בכלל למה יוואסם בפירוש עכ"ל וכך הם דברי הרא"ש בתשו' כלל ו' סימן כ"ו שכתב ח"ל שמעון אינו עבדין שהרי כשמטילין חרם להעיד על הכשרים חל החרם ולא על בעלי דבר וכיון דהרא"ש והרשב"א בתראי ייבאו נקטינן כוותיהו דק"ל הלכה כבתראי וכ"ש היכא דקמאי סברי כוותיהו:

הפענה השלישית שמאחר שכל בני ספרד ובני אשכנזים סומכים על הרא"ש בהוראתם ובפרט באיסור והחרם אחרי דברו לא יטו אין כח לשום אדם לעשות מעשה נגד סברתו:

הפענה הרביעית שאפי' אם היה במקום שהגו כראב"ן לא היה מחוייב הר' משה בן ששון לקיים החרם שהוטל עליו הוציא ודעתו לחזור כי לא ירד להשתקע אלא לגור שם כאורח נטה ללון וכל שדעתו לחזור נהג כלאשי מקום שאלא משם כדאיחא ברש פרק מקום שהגו:

הפענה החמישית דאפי' ראב"ן לא אמר אלא שהחרם חל אף על שאינו ראוי להעיד והוא יחוש לעצמו אבל לא שיגדוהו בשביל שלא העיד:

הפענה השישית דבג"ד מודה ראב"ן שאין לגזור אפי' על הראויים להעיד דהא הכא הוא שטר מקויים והו"ל להגבותו מיד כאשר יפה ענין הר' משה בן ששון: הפענה השביעית דכיון שהיה להר' משה י' ששון סכנת גוף אפי' אם היה ראוי להעיד מודה ראב"ן שאין החרם חל עליו דאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש וזמן העדים שאלמו כתב ידיו הוא זה אבל אנוסים היינו נאמנים ואח"כ עלה לא שנו אלא שאלמו אנוסים מחמת נפשות אבל אמרו אנוסים היינו מחמת ממון לא משום דמזשו נפשיהו רשיעי הא קמן דאפי' להעיד שקר שרי במקום סכנת נפשות והכי אמרינן חסם כהדיא בגמ' כ"ש לכבש עדות אפילו בראוי להעיד וכל שכן כשאינו ראוי:

הפענה השמינית שאפי' לא היה בדבר סכנת גוף אלא סכנת ממון בלבד היה מותר לכבש עדותו אפי' אם היה ראוי להעיד ומודה ראב"ן שלא חל עליו החרם ואין אומרים לזה הפסד ממונך כדי שיכח

עליהו ואם הזיד לזקק וליישב דברי הראשונים צריך לומר דהא ודאי לא נתכוונו לכך ולא כל כמיניה לשוניהו טועים בדבר פשוט לדרדקי דבי רב ומה שכתבו כדחתן הכל ברחוקים ולא בקרובים לדוגמא בעלמא נקטיניהו לומר דכל מאי דחקון רבנן כעין דאורייתא חקון וכסם שלא נתחייבו קרבן אלא בראוי להעיד כך לא יחול החרם על הראויים להעיד והיינו במטיל חרם חסם על כל מי שידע עדות שיבא ויעיד והם שחקו דמהחמא אינו חל אלא על הראויים להעיד בלבד אבל אם הטיל חרם על שאינם ראויים ביחוד או השביעם וענו אמן ליכא מאן דפליג שחייבים לעובר על החרם או על השבועה ומעשה מ"ש ראב"ן ועוד לדבריהם פטורים כל העול' מלהעיד בו וכן מ"ש ועוד דתן במתני' בו' אינו ענין לדברי הראשונים וק"ל:

ועוד י"ל דמ"ש ועוד לדבריהם פטורים כל העול' מלהעיד בו' הוא שלא בדקדוק ואשתמיטתיה הא דהניא בסוף ג"פ דערכין עלה י"ח ראה סיבה של בני אדם כי יכול אמר כל מי בו' ח"ל והוא עד והרי ייחד עדיו ופרש"י בו' וח"ל חרמו' שלנו שפיר הוי ייחד עדיו שהרי אנו מחרמין על כל מי שידע עדות וצריך עיון בהרמב"ם פ"ט משבועות ומעשה נתאלו דברי הראשונים האומרים שאין החרם חל על שאינם ראויים להעיד אין בהם טעות ולא נפחל ועקם ומ"ש עוד ראב"ן שלב ב"ד מתנה ע"כ בו' יש לתמוה עליו איך אפשר לומר שיטנה לב ב"ד על כך דהא כל דחקיו רבנן כעין דאורייתא חקנו כ"ש בדבר שאין בו חקנה קבועה אלא שהאחרונים מעלים נהגו כך דודאי לא נהגו אלא כאין דאורייתא בראויים להעיד ולא בשאינם ראויים ומילתא דסבירא היא דכיון דבאינם ראויים אין עדותם מעלה ולא מוריד למה יתנה לב ב"ד עליהם:

ומה שרנה לחרך ראב"ן דהכי דמחון לא מפקינן בפסולי' מ"מ הם מחמנים את הדיון מידחי בגילא דחיתיהא דבלא עדות הפסולים צריך להחמיר הדיון ואם לומר שבעד' הפסולים יוסיפו הימוך על חמולא זה דבר שאין לו שיעור שיעטרו ב"ד להסתות ע"כ שיהול מן הסתם חרם אף על שאינם ראויים להעיד כך נראה לומר להעמיד דברי הראשונים הילכך דברי הראשונים שאין החרם חל על שאינם ראויים להעיד קיימים ומקום כראי מולק ודברי ראב"ן אין להם על מה שיסמוכו:

הפענה השנייה שהרשב"א כתב בתשובה הוצאה

עם אלו ומרוב הקטטה רוב אוחס היחידים שהצטנעו מתחרטים ואומרים שבהסכמה שכתבו כחוב שאפי' רוב אוחס האנשי' שחתמו שלא לקחת לאוחס חכם בלילה זמן יתחרטו ויראו לקחת לאוחס וישאר אחד מהם שלא יראה לא חכם השבועה ייתרח בשום אופן ולא יוכלו לקחת לאוחס ועתה ה' מהחטומים הלך לארץ מרחקים יורו רבינו אם אלה הנשואים יוכלו להחיר השבועה או אם הם יריבין להמחין שיבא לאוחס שהלך למרחקים:

חשיבה שבועה זו חף אם ידון אוחס כשבע על דעת רבים יש לה התרה כיון שהיה לדבר מזה מחיר אפי' חל בשבת הקטטה שפלה בייחוסה היו דבר מזה לבטל המחלוקת דגדול השלום וכמ"ש הרשב"א בתשובה ואין זה נולד שגבר מצי הוא שע"י דבר כזה נולד קטנות ומריבות:

יעיד היו לדבר מזה מאנפא אחרתא שע"י אותן קטנו' אין ממניע עליהם לא אוחס חכם ולא חכם אחר ונמלאו בטלים מדברי תורה זאת ועוד כי אם אלו הנמלאים כחן מסכימים להחיר אותם שהלך לארץ מרחקים אינו מזה ויכתבו לו ויודיעו ויזהירוהו שלא ימחה כדי שלא להכעילו ובהיות דתן בקדושין פרק האומר הרי את מקדשת לי על מנת שיהיה אבא רבה האב הרי זו מקדשת ואם לאו אינה מקדשת מת הבן מלמדן את האב שיאמר איני רוצה:

יעיד יראה לי דהאי מילתא הוי כאלו נשבעו שתי שבועה' אחת שלא לקבץ לאוחס חכם שנית שאף אם יסכימו להחיר לא יהיה רשות בידם להחיר אם אחד מהם יבא מזהה בדבר וכל כ"ה: נשאלין על שבועה שיהי תחלה ואח"כ נשאלין על הראשונה וכמ"ש הרמב"ם פ"ו מה' שבועות הילכך לרובא דמילתא ישאלו תחלה על שבועה שניה ואח"כ ישאלו על שבועה הראשונה וגם יודיעו לאיש שהלך ויזהירוהו שלא ימחה: אם הגעיר

חברך בממון שהרי אין אדם חייב להעיד על חברו אלא מדין גמילות חסדים כמ"ס נזקין יוסף פרק הנוסע בשם הרמ"א ואין גמילות' חסד שיפסיד אדם ממנו בשבילו דיותר הוא חייב להיוחסו אם על נכסיו מעל נכסי חברו וכדאשכחן במשיב אבידה הילכך אפי' לראב"ן מותר לו לכבש עדותו אפי' בראוי להעיד וכ"ס בשאלנו ראו להעיד:

ובאחר שנתברר שלדברי הכל לא היה חייב משה ה' ששן להעיד ולא חל עליו החר' נמצא שמה שידועו שלא כדון ידועו ואם הסיב לו אדרבא חל האדרבא שלו על מי שידועו וזה פשוט מביעתא בכוהח' וכמו שהוכיחו יפה החלופים הרבנים י"ו:

ייען כתב לנו הר' משה ה' ששן שא' מהרבנים אומר שא"ל ב' עדים שהחלופ' הר' משה דירוח"א לא ידע את הר' משה ה' ששן והוא טוען שיש בידו כתב כחוב והח' בעדים ומשמש קהלו איך ידועו דבר פשוט הוא שעדות האומרים לא ידועו אינו כלום וכדתנן בספ"ב לעדות והכחי' אומרי' אין לא ראוי ראיה ועם היות כי כבוד החלופ' הר' משה דירוח"א הציב עלינו אין לנו רשות להחיות בדבר המספיק ומ"מ לחוש על כבוד החלופ' ה"ל וכדי שלא יתפסע עוד המחלוקת אנו גוזרים בגזרת החזקה על החלופ' הר' משה ותרי דעמיה שחק' ה' ימים לראות כתביו זה יפייסו את הר' משה ה' ששן בעל פה או בכתב וכן אנו גוזרים בגזרת החזקה על הר' משה ה' ששן שיקבל פיוסם ויתור הסוממ' כבודם גם הם יתירו לו ואין כל הדם תחת השמש כי צימי הנמי התלמוד אירע כיוולא בזה כדליתא בירוש' ומובעטים אנו בשתי הכחות שיקבלו דברינו ויקיימו בהבזה רבה ולא יכריחו ללאות ממחילתנו: עד הכח המסרפת אלא שיהיה כח' עובים לקיים דברינו והיה זה שלום מ' מלדון השלום לבדך את עמו בשלום בפרשת וישם לך שלום

|      |         |        |
|------|---------|--------|
| יוסף | ישראל   | משה    |
| קליר | דיקובול | מסראני |

### סימן קצו

י' שאלה ראובן ושמעון ח"ו וכל אחד רוצה להחזיק שררה בהצבור עד שיפלו בלבור קטנות ואיבות ומריבות עד שהסכימו לראובן ושמעון ובידור להם דיינים וקבלו ראובן ושמעון על עצמם שלא להחזיק שררה בלבור עד שיחפרסם פסק הדינים ה' וגם קבלו על עצמם שלא לזוז מפסק הדינים ה' וכל זה בקצין ושבועה וקנס ח"ס יעוצב על שום דבר מהל"ל יהיה נכשל בחרס

### סימן קצו

י' שאלה קהל קהל שרונים רוצים לקחת חכם אחד כמו שהוא המנהג בכל קהל וקהל יש קצת יחידים מערערים בזה שרוב הקהל מסכימי והיחידים ההם נתקבצו ונעלו קצין ושבועה בכתב ובהחיתת ידיהם שלא לקחת לאוחס חכם אש' רוב הקהל רוצים בו לזמן חמש שנים ולסבה זו נמשך קטטה בין יחידים הקהל אלו

כבר עבר הזמן והיאך נחבנו שטר הבירורין אחר עבור הזמן כי ודאי נכתב מדעת שניהם ואם נאמר שהתנאי היה בעת כתיבת השטר הרי קבלו ביום הביררה הסומרות בלי תנאי:

ואם נאמר שהתנאי היה בעת הביררה שיפסקו חוד ג' ימים לכתיבת השטר היה ראוי ג"כ שיחננו מתי יכתב השטר מכל זה משמע דהתנאי הוא אם היתה מילתא עמיתא קרובה אל היוזק ותמיה אזי איך לא תקרו ולא ביררו נוסח השטר אשר בו נכתב התנאי ההוא כי הוא יודע ויעיד על עצמו וכאשר יראה השטר ההוא אין לדון על פיו כלל כי זהו מפי כתבם כיון שלא נכתב מדעת שניהם שאלו היה מדעת שניהם היה נכתב התנאי בשטר הבירורין ולכן יריך שיחקרו העדים בב"ד ושם יעידו עדותם וכאשר יעידו עדותם שם תחברר למיתת הדברים ואפי"ה אם יעידו בבירור על התנאי הוא יראה לע"ד שכבר נפסל אותו עדות מדעת שניהם בתנאי שהתנו בשעת הביררה שפסלו כל עדות בשטר או בעל פה שיגיד ויסתור או יבעל שום דבר מהנכתב בשטר הוא:

ואע"פ שמסקנת הגמרא דתנאי אינו כמודעא ואמרינן דתנאי מילתא אחריית הוא הרי מילי כשהעדים אינם מעידים רק שהיה תנאי בדבר ואינם יודעים אם נחקים או לא אבל אם מעידים תנאי היו דברינו והתנאי לא נחקים ודאי למעקר שטרי קא אחו וזה דקדוק רש"י בלשון שאמר היו דברינו על תנאי מכרו לי שיעשה לו כך וכך ולא ראינו שקיים תנאו וזה אומר לא קיים לי ואינו מכר עכ"ל:

הרי ברור בהדיא מדבריו שהם אינם יודעים דבר אם נחקים התנאי או לא ובהכי אפקין דתנאי מילתא אחריית היא ושטרא ממילא מעקר אבל אם מעידים שתנאי היו דבריהם והתנאי לא נחקים למיעקר שטרא קא אחו ובג"ד ל"מ אם כתיבת השטר היה אחר עבור הג' ימים דפשיט' דלסתור ולבעל השטר קא אחו אלא אפילו אם השטר נכתב קודם עבור ג' ימים כיון שהשטר ההוא אין לו דין שטר כמו שאמרתי ודרך שיעידו בב"ד הרי כשהם מעידים שהיה בתנאי ושלא נחקים ואעפ"י שלא יאמרו אותו בפי' סתמו כפירושם וכיון שזעזע לכל שכבר עבר הזמן ולא נחקי' התנאי נחבט' הביררה ואלו דברים ברורים וישרים לכל הישר הולך וא"כ העדות הוא בעל ופסול מעצם התנאי שהתנו שפסלו כל עדות בשטר ובפ"פ שיגיד או יסתור או יבעל שום דבר מהנכתב בשטר הביררה:

עכ"ן ברמי' נ' ויהיה נוסח מירוח שמשון בן מנחם בעל דלילה ככל חומרותיו ואחר ימים פסקו הדיינים הוא' על ראובן ושמעון הוא' בכה כל החומרות הוא' שיעשו כל מה שיגורו עליהם פרנסים דק"ק הוא' יל'ו ולא ילחו מדבריהם ימין ושמאל בכה כל החומרות הוא' וקודם שיגורו פרנסי הקהל הוא' על ראובן ושמעון דבר פרטי לזו להם שיחורו ויקבלו כל החומרות הוא' לקיים כל מה שיגורו עליהם הפרנסי' הוא' וכן עשו ראובן ושמעון וחרו וקבלו על עצמם כל החומרות הוא' קנין ושבועה קנס נח"ס חרם עכ"ן ברמי' ומירוח שמשון לקיים עליהם כל מה שיגורו הפרנסים הוא' ואחר קבלת החומרות הוא' גורו ופסקו הפרנסים הוא' על ראובן ושמעון מה שגראה בעיניהם טוב וישר לעבודת האל יחברך ולשלוס הק"ק יל'ו:

ועתה רונה שמעון לבעל כל הנכתב לעיל באומרו שיש לו ראיה בכתב ועדים חתומים עליו שכל אותם החומרות היו על תנאי שיגורו הדיינים הנבחרים חוך שלשה ימים ולא גורו עד שעבר קרוב לר' חדשים וגם בתנאי אחר שיחיר ראובן הסבועות שהשביע ליחידים מהק"ק יל'ו וגם במירוח שמשון שקבלו עליהם שלא יוכלו לשמוע דברי חורה מפי שמעון אלא בחברת ראובן או ברשותו ולא התיר וראובן משיב ששטר הבירורין יוכיח שאין בו שום תנאי ולא עוד אלא שפסלו כל עדות שיסתור או יגיד או יבעל שום דבר מהנכתב בשטר הבירורין:

ועוד שעדי הבירורין נכחשין לעידי התנאי ומעדין שלא מוכר תנאי ושמעון טוען שאין דין ממנה דין וא"כ הפרנסים לא היו יכולים לגזור עליהם וראובן משיב שמנחם הבירורין פסקו ועוד שפ"י נשבעו שיהיה על כל הפרט' גם קבלו כל החומרות הנזכרים:

חשובה ראשונה ל"ל לברר מחוך שטר הבירורין דהא מילתא עמיתא וקרובה אל היוזק כי כיון שהשטר אומר שקבלו עליהם שלא יעשו שום שני עד שיחפרסם הפסק שלא ינהגו כמו שהיו עושים בחיי החכ' השלם ז"ל ומה היו צריכים לכל זה אם היו מוכרחים לפסוק חוך ג' ימים אלא בחושבם שאירינו הדיינים מן הפסק לזה הוצרכו להתנות כן שלא יעשו שום שינוי:

ועוד כי אם היה התנאי בעת הביררה שיפסקו חן ג' ימים לביררה היאך היה אפשר זה שהביררה היתה יום ה' שמיני עצרת וחוך ג' ימים לא היו יכולי' לפסוק ב"ט או בשבת ואפי"ה אם נאמר שחוך ג' ימים ר"ל משת' לעת הרי נחבנו שטר הבירורין ביום שי' והרי

ומולא זירות בלשון שבועה כמולא נדר בלשון שבועה אין בידיו לפסוק הלכה למעשה כיון שהרמב"ן חולק בזה ורש"י סובר כדברי הרמב"ן וכמ"ש הר"ן פרק שבועות שחיס בחרא על ההיא דח"ר מבטא שבועה וז"ל כהב רש"י וז"ל אם אמר מבטא כבר זה עלי דאמר שלא אוכלנה ואני אוכלנה הרי זה בעולה ויורד וחילא למה הזכיר עלי שזה לשון נדר הוא והו"ל למימר מבטא שלא אוכל כבר זה ונראה דרבות' אשמעי' דאפילו אמר בלשון נדר הוי שבועה כו' ומ"מ משמע דס"ל לרש"י דשבועה אפי' הולאה בלשון נדר הויא שבועה שאל"כ היכי עדיף מבטא משבועה ממע' וכבר נחבתי בזה דעות ברש' נדרים עכ"ל הר"ן:

ידנה פשוט וברור שזוהי דעת הר"ן לדעת הרמב"ן נכתב וז"ל אבל הרמב"ן נחב בהלכות נדרים שלו לליכא לשבועי הך סוגיון כו' הנה מטבע הלשון משמע לכל מעין שמביא דברי הרמב"ן למסקנא לפי דעתו אל"ג דכשיגדו רבים וגדולים דבר גדול הוא ליישב הסוגיות דאם לא היה דעת הר"ן נטה לדעת הרמב"ן היה לו להביא דברי הרמב"ן בחתלה ואח"כ אבל ר"ח והרא"ש כו' או לפחות לכתוב כאן והרמב"ן נחב וכיון נכתב אבל הרמב"ן נחב נראה שדעתו נטה לדעתו וכאשר נחב זה הר"ן עדיין לא נחת לסברת רש"י סובר כדברי הרמב"ן וכ"ש עתה שהוא הכרח שרש"י סובר כדברי הרמב"ן שיטה דעתו לדעתם ואפילו הרא"ש שהוא סובר כדברי רבינו חננאל והוא ראש המקילים נחב ומיהו כיון דמרגלל בפומא דאישתי למדר' בהאי ליטל' אין להקל ולרדף החרה א"כ מי הוא זה ואיזה הוא שיקל להח' זירות שמעון אם יהיה ככל חומרותיו או לדעת המהמרים אפילו אם יהיה זירות שמעון גרידה כיון שרדף החרה וזירות שמעון ליחיה בהחרה וכל זה כשנדרה לסברתו שזיר' כנדרים ושהמולא נדר זירות בלשון שבועה שאינו כלום כמול' שאר נדרים בלשון שבועה שאינו כלום כיון שהזירות הוא נדר ולפי דעתי זה ממה שאי אפשר ויתמה האומר כן מאן דהוא על עצמו כי נדר' חלוק משבועה בשני דברים דשחא זה נקרא נדר וזה שבועה ובטעמא דנדר איסור חפלא ושבועה איסור גברא וראוי שנבדיל זה הדין שנכתב הפוסקים דנדר שהולאו בלשון שבועה או שבועה בלשון נדר שאינו כלום מאיזה מב' חלקים בא לשם אם ממה שחלוקים בשם אם ממה שחלוקים בטעם ודאי ממה שחלוקים בטעם' שזה איסור גברא זה איסור חפלא וזה ברור:

אפילו אם יראה המעשה לומר דלאו למיעקר שטרא קא' אחר מה שאינו כן אינו אומר מטעם אחר שהעדות ה' פסול ובטל מהחנאי ה' הכחוב בשטר הברירה הכל ליישא יחירה לטפוי אחא כדמסקין בשלהי יש נוחלין וכיון שאמר כל דבר שיגד או יסתור או יבטל למה האריך כל אלו הלשונות דבחד סני אלא לאחוי כה"ג ואע"ג דהב' הרשב"א בחסובה דהאידיא: דכל שאמר מילתא ולא לרדף לטפוי אחא אין בידיו כח לדון בו בממונות ולא עבדין עובדא אלא בהנהו דאחפרש בהדיא בגמרא דהיינו ההיא דהוך מאלו בפי' המוכר את הבית וההיא דבראיו לו פרק יש נוחלין עכ"ל:

הרי דקדק הרשב"א אין כח בידיו לדון בו בממונות אבל באיסורא דינן מק"ו דכיון דאפילו לאפקין ממונא אמרינן כל דאמר מילתא ולא לרדף לטפוי אחא כ"ש דאמר' הכי באיסורא להסמיר וכ"ש בחומרות עצמות כאלה נח"ש קיין שבועה זירות שמעון חרס ענן בן כרמי וזה נראה לי פשוט א"כ לא נשאר שום זכות לשמעון בטענת החנאי אלא מחוייב הוא לקיים פסק הפרנסים במה שזיוו הברורי' בכה כל החומרות ה':

ומה שטוען עוד שאין דיין ממנה דיין כי הברורין ה' לא מינו הדיינים רק פסקו מה שהיה ראוי לפסוק כד"ת שאין עושין שררה ולא ממנין פרנס על הצבור אלא מדעת הצבור או מנהיגי הצבור א"כ מה שזיוו הברורים לראובן ושמעון שיעשו מה שיפסקו עליהם פרנסי הצבור כדיו וכשורה עשו ומחוייבים לראובן ושמעון לקיים פסקם בכה כל החומרות ה' אעפ"י שלא היו חתרים שנית לראובן ושמעון לקבל כל החומרות הזכרים כמלוא הפרנסים כ"ש עתה שקבלו שנית כל החומרות הזכרים ובודאי שאם שמעון מולל בחומרות העצמות האלה לחאות קנאה שררה והכבוד אסור לשמוע ד"ת מפיו כי אלו הדברים הם המולאין את האדם מן העולם וכו' יצילו משגילות אמן כה מעתיר ומקור רחמי אל העשיר

יובן בנמו"ר אשרים קדמו ז"ל

### סימן קצח

יד גם ראיתי שאלה אחרת סמוך לשאלה זו על זירות שהולאו בלשון שבועה והחירו א' מן החכמים באומרו כי אפילו החרה לא בעי משום דהוי נדר שהולאו בלשון שבועה:

לפי דעתי הסובר כך וסומך על סברתו ודאי אינו מן החכמים וגם כי ניחא כי הזירות הוא נדר

יוסף קארו

נמצא העולה מסוגיא זו דהיכא ליתא בעיר בן  
ארבעי' גדול בחמשה יותר ממי שאינו בן ארבעים יכול  
הוא להורות והגיע להורות והגיע להוראה מיקרי ואדרבא  
אם אינו מורה יש לו איסור בדבר מדכחיב ועלומים

יובק נבמורר"ר פפרים קלרו ולה"ה

ועל הדרך הראשון הוקשה לי שלא יש שום נילוי בדברי הרמב"ם שחזרו מפני מה שאמרו לו אחרים לא היה חוץ כדי ליבור שלו שלעפ"י שהפסיקו במה שאמרו לו חזר בך כ' ועדיין הוא חוץ כדי ליבור שלו שאין בחזיר בך או מותר לך אפילו כדי שאלת רב לחלמדי וכ"ס שאין בדברי ההם כדי שאלת חלמדי לרב שזה הוא שיעור חוץ כדי ליבור כדאי' בפרק מרובה ד"ע וא"כ למה אמר שהרמב"ם סובר מה שאינו במשמע דבריו כלל וישיג עליו ומפני כך סתמתי הדברים וכחבתי שאינו יודע למה כתב שאינו מחזור שהרי לא מפני דברי האחרים הוא מחזיר אלא מפני שקבל דבריהם עכ"ל וזה לשון היו לו שמי שיפרש בדרך הראשון יפרש דברי שהרי לא מפני דברי האחרים שהוא מחזיר לשיטתו הרמב"ם שחוץ כדי ליבור שלהם חזר אע"פ שאינו

הריא"ף שכתב ההיא דעד כמה עד בן ארבעים ושקבה לקושיא דרבה וחירוואל דבשון:

יבדור"י קארו נר"ו בחבורו השתדל לפרש הקושיא ולתח טעם להרמב"ם והריא"ף ורבינו ירוחם מפרש בדבריו שכתב וכן אסור למי שהגיע להוראה ואינו מורה והוא בן ארבעים ואע"ג דלפטר שכוונתו למ"ש והוא בן מ' אכולה מילתא קאי כי אז נקרא הגיע להורא' בין שלא להור' קודם בין שלא לימנע אח"כ והוא כמו עד כמה החכר בגמ' דוק ותשכ' מ"מ גם אם דרכו של הרמב"ם וטעמו צמח שהשמי' זה נסחרה ממנו על דבריו בסמוך ואין לו אלא מ"ש ומה שביאר הוא וכיון שלא ביאר זמן ארבעים שנה נראה ודאי שדעתו שאין הדבר חלוי בשים כי כבר ביאר בהקדמתו לחבורו שחבורו כולל כל התלמוד וכל החבורים ואין צורך לספר אחר כלל לא בדינים ולא בחקוקה כו' כמבואר בדבריו ומ"מ ר"ל לתח טעם וסבה להשמטת מסקנה זו מפני שסובר שכיון שהעלו בגמרא שבשון מותר להורות אפי' שאינו בן ארבעים ויש בעיר שזה לו בחכמה בן ארבעים א"כ ע"כ ל"ל כי אוחז שאינו בן ארבעים לא קרינן ביה כי רבים חללים הפילה בשום אופן כל שראוי להוראה דאם איתא דכל שאינו בן ארבעים הוראתו גרועה מפני גריעות סברתו ומפיל חללים הוא איך הסתלק מששא זו בשון ודאי שהיה ראוי דכיון שהוא אינו בן ארבעים שיה וסברתו חלושה וקלושה ויש שם חכם אחר כמוהו והוא בן ארבעים שלא יוכל להורות בשלמא למי שמפרש דבשון אסור להורות אלא א"כ הוא גדול מן הכל יחא שכיון שאין שם חכם כמוהו מודה הוא אפילו פחות מארבעים אבל כיון שכבר העליו בפרש"י שאפילו יש שזה לו בחכמה מותר הוא להורות קשה עובא כאשר כתבתי שכל שאינו בן ארבעים אינו שזה לבן ארבעי' אלא ודאי נראה שמה שאמרו בגמרא ועד כמה עד ארבעי' אין הכוונה לומר שקודם מארבעים הוראתו וסברתו קלושה דלאו בשנים חלייא מילתא ההוראה אלא בחכמה ובבקיאות אלא שמפני כבוד הגדול ממנו אמרו כן וכוננת לומר שעד ארבעים ראוי לחלוק כבוד למי שגדול ממנו אבל למי ששווה לו אין לו לחלק כבוד ולהמנע מלהורות כי אפי' פחות ממ' אינו נקרא מפיל חללים אלא שיש לו להמנע מפני כבוד הגדול ממנו ולכך לא הוצרך הרמב"ם לכתוב דבר מזה גבי מפיל חללים כי כבר כתב כל ת"ח שדעותיו מכוונות אינו מדבר בפני מי שגדול ממנו והיא מחני' במסכת אבות ובכלל מאתים מנה:

כל הרגויה וכיון שכן בעלי הסכמה האחת השנייה היו לריכים לפרש בהסכמתם שפחות מארבעים לא יורה כל שיש גדול ממנו אבל לגזור דרך כלל שלא יורה פחות מארבעים אין זה מן הדיון שהרי אם אין בעיר גדול ממנו נמצא שהגיע להוראה ואינו מורה ועובר על ועומדים כל הרגויה ונמצא שיש בהסכמה זו החחומה מה שהוא הפך מן הדיון ומ"מ היו מפרשים כאשר כתבתי:

הנה הר"מ במ"ל בחבורו לא הזכיר חלוק בין ארבעים לפחות מ"מ רק כתב בפ"ה מהלכות ת"ח ח"ל ולא כל מי שמת רבו מותר לו להורות אלא א"כ היה תלמיד שהגיע להוראה ונ"ל תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה הרי זה שטות רשע וגם רוח ועליו נאמר כו' וכן חכם שהגיע להורא' ואינו מורה כו' ולא חלה הדיון שם בשנים כלל רק קרא חגר לבד על התלמידים הקטנים שלא הרבו מורה כראוי וקופנ' ויושבים בראש לדיון ולהורות כמבואר שם בלחוכה והדברים ברורים שם שאינו קורא מפיל חללים ושטות ורשע אלא למי שאין בו ידיעה להורות לא מפני מעוט שנים גם בה' בסנהדרין כתב הר"מ במ"ל תנאי הסנהדרין גם תנאי ב"ד של ג' ולא הזכיר זה כלל והזכיר שלא ימנו בסנהדרין זקנים יותר מדאי ואם איתא היה לו לומר גם תנאי זה שלא יהיה פחות מארבעים אם לא יש גדולים מהם מוכח בהדיא דלדידיה אין חלוי בארבעים שנה כלל אלא בידיעה גם הר"ש בפ"ק דסנהדרין כתב גרסין בע"ז מאי דכתיב כי רבים חללים הפילה כו' ולא כתב מ"ש בגמרא ועד כמה עד ארבעים ואעפ"י שבע"ז כתבו נראה שמה שכתב בסנהדרין הוא יותר עיקר ומ"ש בע"ז סירכא דלישא דהרי"ף נקט כמנהגו אבל בסנהדרין שאינו מקומו וכתבו להוראה לא חשש להזכיר ההיא דארבעים שנה כלל וכשיטת הר"מ במ"ל וכן גם כן הר"ף גופיה בסנהדרין לא כתב ההיא דארבעים ובע"ז סירכא דגמרא נקט וכן ר"י בספר שחבר קיטור לפסקי אביו בהיא דע"ז לא כתב דבר ובסנהדרין כתב דברי אביו ולא הזכיר ההיא דארבעים גם בטור י"ד כתב דברי הרמב"ם לבד גם בחושן המשפט סי' ז' כתב בן י"ח כשר לדון לכ"ע ובן י"ג הוי פלוגתא ויחסיכו החזיר כל דין שדן עד י"ח מוכח דבן י"ח ולמעלה דן כהוגן מוכח דסבירא להו דלאו בשנים חלייא מילתא כלל רק בחכמה וחריופות ובקיאות והאמת כי יש לחמוק מזה להו לרשות סוגי' ומסקנא דגמרא דלית בה פלוגתא כלל וכבר חתם הר"ן בע"ז על זה גם על

וזה הוא בן ארבעים ממילא דה"ה והוא העשם שם  
אם יש גדול אם נעל רשות מרבו שיש לו להורות ובודאי  
שלין לקרות לזה שוטה רשע וגם רוח ומפיל חללים  
ויותר ראוי שיהיה זה מבשין:

ובר מן כל דין ג"ל דלכ"ע אין זה נקרא עובר  
עבירה או איסור שיחול ידיו עליו והרי בשוין יכול  
להורות וכל זה אינו אומר על הקדמה שיש בעיר בן  
ארבעים גדול ובקי יותר מאותם שאינם בני ארבעים  
ולפי מה שגורו שלא יחמנו בשלשה צריך שיהיה שם  
בעיר שלשה יותר גדולים וכבר כתב ר"י קולון כי הרבנות  
וההרשעה חליה בבקאות וכדחיתא בסוף ברכות הכל  
נריכין למאריה חטייה אבל אם אין שם ג' בני ארבעים  
יותר בקיאים והגונים ודאי יכולין לדון ולא קרינן בהו  
ועומים כל הרגיה:

ועוד אפשר אם קבלו אותם עליהם לא גרע  
מנאמן עלי אבא נאמן עלי אביך נאמנים עלי ג' רושי  
בקר וכיון שנחבאר שחרם זה אינו חפזי שזוברים על  
דברי חורק הרי הוא ככל הסכמות והקצוות והעונשים  
שעושים הקהל לאיזה צורך שצריך שיהיה בהסכמת הכל  
ונמ"ש המפרשים על הדין דרשאין בני העיר להביע  
על קאסם ודוקא כשהחזו כלם וכן בהנהיג עבחי נחבו  
כן שצריך שיהיו כל בני אותה המלכה וכיון שכן הדבר  
צריך שהחכם שהחזיקו הקהל על קאס בעלי חורה  
אינו חל על זולתם ואין חייבים לקבלו ואפי' הרוב אין  
יכולין לכופף את המיעוט על זה וגם הידיו הראשון  
שידו שלא יכופף שום אדם אלא בפני ה' שיחברו ע"פ  
רוב החותמים אינו נראה שיחול על אותם שלא באו על  
ההחלט כי אם ישבו ג' בדין לדין לאותם שלא החזו  
בהסכמה א' אינו נראה שיעברו על הידיו אפי' שיהיה  
בהסכמת הרוב וכ"ש חכם זה שפני הגרסה הוא בהסכמת  
המיעוט הכלל העולה כי כל חכם וכל נדוי שיעשה אין  
חייבים לקבלו אלא אותם החכמים שיעשו אותו אלא  
ח"כ הוא למנוע האיסור משל"כ בד"ל לכ"ע כאשר  
נחבאר ואפי' כשהוא על דבר איסור כתוב בח"ה סי'  
רע"ד שצריך שהמנהיג שיזון לש"ס כדי לעשות גדר  
לחורק ולכבוד לומדיה ולא יזון כלל לעצמו להנהיג  
ושום חושלת ואם לא כן אין ממש באותו נדוי:

ועפ"י טעם זה הורה שם בחכס א' שנגשל בד"ע  
שדיו במילתא שחייב עליה ידיו כהלכה וקפץ עליו אותו  
חכם ונידוהו והרגישו הכל שלא ידע אותו רק מחמת  
שנאה כי היו אחרים שנגשלו באותו ענין ולא השגיח  
לדחות אותם והורה שאין ממש בנדיד זה וראייתו מההיא

וברא נחא נמי מ"ש הרי"ף הקהל דארבעים  
ולא כתב קאסא וסוגיא בשוין כי כיון שמה שאמרו בן  
ארבעים פשיטא דלאו להיות מפיל חללים קאמר כי  
אין טעם להיות זה בשנים וכ"ש לדברי רש"י דמפרש  
ארבעים משולד אלא ודאי להלוק כבוד נאמר וכיון  
שכן הדבר צריך דבגדול ממנו מיירי אלא שהמקשה  
היה עבור דרבה אורי אפילו במקום גדול ומשני דלא  
אורי אלא בשוין נמצא שאין באותה קאסא ובאותו חירוק  
דבר שיצטרך הרי"ף לכתבו לענין הדין:

ואעפ"י שלפי דרך זה נכתבתי נמצא שמה שאמרו  
בגמ' עד כמה אינו חוזר למה שאמר במימרא דהיינו  
הפלת חללים מלאחי קרוב לזה בכתובות פרק אעפ"י  
עלה דמתי' דתנן והתלמידים יוגזים ללמוד חורה שלא  
ברשות ובעי עליה ברשות כמה ומתמהינן כמה כמה  
דיהבא ליה רשותא ומפרשי' אורחא דמילתא כמה ופרשי'  
ו"ל דרך ארץ שלא ישא עליו חטא כו' דוק וחסנה ואף  
אם דרך זה רחוק ולא דמי טלי האי להיא דכתובות  
מ"מ הדבר נראה מוכרח מעצמו וכבר נכתבתי שאפילו  
אם לא נדע טעם לרבי על דבריו ראוי להמך שאפשר  
שיש איזה סוגיא או איזה הנדע להוכי' הפך מזה:

וכבר נכתבתי שם הר"ש ור"י בנו דעס כן  
ואפילו אם יהיה ספק או מהלוקה בדבר כבר כתב ר"י  
קולון בשרש כ"ה שדבר של ידיו שיש בו מהלוקה פוסקים  
ראוי ללכת להקל לדעת הרי"ף שפסק בהנהיג בעיי  
דאלו מנלחין לקולא וכן נראה גם דעת הרמב"ם וה"ה  
לכ"ד וכבר פשט המנהיג בזה ולא ראינו גם לא שמענו  
מי שערער בדבר כלל ועוד נראה לי לומר שאפילו לפי  
מה שאמרו בגמרא שאין לו להורות עד ארבעים שנה  
היינו כשלא נעל רשות מרבו אבל אם נעל רשות מרבו  
שראה בו דעת נכונה ורעהה הדעת נוחן והסברה  
מחייבת דבכי האי לא קרינן ביה כי רבי' חללים הפילה  
ולא גרע משוין שהעלו טיבול להורות ולשון הרמב"ם כן  
מוכיח למסתכל בו דבנתן לו רשות לא שייך לומר אינו  
ראוי להוראה ולא שייך ביה מפיל חללים ומיהא גם לפי  
הסוגיא דחלי בשנים דמ"מ אפי' אם יש גדול הוי בשוין  
כל שנעל רשות אלא שלפי זה קשה למה כשהקשו והא  
רבה אורי לא חירטו שרבה נעל רשות מרבו ואפשר  
לחך דקושטא דמילתא ומילתא דברירא ליה משי שידע  
שבדורו לא היה שם גדול ממו: אבל נעילת רשות לא  
קיס ליה כי אפשר שלא נעל ומאן דפריך אפשר דהיה  
ס"ל דבפחות מארבעים בשום אופן אין לו להורות  
וכיון דחירטו דבשוין חורה אע"פ שזה אינו בן ארבעים

Awkoti Rouchi.

ולא חילק בין ארבעים לפחות ובין שון ליש גדול ממנו וכן כמה על הרי"ף שכתב ועד כמה עד ארבעין שני והשמיט הא דפריך והא רבה אורי ושיי' ההם בשוין ובחבורי בית יוסף כחבתי טוב טעם דעת להרי"ף והרמב"ם שהם מפרשים דעד כמה אהניע להוראה קאי עד כמה רשאי לעכב עלמא מלהורות וקאמר דעד ארבעים שנה רשאי לעכב ומשם ואילך אינו רשאי לעכב וכמו שכתוב שם בארוכה:

ויש להכריח פי' זה מדקאמר ועד כמה ואילו לפרש"י לא הו"ל למימר אלא ובן כמה דהוה משמע דבעי בן כמה שנים יהיה זה שהניע להוראה ואינו מורה שיאמר עליו ועלומים כל הרוגיה אבל השתא דקאמר ועד כמה משמע דבעי ועד כמה שנים רשאי לעכב עלמא מלהורות אעפ"י שהניע להוראה והכי נמי דייק סיניא דשני עד ארבעין שנין כלומר עד ארבעים שנה רשאי לעכב עלמא ולא יותר ואילו לפרש"י דה"ק בן כמה שנים יהיה ראוי להוראה הכי הו"ל בן מ' שנים ולא עד מ' שנין:

ועוד יש להכריע פי' זה מדבעי ועד כמה ואין ספק כי כשאמר ח"ה שהניע להוראה היינו לומר שמד חכמנו הוא ראוי להוראה אעפ"י שהוא בחור ואם כן איך יפול על זה לשאול ועד כמה כלומר בן כמה שנים ראוי להוראה כפרש"י דמאן דכר שמיא במספר שנים ובשלמא לפי הרי"ף והרמב"ם יחא דמשום דענש למי שהניע להוראה והינו מורה דעלומים כל הרוגיה קא בעי ועד כמה יכול לעכב עלמא מלהורות אף על פי שהניע להורא' וקאמר דעד ארבעי' שנה רשאי אס' יראה ומשם ואילך ענש דעלומי' כל הרוגיה אס' יעכב: ובמעתה מאחר שפי' זה מיוסד על אדני פו בכרחיזו עלומים מי הוא אשר ימלאנו לבו לעשו' מעשה כנגדו וכ"ש בהיותו לדעת הרי"ף שאלעפ"י שהחוס' הולכים בשיטת רש"י אפילו במקומות שנהגים לפסוק כדברי החוס' לא יפסקו כאן מוחס' שאלעפ"י שנמצא כתוב בשם מהר"ם שנהגו העולם כדברי האלפס במקו' שאין החוס' חולקים עליו כבר כתב מוהרי"ק שאלעפ"י שבמקום שחולקים על הרי"ף אנו חוששים לדבריהם להיותנו מוספקים הלכה כדברי מי מ"מ לא יוכיח לומר דלענין פסק הלכה נסמך עליהם כאשר אנו סומכים על הרי"ף כו' עד אלא ודאי ז"ל כאשר כתבתי לעיל עכ"ל הרי שאלפי' שבמקום אוחס' שנהגים כדברי החוס' לא היו עושים מעשה לחלוק על הרי"ף:

דאמר' בירושלמי זקן שידה לזוך עלמו אפי' כהלכה אף מידיו מידיו דכיון שזה החכם מחנך בידיו זה משאול ומכניע אחרו הרי זה נקרא מדה לזוך עלמו ואין מידיו מידיו:

ולענין מה שבא בסוף השאלה על מקלח החתומים בהסכמה הראשונה כו' איני רואה בהסכמה זו השניח דבר שינגד להסכמה ראשונה כי הידיו הראשון שלא היה אלא שלא לכוף כו' וכל שזה החתום בהסכמה ראשונה גם בשניח אינו כופה לדון בפני ג' שלא נחברו ע"פי החכמים החתומים אינו עובר על הידיו כי אין כתוב בידיו ההסכמה הראשונה גם שיהיו מחוייבים החתומים לכוף לדן בפני ג' שיברו רוב החכמים וזה נראה פשוט:

אמנם אם אחר שעשו ההסכמה זאת השניח יחמנו אוחס' החתומים בהסכמה ראשונה מבחתי שיברו אוחס' הרוב אז ודאי עוברים על הידיו וכן אם יחויקו ביד אחי ב"ד אחר שלא יהיו מבוררים מרוב החתומים בהסכמה ראשונה ויטופו לדן בפניו אז ודאי הם עוברים על הידיו הראשון שקבלו עליהם שלא לכוף כו' אבל כל זמן שלא היה דבר מזה יכולין לומר להוסיף על ההסכמה הראשונה בלאו ולא לבטל אותה ואין צוה מקום לומר שעוברים על הידיו הראשון כלל והוראה לעניות דעתי כחבתי הצעיר

י"ב ת"ר

## סימן רא

יעל השאלה המכרת השיב עליה הרב מהרשד"ם ז"ל:

שאלה חכמים שנחקצו וידי שסוס חכם שלא הניע לארבעים שנה לא יחא רשאי לדן ולהורות אס' עשו כהוגן אס' לא:

תשובה בפ"ק דע"ז גרסינן אמר רבי אבא אמר רב הונא מאי דכתיב כי רבים הללי הפילה ועלומים כל הרוגיה זה ח"ה שהניע להוראה ואינו מורה ועד כמה עד ארבעים שנין והא רבה אורי ההם בשוין ופרש"י עד כמה הוי ראוי להוראה עד ארבעין שנין משאול והא רבה אורי וכל ימיו לא היו אלא ארבעים שנין כדאמר' בפ"ק דר"ה ההם בשוין כשאין בעירו גדול ממנו עכ"ל משמע מדבריו שאין ח"ה רשאי להורות כל זמן שיש בעיר גדול ממנו אס' לא הניע לארבעים שנה אבל אס' אין בעיר גדול מורה נרבה דאורי אעפ"י שלא הניע לארבעים שנה וכ"כ הר"ן דמשמע מדברי רש"י ומהם על הרמב"ם שכתבו להו בפ"ה מה' ח"ה

שנה אעפ"י שהיו נמלכים שם חכמים גדולים ממנו  
בהכמה ובשנים ר"ג עלמו ורבי יהושע ורבי אליעזר  
ורבי ישמעאל ורבי טרפון וכמה חכמים גדולים ממנו  
בהכמה ובשנים כדאיחא בפר"ק חכמים ובפר"ק  
ידיים :

למדנו כי כל מי שהגיע להוראה בהכחמו אעפ"י  
שאנו אלא בן י"ח שנים יורה יורה ידן ידן וכל המעבד  
על ידו מעבד אוחו מלעשות מצוה עשה מן החורה  
לדון את חבריו דכתיב בלדק חשפט עמיהך וכו"ש אם  
מעבדים אוחו מלהטערף עם שנים שהגיעו לארבעים  
ואם הם רבים נמלא שמעבדים את הרבים מלעשות  
מצוה וכל שמעבדים הם רבים וחכמים גדול העץ  
מאל במחילה מכבוד חורחם שאנו דומה מועטים  
העושים את המצוה למרובים וכן אינו דומה הדיוט  
העושים לחכמים העושים ואם מעבדים בידם בנור  
ידיה אינו מוגל להם מקום אנה מלאו היחר לגור  
ידיה לעבור על דברי חורה ואפילו אב לבו ורב  
לחלמיו אינו רשאי מלעבדו ואם ירצה לעבדו לא  
ישמע לו כדחק בסוף פ' ב' דמגיל' א"ל אביו העמל  
או שאמר לו אל חמור כו' לא ישמע לו ואם גזר עליו  
ידיה פשיטא שידיו אינו נדוי והמנדה יחוס לעצמו  
ובר מן דין אפי' אם לא היה עובד מצוה בדבר המדוי  
אינו נדוי מדגרסינן בירושלמי זקן שנידה לעורו אינו  
נדוי וכחב' העור ע"כ מלאחי :

## סימן רב

י' שאלה חכם שבזו חכם אחר וחרפו וקראו  
רשע וקמו חלמיו וידו למי שבזו את רבם וקם  
החכם המבזה וידה אוחם ידיו איזה מהם חל :

תשובה גרסינן בפר"ק דקדושין הקורא לחבירו  
עבד יהא בנידוי ממור סופג את הארבעים רשע יורד  
עמו עד לחיו פרש"י יורד עמו עד לחיו כלומר לזו  
אין ב"ד מוקדן אבל הוא מותר לשנאחו חף למעט  
פרנסתו ולירד לאומנתו עכ"ל וה"מ בעם הארץ המזולז  
עם הארץ נמחו אבל עם הארץ המבזה ח"ל דין אחר  
יש לו דגרסינן בפרק אלו מנלחין אמר רבי תנחום  
בריה דרבי חייה ואמרי לה רב הונא ח"ל שנידה לכבודו  
ידידיו נדוי וכן יש ללמוד עוד מההוא עובדא דפרק  
עשרה יוחסין דההוא נהרעא דאמר מזו יסודה בר  
שויסקל דקיל בישרא תקמאי ואפיק רב יהודה שפיר  
ושמחיה ואם לא נידהו ח"ל עלתו חכמי העיר ממדן  
אוחו כדאיחא בפרק אלו מנלחין ההוא עבא דאחפיקר

ואח' ועוד להיות פ"י לדעת הרמב"ם שהוא רבי  
ואמרי דאחרא כלל זה המלכות וכל מלכות הערב  
ומפיו אנו חיים הנם לכבוש את המלכה כו' נוסף על  
זה הרא"ש ג"כ סובר דהרי"ף שלא כתב רק עד הרבעין  
שנין והשמיט הא דפריך החס והא רבה אורי ושי  
בשנין למר שהוא מפרש כמו שפירשתי לדעת הרי"ף  
והרמב"ם :

מאחר ששלש עמודי עולם הרי"ף והרמב"ם  
והרא"ש מסכימים לדעת אחת הרי דין זה ברור ופסוק  
בלי שום גמגום ומי הוא אשר לא יכוף ראשו לדבריהם  
שכל מי שהגיע להוראה אפילו לא הגיע לארבעים  
שנה יורה יורה ידן ידן וכחב' העור י"א שאנו ראוי  
לדון עד שיהיה בן י"ח שנים והביא שחי שערות כו' עד  
כשר לדין ממונה ורבינו ירוחם כתב מהלוקה זה וכחב'  
שנדבר הירושלמי נר' עיקר הרי בדיוא למן י"ח  
ומעלה כשר לדון דיני ממונה לדברי הכל אפילו ביחיד  
מומחה אם הוא מפולפל ובקי בחדרי חורה ולא  
חילקו בין יש שם גדול ממנו לאין שם גדול ממנו :

ועוד שכן שהצבור קבלום עליהם אפי' לדעת  
רש"י והחוס' ראשון לדון ולהורות ואין שום אדם יכול  
לעבד עליהם אפילו הם פחותים מארבעים שנה ואפי'  
אם לא הגיעו להוראה כיון שקבלום הצבור עליהם  
אין שום אדם יכול לעבד עליהם דלא גריעי מערכאות  
שבסוריא דאיחא בפרק זה בורר וכחב' הר"ש בר נח  
בסי' קנ"ה וכן מנהג פשוט בכל קהלות חונגרא  
להעמיד ח"ח בחורי' שהגיעו להוראה לדון ולהורות  
במקום שיש גדולים מהם בהכמה והם זקנים יוחר  
מארבעים שנה ולא נשמע מעולם פוזה פה ומצפץ  
וכן ראיתי מורי הריב"ש היה ממנה במקומו פה אפה  
חוב"ב דייים שלא הגיעו למ' שנה :

ועוד שכן שהחזיקו החכמים בחכמים בשורת  
הדיעות אפי' החזיקו בה מעלמם וכו' בה ואין שום אדם  
רשאי לעבד על ידם וכח"ס הריב"ש וז"ל חף אם לא  
היה מה"ר יוחנן בל בטענת אביו כו' עד כדאיחא  
בפר"ק דסנהדרין :

ועוד שכן שיש החכמים בחכמים מי שהיה  
זקן רב וגדול ודין אז בן יורש גדולתו וכח"ס הריב"ש  
ז"ל אפילו לא החזיק מה"ר יוחנן אלא שעתה תחלת  
המני כו' עד ובלבד שינהג מנהג אבותיו עכ"ל והיאך  
יגלה על הדעת לעבדו מליירם נחלת אבותיו כל שכן  
לגור ידיו על ככה וזה דבר שאין לו שחר לא ולמד  
מחכמי המשל' שמינו את ראש"ע לנשיא בהיותו בן י"ח

דוגמה השקוה וירבעם בן נבט עשה ונדון חלין לחלין ונדון חלין לחלין וחשון חלין לחלין וזרכון משחריי' חלין לחלין וא"ל וי' ר"ח בריה דר"י מטושיי' ואנון רבן דשמע מינייכו חלין מנדין זקן אלא ח"כ עשה כירבע' בן נבט לא היו ידעי מחייתין דדוגמא השקוה וחו מחי' האי דקאמר ונדון חלין לחלין וחשון חלין לחלין וזרכון משחריי' חלין מן חלין מעיקרא מחי' סביר ולבסוף מחי' סביר וז"ל דהו סביר ר"ח בריה דר"י מטושיי' ורבותיו דההיא דדוגמא השקוה שאני דההיא זולו חלמיד לרב כדאמר וז"ל למופלג ממנו בחכמה דהו"ל כרבו ומחי' דקאמר אלא חס כן עשה כירבעם בן נבט היינו לומר שכס שירבעם בן נבט חלל ש"ש גם זה מחלל ש"ש דכל שהוא מזול ברבו או במופלג בחכמה שהוא כרבו הו' חלול השם וחדע דכירבעם בן נבט ל"ד דהא ר"י שמים להכח מדרבנן דסו' שומעני' כדליהא בפרק אלו מגלחין וההוא לא כירבעם ב"ל עשה אלא כיון שהיה מחלל ש"ש אל ידו הו"ל כירבעם ב"ל ורבי ירמיה חף על פי שהיה יוחר חס ורבי יעקב בר' בון לא היה כל כך מופלג בחכמה ממנו ולפיכך לא היה ראוי לדחוקו חפ"י שולל בו ורבי ירמיה היה מחויב עלמו למופלג בחכמה מר"י בר' בון מש"ל הקשה לוח דדוגמא השקוה ורבי חייא בריה דר"י מטושיי' לא הדר ליה מדי מפני כבודו משום דרבי ירמיה היה מחויב עלמו למופלג בחכמה מר"י בר' בון וידעו ורבי יעקב ב"ב לא היה מחויב לר"י למופלג ממנו ואם כן הו"ל ר"י מדה שלא כדון וחייב ידיו ולפיכך נידעו גם הוא וכשנחייבה דעחס חשש ר"י ב"ב שמא ר"י מופלג ממנו בחכמה וכדון נידעו ור"י חשש שמא לא היה הוא מופלג כל כך מר"י ב"ב ושלא כדון נידעו אותו ומש"ל צריכין משחריי' חלין לחלין:

עלה בדיניו שכל שאינו מופלג ממנו אינו ראוי לדחוקו על שולל בו וכן נראה מדקדוק דברי הרמב"ם דחין חס יכול לדחוק למי שולל בו אלא חס כן הוא עם הארץ או שהמזול מופלג מהמזול שהוא כאלו הוא רבו וכיון שהוא אינו ראוי לדחוקו גם ב"ד אינם ראויים לדחוקו דל"ל למה לא הוסיב רבי ירמיה ב"ד על רבי יעקב בר' ב' שינדעו על שולל בו והיה יוחר כבוד מלקחת נקמתו בידו:

ועוד שמה שב"ד מנדן חמור מכשהו' עלמו מדה שהיה ח"ח מדה לכבודו חפ"י שאין ב"ד מנדן לכבודו וח"כ במקום שאינו מדה לכבודו מ"ש שאין ב"ד מנדן

ברב טובי בר מחס' אימנו עליה אביי ורבה ושמחיה ובירושלמי פרק ה' הדא אמרה המבזה את החכם אפי' לאחר מותו צריך נדוי וכחבה הרמב"ם בהלכות ח"ח כלשון הוה השני בירושלמי ואם חכמי העיר לא ידעו ור"י חלמדין לנדון למי שמוזל בכבוד רבם מחורחו של חלמוד מפורש לא למדנו מחורחו של הרב"ש למדנו שחב חלמיד שידע לכבוד רבו שבידעו וחרפוכו לפניו שלא בפני הרב נראה דחור שהחלמיד יכול לנדחו מק"ו שאם לכבוד עלמו שאין ב"ד חייבים לנדחו הוא עלמו מדה כ"ש לכבוד רבו שב"ד חייבים לנדחו ועוד שגם זה בכלל כבוד עלמו שבו וחרפו רבו בפניו הגע עלמך שחרפו אותו לומר שהיה אבוי מלשין או רשע הרי הוא מדה לכבודו וכ"ש על רבו שהביאו לחי' העה"ב ע"ל כל זה בעם הארץ שולל לחס אצל בחס שולל לחס אחר צריך לחקור אם ב"ד מנדן אותו או אם הוא עלמו ראוי לנדחו או אם חלמדין ראויים לנדחו:

ונראה לכאורה שב"ד מנדן אותו כדחן בפ"ה דעדיות גבי עקביי' בן מהללאל הוא היה האומר אין משקין לא את הגיורת ולא את השפחה המשוחררת ואכמים אומרים משקין אמרו לו מעשה בכרמית שפחה משוחררת שהיתה בירושלים והשקוה שמעיה ואבטליון אמר להם דוגמא השקוה וידעו ומה בידיווי ומייתי מינה בפרק מי שמתו המספר אחר מעטן של ח"ה מנדן אותו אבל יש להק' ולומר דה"מ לחס שולל בכבוד חס גדול ממנו שהרי שמעיה ואבטליון מהזונות היו זה נשיא חס אב"ד כדליהא בפרק אין דורשין ועקביא אפי' אב"ד לא היה כדחן בפ"ה דעדיות ועוד דשמעיה ואבטליון היו רבן של כל ישראל בדור' הראשונים ועקביא שבא אחריהם הו"ל לגבייכו כדון חלמיד לרב ומפני כך נידעו אצל חס היה שם חס אחר שאינו מופלג ממנו בחכמה לא היו מנדן אותו דייקא נמי דבפרק מי שמתו מייתי הא דידעו את עקביא על הא דאמר ריב"ל בעשרים וארבעה מקומות מנדן לכבוד הרב דשמע דוקא לכבוד הרב דומייא דשמעיה ואבטליון לגבי עקביא אצל חס לחס שכמותו לא והכי משמע בירושלמי פרק אלו מגלחין דגרסינן החס ביומו דרבי ירמיה אחא עקא על עברי'א שלה בעי מרתא דכפסא גבי רבי יעקב בר' בון שלא אמר ליה עדין לא שב ירמיה מרעתו ובקש לנדחו והוא ר"ח בריה דר' ינאי מטושיי' יחיב חמן ח"ל שמעין שאין מנדן זקן אלא ח"כ עשה כירבעם בן נבט וחביריו ח"ל

יכולים לזכות לכבוד רבם אפילו לעם הארץ שזול ברבם לפי שרבים עמנו אינו רשאי לזכות למי שזול בכבודו אם המזלול הוא הכס אלא אם כן המזלול מופלג ממנו בחכמה ואם רבים עמנו לא היה רשאי לזכות כל שכן שהם לא היו רשאים לזכותו:

ימ"מ ל"ל שאם יש בלוחם החלמידים הלומדים בישיבה מי שהוא מופלג בחכמה יותר מאחור חכם שזול בכבוד רבם שיש לחוש לו שלא בשביל שעדיין לומד בישיבה נגרע מערכו ומה שהצריך הר"ש ב"ל שלמד כל החלמוד נר' שלבני דורו שגאה אבל בדורות אלו לא ימצא מי שלמד כל החלמוד כי אם אחד מעיר ועוד דוידה הוא בדבר זה כי לא ימצא לו חבר לא בראשונים ולא באחרונים נאם העיר

יבך קארי

## סימן רג

דניי הכמות והכמות הקהל

א שאלה שחי קהלות בעיר א' קהל א' קטן והאחד גדול ובענין הגלילי"א ועוואר"ץ נחוצים בפניהם המלך יר"ה כל קהל לעמנו וכן פורעים למלך יר"ה כל קהל כפי מתי אשיו הנחוצים בפניהם אמנם יש קצת הפסדות והולאות הבאות עליהם כגון שובאש"י וזולתו והיה המנהג מקדם שיבררו אנשים בקיאים לשום ולהעריך כל א' מאנשי הקהלות כפי ערכו ולאו ידע כל א' קצבחו במס וכן כל קהל וקהל מנהג ישראל בכל מקומות מושבותם ויהנו עפ"י אותה שומא ב' או ג' שנים כפי מה שירצה לקהלות. והנה עתה נחדש שהקהל הגדול עוד הגדיל ויחסוף במיין האנשים וגם בנכסים ושאל הקהל הקטן שיוציאו שמאים ומעריכים מנהג וקהל האחר אינם רוצים ולאמרים כי כבר פרע הקהל הקטן י"ו למאה מנהג שנים ואין לגרוע ממנו ועפ"י אותה השומא יפרעו לעולם יורנו רבינו הדין עם מי וגם בענין הגל"ליא והעוואר"ץ שאלים הקהל הקטן שישיעם הקהל הגדול או לפחות בענין השוחד והמנהג שנותנים לשרים שגובים הגל"ליא הואיל ונחוספו בכמות ובאיכות:

חשובה כפי הנחה הראשונה בשאלה נראין דברי הקהל הקטן שזינו שנהגו מקדם להעריך לכל אחד כפי ערכו וכן המנהג בכל קהלות ישראל אוליין אחר אחר מנהג דבעיני המסים הולכים אחר המנהג נמ"ש המרדכי בפ"ק דבתרא ונחבאר יפה בדברי בעל חרומה הדן כ"ש שהמנהג הזה הוא מנהג ותיקון על הדין ועל האמת:

לכבודו וליש"ר דר"ח בר יצחק מטושייא הכי ד"ק דקחמי אין מדין בלשון רבים ואפי' במקום שהוא יכול לזכותו או שב"ד מדין אותו כגון שזול בכבוד חכם מופלג ממנו דוקא הוא עמנו או ב"ד אבל חלמידיו אינם רשאי לזכותו ומ"ש הריב"ש שהחלמיד יכול לזכות לכבוד רבו ה"ד כשהמזלול בו עם הארץ אבל אם הוא חכם אינם רשאים לזכותו שהרי כשנחב שהחלמיד רשאי לזכות לכבוד רבו למדו בק"ו שאם לכבוד עמנו שאין ב"ד חייבים לזכותו הוא עמנו מנהג כ"ש לכבוד רבו שב"ד חייבים לזכותו וחכם שזול לחלמיד פשיטא שאין ב"ד חייבים ולא רשאים לזכותו ואם כן הכא אלו ליה ק"ו והטענה השנייה שכן שגם זה בכלל כבוד עמנו כו' הא פשיטא דלכבוד עמנו אינו יכול לזכו' אלא לעם הארץ ולא לחכם כמו שנחבאר:

ועוד שלא כל חלמיד רשאי לזכות לכבודו אפי' לעם הארץ שזול בכבודו וכמ"ש הר"ש בר נחמ ז"ל חלמיד שזיה לכבודו אינו ידוי אלא א"כ הוא חכם ותי"ח שזיה לכבודו חלמיד שהוא חכם קאמר והא דתי"ח מורה לחלמיד הו' חלמיד והוא חכם קאמר אלא שעדיין רבו קיים ולכן קראוהו חלמיד והדבר מוכרח ממקומו שאין הידוי אלא על כבוד מי שהכבוד חייבים בכבודו ואין הכבוד חייבים אלא בכבודו של חכם שנאמר והדרת פני זקן ואין זקן אלא חכם שקנה חכמה ויניק ואמרי' לא יניק וחלמיד וכן מוכרח לשון הרמב"ם פ"ה מהלכות ת"ח שלא הזכיר חלמיד אלא חכם והביא הרי"ף ירושלמי דפרק מרובה המצי"א את האקן וותן לו דמי בושחו ואין זקן אלא חכם וה"ה לענין ידוי והרמב"ם ז"ל השוה בפרק האמר הידוי אל הבושת וכל הידויים הם בחלמוד לא מצינו אלא לחכמים ולא לחלמידים נמצינו למדים שאין מנהג לכבודו אלא חכם שראוי למנוחו פרנס על הכבוד ולמד כל החלמוד בדברים הגהוגים ושיחה החלמוד שגור בפיו שזוע להוציא ממנו דין על קו הישר עכ"ל והחלמידים שעדיין לומדים בישיבה הדבר ידוע שאין בהם חנאים הללו:

נמצא שגידו חלמידים הללו לחכם שזול ברבם אינו ידוי מחרי עממי חד שעדיין הם חלמידים ואינם רשאים לזכות אפילו לעם הארץ שזול אותם וכשהחלמידים שהם חכמים מדין לכבוד רבם אין ידויים נדוי אלא מטעם שיכולים לזכות לכבוד עמנם וחלמידים שעדיין לומדי' בישיבה כשם שאינם יכולים לזכות לכבוד עמנם נמ"ש הר"ש בר נחמ קך אינם

והמנחה באנו לדון הראשון שיזמו ויערינו לכל אחד כפי מהג הקדום אלא אם כן יביאו ראיה שנתפשו שני הקהל הקטן יפרעו י"ז למאה לעולם נאם הגעיר

יפ"ב במורה"ר אפרים קאלו זלה"ה

קהל שהסכימו לאסור בשר קלבים ואח"כ ראו להחירם חמלא אחו כחוב בקוטרם שבוע' וחרם ומדוי מפי ששחית הסכמה זו משאר הסכמות שקבלו בחרמות וידוים לכן העתקתה שם כי שם מקומה חמלא אחזה בסימן ט' סי' קפ"ו:

בני הק"ק שקנו כלי הקדש יחד ואחר כך מחמת קטנות נפרדו איש מעל אחיו אם יש כח בידם לקחת מקלה כלי הקדש או ללו כחוב בקוטרם חזקת קרקעות בסימן עשרה סי' קי"ב:

### סימן רד

ב שאלה אנשי נמליה הועל עליהם מס במה שפורעים בזה המלכות מהרב ואנשי טוקאט לא החזרו בזה אחר זמן שאלו אנשי נמליה מאנשי טוקאט שישיעו ולא עשו דבר קלוב ביניהם אלא בחללה בייעו בדבר מועט וכל עוד שאנשי טוקאט היו מועטים בעיר היו מוכיפים בביע עד שגעשו אנשי טוקאט עיקר שהיו פורעים חמשה ושלשים במס אחר שחשבי טוקאט הלכו מקצתם חזרו להיות פורעים חצי בחצי עמה שואלים אנשי טוקאט ששאריו מעט מהרבה הן בבצלי בח' הן בממון ואינם רוצים לסייע בחצי אם יש להם דין אולא: חשיבה נראה טעם היות שקהל נמליה באים מחמת טענות שלש וקהל טוקאט אינם טועים אלא טענה א' ונראית כמנומנת הדין עם הקהל טוקאט בטובא חדא פלפלתא כו' שמה שטוענין עליהם קהל נמליה לחייבם מפי הקהל שבטוקאט עקרו נעקר מקהל נמליה אינה טענה מפי שהם הוה אינו מוטל על מספר הבעלי בחים אלא על כללות העיר שאם היו מועטים ונחרבו לא יוסיפו על הסך הקלוב וכן אם היו מרובים ונחמטו לא יפחתו מהסך הקלוב וא"כ אחס שנקרו דירחס מנמליה פטורים מלישא עמהם בעול המס ההוא ואין צריך לומר הגלויים עמהם שבאו ממקומות אחרים ואין לומר כיון שאין עבדי המלך חובעים המס הם ה' מקהל טוקאט הוא מפי שכללים בכל קהל נמליה וא"כ יש להם לסייע עמהם דאדריבא אומרים דלפי שבטעה שנתחלק מס זה לא היה קהל בטוקאט כשאחר כך נחייב שם קהל שכו מלכותו בספר המלך לגבות מהם מס זה וצ"ח ששכחוהו לקהל

ומה שבא עוד בדברי השאלה שהקהל הגדול טוענים שאינם רוצים להוציא שמאים ומעריכי לפי שכבר פרעו הקהל הקטן י"ז למאה ממה שנים ואין לגרוע ממנו ועפ"י אותה שומא יפרעו לעולם נראה לכאורה שהם מילתא בלי טעמא ואפשר שהם באים עליהם מטעם מחילה דכיון שהיה מהגם לשום ולהעריך בשום בכל ג' שנים ד"מ ועכשיו עברו ד' או ה' שנים ולא חבשו בני הקהל הקטן לעשות ערך חדש אלא פרעו לפי הערך הראשון שהוא י"ז למאה נראה שמהלו וסברו וקבילו לפרוע י"ז למאה לעולם:

ואם זאת הייתה כוונתם אין בדבריהם כלום דאע"פ מפי שפרעו ב' או ג' שנים יותר מהראוי יפרעו כן לעולם הרי דאין יכולים לחבוע מה שפרעו יותר מהראוי משום דדמי למחילה בטענה דהויא מחילה מ"מ למה שעתיד לבא לא הויא מחילה וכדמשמע פרק אחיה נשך וא"כ כשחובעים עכשיו לשום ולהעריך כפי מהגם הקודם הדין עמהם ואפשר שטענת הקהל הגדול לומר שנתפשו עם הקהל הקטן שיפרעו י"ז למאה לעולם ואפי' יחוספו בני הקהל הקטן לא יוסיפו לפרוע יותר ואפי' יחוספו הקהל הגדול יותר לא יגרעו בני הקהל הקטן מהי"ז למאה אם זאת היא טענתם טענה טובה היא אם יביאו ראיה עליה דכיון דבדרך פשרה היה בהיה הגאה דאחי לקהל הקטן אם יחוספו בממון ונפשות שלא לפרוע יותר גמרו ומחלו לפרוע לעולם הי"ז אפילו אם יחוספו בני הקהל הגדול יותר ויותר: הכלל העולה שהדין עם בני הקהל הקטן אלא אם כן יחברו שנתפשו שחי הקהלות שבין יחוספו בני הקהל הקטן בין אם לא יחוספו לעולם יפרעו י"ז למאה ולא יוסיפו ולא יגרעו שאלו הדין עם בני הקהל הגדול:

ולענין מה שחובעים עוד בני הקהל הקטן לבני הקהל הגדול שישיעו בגא"ל יאש ובעזא"ר"ך הואיל ונחוספו בכמות ובאיכות אין טענה בני הקהל הקטן טענה דכיון שכחובים בפנקס המלך יר"ה כל קהל לעמנו אינם שותפים ואם קהל זה נחרבו מולם גרם: ולענין מה שחובעים שישיעו בשוחד ומנחה שותפים לשרים שובים הגא"ל יאש כפי הנראה שכל קהל נזון שוחד ומנחה לעמנו וא"כ הוא דינו כדון הגא"ל יאש שכיון שאינם שותפים אם בני קהל א' שנתרבו מולם גרם וכשם שאין להם עסק עם בני הקהל הקטן בגא"ל יאש עממה ה"ה לשוחדות ומנחות שאין להם עסק עמהם ואם מהגם לפרוע ב' קהלות ביחד השוחד

שבעיר גדולה ואין ספק שמחברו מספר הכאראג"ים בשביל צורך העיר הקטנה יותר מאם היו גובים מהעיר הגדולה לבד ומה עין זה למס הא' שלא יוסיף ולא יגרע:

ומה שטוענים עליהם עוד לחייבם מפני שער היום פרשו חלקם במס הא' גם זו אינה טענה שאם עד עכשיו כבול עכשיו אינם רוצים לסבול וכמ"ס המרדכי בפי' דבחרו על מה שנהגו עד עכשיו שלא ליקח מס ממה שיש ביד בני' אדם משל אחרים ועדיף ל"ד דאפי' לפי דברי קהל נמצי' מנהג בטעות הוה דאם הם רוצים לחייב לדרים בטוקאט שהיו דרים מקודם בנמצי' הבאות מתקומות אחרים לדור בטוקאט לא היה להם לסייע במס ההוא אפי' לפי דברי קהל נמצי' כל שכן שכפי הדין אף אותם שהיו דרים מקודם בנמצי' ונעסקו לדור בטוקאט פטורים מלסייע במס המכר מהטעמים שכתבתי וזהו מה שגראה לי להעיר

יוסף קארי

### סימן רה

ג. שאלה קהל נמצי' יל'ו הוטל עליהם שיפרשו חמשים פרחים בכל שנה ממה שפורעים על הרב אחג"שי בזה המלכות וקהל טוקאט יל'ו לא הזכירו בזה המס והענין נמשך שפרשו כמה שנים אח"כ נמצי' ולא סייעו אח"כ טוקאט אחר זמן נחפשו אח"כ נמצי' עם אח"כ טוקאט והיו קהל טוקאט מסייעי' אותם בפרחים וגם במס הגולגולת שאח"כ טוקאט לא היו זכרים בספר המלך ועתה בא סופר המלך וחלקם לבדם בספר המלך והרי הם קהל לבדם בספר המלך כחובים שואלים אם יכולים קהל נמצי' להכריח אותם לפרוע עמהם או אם יחפשו עם גבאי המלך בפני עצמם או לא:

חשובה נראים הדברים שכל מה שעשו אח"כ טוקאט היה מזה כל אדם שכן שהיו נפטרים מן המלך ממה שהיו נמנים עם אח"כ נמצי' היו אח"כ נמצי' נהנים במה שהיו מסייעים אותם ואח"כ טוקאט גם כן היה מגיע להם חובות במה שהיו פטורים מקצת הוצאות שהיו צריכים לעשות בזמן שיבא הגבאי עליהם כנהוג בכל המדינה' וגם היתה להם הנאה אחרת שאפשר שלא היו פורעים כל הוצרך וכן לא היו יכולים לחלק לעצמם אבל עתה שהמלך חלקם ודינה' דמלכותא דינה' נחבטלו כל הטעמים והרי הם כשי' קהלות בשחי עירורם בפני עצמם ואין א' צריך לסייע לחבירי בשום

זה מולם גרם ואין לשום אדם עסק עמהם וק"ו הוא מהא דאמרין בפרק חזקה גבי פרדנת מסייע מחא ה"מ באגליתיה מחא אבל אנדיסקי סייעתא דשמיא הוא ופי' רש"ס אבל אנדיסקי ממונים של מלך הרגילים לגבות מכל בית וביח מכל איש ואיש עד שיעלה החשבון למס הקצוב ושכחוהו לזה או לא רצו לשלל לו כלום כו' וגבו כל המס מכל השאר אעפ"י שהכביר עליהם המס שהיה לו לזה ליתן פטור דסייעתא דשמיא הוא שמחלו לו והשתא ומה החס שזה יושב עמהם בעיר אם שכחוהו עבדי המלך ומפני כך הכביר המס על בני העיר אפי' פטור משום דסייעתא דשמיא הכא שאינם בעיר א' ולא עוד אלא שבטעם שחייבם טוקאט כבר היה המס מוטל על בני נמצי' עמ"ס דנשכחוהו עבדי המלך מלהעלו' וזכרון טוקאט לגבות מהם מס דפטורים משום דסייעתא דשמיא ואין להקשות ע"ז מדאמרין בפרק מי שמת ההוא דמי כלילא דשדו בי מלכא אאכולי ואיסטרוני הוו מסייעין בהדיהו וידע מלכא דהוו מסייעי' וכחבה אאכולי והאסטרוני הא קמן דאע"כ דלא שריא מלכא אלא אאכולי הוו איסטרוני מסייעי' בהדיהו דשחי החס שהיה אכולי ואיסטרוני בעיר אחת אבל בל"ד שהן שחי עירורם פשיטא דלא מסייעי:

ועוד יש לחלק דשחי החס דאיסטרוני הוו שחי בשעה דשדו כלילא משא"כ בל"ד דלא היה קהל בטוקאט כשהטילו מס זה ועוד יל' דאיסטרוני לאו מדינה' הוו מסייעי' אלא מעצמם היו מסייעים וכמ"ס בחרומות הדשן בשם מהר"מ במרדכי לחד שינוי:

והשתא ל"מ דלא חיקשי לן מההיא דמי כלילא אלא אדרבא איכא לאחיי רחיה שפיר מההיא דמי כלילא לל"ד דהשתא ומה החס דאיסטרוני הוו עם אכולי בעיר אחת כיון שלא כתבו בספר המלך אלא אכולי לא דינה' הוא דלסייעו איסטרוני בהדיהו הכא דשחי עירורם הן עמ"ס וכו' דבטעם הטלת המס לא היה קהל בטוקאט דפשיטא דפטורי:

ומה שטוענים עליהם עוד לחייבם מפני ששחי הקהלות פורעים הכאראג"ים ביחד אינה טענה שאין הכאראג"ים חלויים במס הזה ולא המס הזה חלוי בכאראג"ים שהכאראג"ים הם על מספר גולגולות האג"ש שעיררה קטנה סמוכה לעיר גדולה וקדומה וזהנים עבדי המלך לכתוב שחית' יחד כדי שלא לטרוח לכתוב ספר בפני עצמו לעיר הקטנה וגם כדי שלא לטרוח לילך עם שילוחו הוצאות על כה"ס מועטים ולכן כוללים מספר גולגולות האג"ש שבעיר קטנה בכלל מספר האג"ש

העיר ולא הגיע הנביר החכם הגעלה הרופא המובהק כה"ר שמואל ואביו נר"ו וע"י נחלגלג שק"ק טולידו חזרו לחוטב וקבלו עליהם את החכם לראש ולקצין כשאר הקהלות ועשו הקהלות שלוש ביניהם ואיש על מקומו בא בשלום ובהמשך הזמן רוב ק"ק שלום ילאו מהכלם ובאו קתנם בק"ק טולידו וקלחם בק"ק לורקא ברשות החכם שנתן להם שאמר מאחר שכבר נכנס ק"ק טולידו בכלל הקהלות כל עוד שהקהלות הם כלם ביחד אין חשש שילכו בכל מקום שירצו וכ"ש שהיוצאים משם היו פורעים חמיר הפרס לחכם כמו שהיו פורעים כשהיו בק"ק שלום ולא נשאר בק"ק שלום כי אם בקושי מנין רובם עניים ובעלי מלאכה והחכם לא היה הולך שם מזה שלא נשאר שם כי אם מעט מזער וגם הם לא היו חששים לזה ועכ"ל שמו יקרא עליהם ודן את דנים ורב את רבים נבחרה וכל הקהלות הם ביחד בהסכמם ובמסים וארמוניות ורובא דמנכ"ר הם ק"ק לורקא יוחר מבני הק"ק טולידו ושלום בכל מכל כל ובחדן זה הזמן עלה על לב החכם לחקן שיהיו ממונים בעיר שיטעו כל בני עיני העיר אשר נסחא יראה מעכ"ל ג"כ וחתמו בה כל הקהלות והכריזוה בכל הבתי כנסיות ואין פולה פה ומתפזץ ובזאת השנה בחול המועד של סוכות בזמן שנהגו להוציא ממונים ופרנסים עפ"י הגורל ילאו מק"ק לורקא שנים ממונים ושנים פרנסים ומק"ק טולידו ממונה אחד וגובר אחד ושלאו הב"ד לק"ק שלום שיוצאו הם ג"כ ממונה אחד וגובר אחד כפי ההסכמה והשינוי שבשנות נשאר מעט מזער עניים ומרודים ואין להם כי אם גבאי אחד לנבות הדקה אבל הם מקבלים עליהם כל מה שיצורו ויתקנו בכל ענייני הקהלות כמו שהיה ממונה וגובר שלהם ובכן נועז יחדיו הממונים והגוברים עם המרביץ חורה בק"ק לורקא ושם השגיחו בענין ההסכמות ותקנות וגורות וחסרו והוסיפו כפי הזמן ונכתבו כל ההסכמות בספר ובסוף כל ההסכמות כחוב ח"ל ועוד קבלו עליהם כל הח"מ גוברים וממונים בשבועה חמורה ונחתמו כל ההסכמות לקיים כל הכתוב לעיל בלי שום חרשלו ובהשדלות נמרץ לעבודה שמים כדי שיתקיימו כל ההסכמות הל"ל:

ובל מה שיתקנו ויעשו הממונים בכל זה הזמן והגוברים עמהם והמרביץ חורה עמהם והכל עפ"י הרוב לקיים וכשנעו כולם שבע' חמורה בחקיעת קף וקבלו עליהם חומר ההסכמות וחתמו שמונת הממונים והגוברים והחכם בראשם והממונים והגוברים בעלת החכם נמנו ונמרו לחקן חתמה והסכמה אחת שיש בה

הם לא בפרחים וכ"ש בגולגולת וכל קהל וקהל ישא עול בפני עמם וכל היכול להפטר מהם או להציל באחה אופן שיהיה לעמם הוא מציל ואין לומר שיאמר הרי קבלו קדמוניות שהיה לעם א' ושאל עול א' לפי שאנשי עוקאט אומרים אלו לא היה עלינו שום עול ואנחנו שמתו נאמרנו לישראל עול חתנו כיון שבה היינו נפטרים מן המלך אבל עתה שהמלך חלק אוחנו אנו חתה רשות המלך לישראל עולו ואין אנו לריקים לישראל עול אחר לא הבאחי ראה לזה הדין לפי שה' פשט הרבה ויש לי ראה מנמה מקומו' ועוד שאנשי עוקאט הם מוחקים בממונים כמה שהיו נוחים עד עתה שלא היה נחוב בכפר המלך ואנשי נמציא הם רוצים להוציא והמוציא מחבירו עליו הראיה: נאם הגעיר דוד י' אבי זמרה:

חשובה דבר פשט הוא זה כיון שסופר המלך חלקם לבדם בספר המלך יר"ה דינא דמלכותא דינא ואין קהל שבעיר אחת יכול לכופ לקהל שבעיר אחרת להיות משוחפים עמהם על כרחם ואעפ"י שעד עכשיו היו משוחפי' עכשיו פנים חדשות באו לכאן שחלקם סופר המלך יר"ה בספר המלך לבד: נאם הגעיר

יב"ק ח"י

## סימן רו

ד שאלה מאת ק"ק מנשייא אל האשל הגדול נר"ו ילמדנו רבינו ראובן חבר עיר נשאל נשאל מאת קהלות הקדש אשר בעיר מנשייא זה ימים ושנים להיות מרביץ חורה בחוסם ובשבועה חמורה על דעת רבים מפורשים ובשטר מקויים קבלוהו עליהם להיות לראש ולקצין בפני החכם הרופא הגעלה כה"ר אברהם שלום ז"ל ואחרי פטירתו קודם חשלוס זמן השטר על עין גבינה שעשה יהודי אחד וגמלא שהיה אסור ואסר אוחו החכם מרביץ חורה בקהלות והכריז ע"י שליח ב"ד שהיה אסור קם כנגדו זקן מק"ק טולידו והחירו:

והדברים עמוקים כי כבוד אלהים הסתר דבר והקהל האחר העיו פיהם בעלת הזקן ואחרו שלא היו רוצים את החכם למרביץ חורה ועברו שבועה והפרו חק וברית ואו לכבוד החכם וכבוד החור' נחפרדו שאר הקהלות מק"ק טולידו והחזיקום לעבריינים ונחתמו הסכמה א' שירא וקיימת אשר נסחמה יראה מעכ"ל וקוד' חשלוס ששה חדשים נפטרו לבית עולמם בעל הגבינה והזקן המחיר ועוברי השבועה ירדו מניסיהם אשר לסבסם נחלגלגה העיר ואז נמה שקטה בלבול

ארבעה ממונים מהרשומים שם יהיו מי שיהיו וכלן היו ששה שגם המזכירים הם ממנין הממונים המזכירים בהסכמה וכ"ש שכבר נכתב ג"כ בק"ק שלום וקבלה והחכם הרופא הג"ל אמר שגוראם בעיניו שג"פ ישאלו מחילה על העבר ויחזירו להם ועד הפסח לא יורשו ללכת לטייל לשום מקום ולא ילאו ממוני אחרים והם יראו אם יקיימו ההסכמה או יבטלוה כפי ראות עיניהם הגם שלפי הדין כפי מאמר החכם אינם יכולים לבטלה עד הזמן שהם חקנו ההסכמה עכ"ל מפני שלא יהיו במכשול החרם יחרצו בזה הממונים והקהלות ובני ק"ק טולידו עשו בזוי גם מזה ולא רצו לקבל החרם כי עוד ידם נעויה שלא עברו ההסכמה והחרם בס בליל שבת שיחזירו ההסכמה שעברו למען ה' ולא יהיו במכשול ולא רצו גם ביום השבת החרם בהם ולא רצו להחזיר העבר ואחר האכילה הלכו לטייל ועברו על ההסכמה בזדון גמור אחר שכבר קבלו מה שימרו עליהם ומה שימור החכם הרופא הג"ל ובשעת מנחה היה דורש החכם ובחוק דבריו אמר כי רע ומר עליו המעשה מה שעשו ק"ק טולידו שהם עבריינים ושראו להחרחק מהם מאותם שעברו ההסכמה גם מהממול והגבר שלהם שידם במעל לבטל ההסכמה והם קבלו עליהם בשבועה ובחרם לקיים כל מה שיחקנו הממונים והמזכירים הג"ל והם היו בעמרי עוברי ההסכמה שלא יקבלו החרם כחזר והעיו פניהם פעם שית כנגד החכם ואמרו שלא היו רוצים לחכם מאחר שקראם מחורמים ואמרו שהחכם הוא מחורם מאחר שקראם מחורמים שלא כדן ועוד שיש להם הסכמה זמן קדמון שגם שיצו את החכם שלא יוכל לזדון כי אם ברשות המזכירים ונאלה רבות שאסור להזכירם ולשומעם:

עוד יש הסכמה אחת מח"ת שחקנו הקהלות ע"י החכם הגעלה כמה"ר משה עונקייטל יל"ו זה ג' שנים בכל חוקים וקיומים שאפשר להעשות בהסכמות שאין לה בטלה עולמית ובחומרות גדולות ויש בה ג' חנאים הא' שכל מה שגדור וידור יפרשו אותו חקף ומיד בדי הממונים מזכיר החברה ב' שכל שמחה שיהיה יחוייב לידור לחברה הוא והעולים עמו ג' שכל מי שיהיה בידו מעות ממעות החברה בין מהלואה בין מריח בין מנדבה יחוייב להביאו בחולו של מועד של פסח ביד המזכירים וכל העובר על שום חנאי מכל הנחוצים שם הוא מחורם ומזדון בעולם הוא ובעה"כ ועוד רבות שחסמר בה שער האדם לשומעם וקהל טולידו עברו בשאט בנפש כל אלו החנאים עם היות שהחרו בהם

מיגדר מילתא והוא שראו בעונות הדור פרוץ ומלך שהבחורים ונערים הולכים לטייל בשבת מהוך לעיר במקומות מיוחדים שם עש"י עבירות קשות ורעות הסכימו שלא יוכלו לטייל בשבת מהוך לעיר באותם המקומות המיוחדים לטייל והכריזו ההסכמה בכל קהלות עש"י החכם שהוא היה המזכיר וקבלה עליהם כל הקהלות:

ובשבת שית קלח מבני ק"ק טולידו עברו ההסכמה והלכו לטייל ואמרו שהם לא שמעו כי אם במקום אחד מיוחד ולא במקומות שהלכו לטייל והחכם עם הממונים אמרו שכל המקומות היתה ההסכמה והחרו בהם ואמרו שמאחר שהם אומרים שלא שמעו עברו בשוגג אבל מכאן והלאה שיהיו נזהרים שלא ילכו שאם ילכו יעברו על ההסכמה ויהיו נכשלים בחרם ח"ו וקלח מהקהל היו אומרים שלא היו רוצים לקבלה והחכם ענה בס ואמר שלא היו יכולים להספיק מאחר שכבר קבלה עליהם ונכרה ההסכמה והיו מרגישים ועברו ב' או ג' שבתות ולא הלכו לטייל בשום מקום יביום שבת זכור ילאו בני בליעל ואמרו החכם נתן רשות שוכל לטייל חק ממקום פלוני שהוא אותו המקום המיוחד המזכיר ונגררו אחריהם רבים מהבחורים ונערים יחדיו ואמרו רבים ופוחים והלכו לטייל ועברו ההסכמה והממונים והמזכירים נוסדו יחדיו ליסרם ולזדונם ואותם שהיו מק"ק לורקא קבלו חוכמה וילאו מבית הכנסת ושאלו מחילה והחזירו להם על מה שעברו אבל אותם שהיו מק"ק טולידו לא רצו לקבל חוכמה באומנם שלא עברו הסכמה ויד הממונה והגבר שלהם עמהם כדי שלא להוכיחם:

ושענת שהחכם נתן להם רשות נמלא שקר כ"ש שהוא לא היה יכול לתת רשות בלי המזכירים ואחר כך חזרו לטעון שהם לא קבלו אלא אותו המקום המיוחד כ"ל והחכם והממונים אמרו שעל הכל היתה ההסכמה והכל קבלו ושהיו עוברים הסכמה והעיו פניהם כנגד החכם ואמרו שלא היו רוצים לשמע דיו ואמרו שיסמע טענותיהם החכם הרופא כמה"ר שמואל ואבי נר"ו וחרצו הקהלות בעבור שלא יחרבה המחלוקת והחכם מחל על כבודו גם כי אין צוין גדול מזה ועברו טעניה אחרות ואמרו שמאחר שלא היה שם ממונה מק"ק שלום שאין ההסכמה שעשו כלום:

וואת הטענה בודאי היא בטלה ממה שח"ל מלך שכבר קרלו להם והם ענו מה שענו כדבר שנאמר כ"ש שבהסכמה לא חזר ארבעה ממונים מהג' קהלי אלא

לחכם ולאחר שאותו הנידוי אינו ידוי מאחר שיש הסכמה שהחכם אינו יכול לדנות כנז' למעלה:

ויאמר ההסכמה מלבד שאינה הסכמה כידוע מדברי הריב"ש ז"ל בבא הכנס במגשיהו כשתקן ההסכמה לפני החכם הרופא כה"ר אברהם שלום ז"ל תקן זאת הסכמה עוד הסנימו שלא יהיה ראוי שום אדם לא יחיד ולא רבים לדנות לשום יהודי חבירו בין שיהיה כדן ושלא כדן חוץ מהחכם המרביץ חורה שיוכל לדנות לכבודו ולכבוד החורה ואם יהיה היהודי חייב ידוי מלד אחר הגוברי יהיו מחוייבי לדחותו והוא יקבל עליו לשמור מה שיגורו עליו הגוברי ע"כ הנה בפירוש נחבטלה אותה הסכמה גם כחוב בהסכמה ה"ל שעשו הקהלות וז"ל וכל האיש אשר יגע בכבודו עליו לייסרו כמשפט החורה בלי נסוא פנים לשום אדם כי אם לאמת ע"כ הנה בפירוש שהרשות בידי החכם לייסר כמשפט החורה ועתה אין לנו כי אם המבז' ח"ח חייב לדחותו גם כי זה הרשע הבליעל יותר מזה היה ראוי עכ"ל לא נעשה עמו דבר רק מה שנידוהו החכם ועדיין במדרו הוא עומד גם הקהל מחזיקים ברשעתם ושם החכם וכבוד החורה מואץ בפיסה ולבבם אינו נכון עם ה' ועם חורתו מאחר שהם מחללים את ה' ומבזים החורה ולומדים:

ורגה החכם כבר כתב על זה מה שנראה פשוט בעיניו והביא ראיות רבות ונגסם הפסק שלו ביד איש מיוחד לא חכיר את שמו משום כבודו וכינראה הוא חולק על הפסק לא שעיין בספרים להביא ראיות נגד ראיות ופסק החכם רק מסבירא כמו שזכיר מקצתם למטה ע"כ שר לבא ה' באנו לשחר פינך בכל לב יאל תלא לישע החורה והשיבנו שולחנו דבר על כל אשר אנחנו שואלים מאת פני מעב"ל ויבא דברך דבר ה' וכדנעך והסר מקרבנו משול ושכך כפול מן השמים:

ראשונה על דבר ההסכמה הראשונה שנעשה לכבוד החכם כמו שיראה מעב"ל על דבר קהל עולידו שמרדו בו אם בעבור שהרשה החכם כשהקהל עולידו נכנסו במסורת הברית שקהל עולידו יהיו כשאר הקהלות כל עוד שהם באגודה עם הקהלות עמה שילאו מכלל הקהלות לא נחבטלה אותה ההסכמה אחרי שהחכם לא החיר השבועה ולא החרם כדרך היחר שבועה וחרם רק שאמר אין חשש מאחר שכל הקהלות הם ביחד ועוד שהיה בטוח שרוב ק"ק שלום היוותו פה והם כולם היו מושבעים ועומדים ואם חמצי לומר

פעם ופעמים ובפרט אלו הב' הממונה והגובר שלהם הגובר לא פרע בזמן שדחו הגדבה ועברו עליו תשעה רגלי והממול עבר שדך לחם כך בכל שנה חה שנתים ימים ולא ראה לחם בכמה פעמים ששאלו ממנו:

ועוד שהיו בידו מעות גביע א' שגבה ביום הפור ולא הביאם ליום המועד ליד הגובר של החברה אחרי שהחרו בו כמה פעמים ועדיין מחזיק בטמאתו ואינו רואה להוציאם מחמת ידו גם כל הקהל כאחד הם במשול החרם שהרבה פעמים בשמחתם לא מדרו והמדרים לא פרעו וזוסף עכ"ל שאיש אחד מבני הכהנים אך לא מורע אהרן במעשיו יאל מקהל לורקא והלך בקהל עולידו להחזיק יד מרעים אחר שעבר כל הכחוב לעיל והחרו בו שהיה עובר ההסכמה מאחר שהחכם לא היה מאותו הקהל כפי ההסכמה שאמר בראו למעלה היא ההולכת לפני מעב"ל והוא ענה שכבר נחבטלה אותה הסכמה והוסיף על חטאתו פשע שמלבד שבח הסכות בפני קהל ועדה בחוץ הבית הכנסת ביזה את החכם וחרפו וגרפו והחכם יידה אותו בפני קהל ועדה וכל הקהל חשו לנידוי החכם ובאו אנשים רשומים מהקהלות לפיכך את החכם שיבא לשאול מחילה ממנו ויתרנה החכם לבקשת הנכבדים להיות שמאל דומה וימין מקרבת ובא ושאל מחילה מהחכם ושק את ידיו ובהיות שבקרב שם ארבו להיות אויב ושואל לחכם כדרך הרשעים ששואלים לחלמידי חכמים מטעם לא שאל היחר על הנידוי גם החכם לא התירו כי יבא ולא ידע מה יבא כי במידוי ימות בע"ה ומאו לא דיבר עם החכם מטוב עד רע הנה שהחכם היה נוחן לו שלום לא היה משיב עד שיום ראשון של פסח שהיה עומד החכם והגובר ויהודים אחרים היו עומדים ומדברים לעיני ההסכמות ולו בל שם זה האיש המבאיש כבוד חכמים והגובר היה שואל להחכם דבר א' מהסכמות והשיב אותו האיש ממקומו ואמר במקום שעומד גוי א' מה שמבלבל הקהלות לא יש הסכמה ותקנה ואמר זה על החכם העומד שם והחכם נעם הרבה מאד עליו וחר ויידהו פעם שנית והארור פער פיו לבלי חק וביזה וגידף לחכם בחירופין קשי' ורעים גם לאביו שהיה חכם וחסיד ואחר מוחו חרפו וגרפו עד שהיה ראוי לסקלו באבנים והחכם אחרי שאחרו לא השיבו מטוב עד רע ובהיות ממדה לרב ממודה לכל העיר כמבואר בכל הפוסקים קהל עולידו קבלוהו בסדר פני' יפות ושמוהו כולם על הגידופין וחירופין שגידף וחירף

המושית על דבר הממונה והמזכר שנתאספה שם ב'

דבר מהלל ודבר מהדור (לפניו ודבר מהדור)  
העשיית מה משפט הכנה המבזה פעמים של  
והוא מנודה מפי הכנס אם הוא מנודה לכל העיר  
או לאו ואם הוא עובר על ההסכמה שקבלו ק"ק לורקל  
שלא ללכת בו כל' ואל יחר בעיני אדונינו בזה שקריו  
את האנשים האלה רע' ונחמאים כי אם אינם חוזרים  
בחסובה כראוי כאשר יראה בעיני מעל' בודלי שראו  
לקוראם בשם יותר מנוה' ואין כפרה להם עולמית כ  
מטאחס כבדה מאד וכבוד אלהים הסחר דבר אנ  
האדון על כל דברי האגרת הזאת יבא תשובתו הרמחה  
באר היטב לנו למושבות לפרוע פרעות עלבון החור  
ולומדיה ועל דבר כבוד שמו יחברך ומה' שדך הרב  
מחד וה' אלהים אמת ינחם בדרך אמת להראותיו  
נפלאות מתורתך הרמה והגשלה ויעלך גם עלה במעלה  
רמה כנפש גאוויו ומרים ראשו ונפש צעירי האלן אשר  
פה העירה מאנגטי'א משהחיים אפים ארצה מול הדור  
יקח כסא כבוד הדור והדור ימים על ימיו יוסיף  
בשלוה ובכבוד ושים על שנותיו בנעמים לאורך ימים אמ

ביום שבת קדש כ"ו אלול עור"ם ומנינם ליצירה  
אז בני ק"ק לורקא ובני ק"ה שלום המתגוררי פה

שנית על מה שבין הקהל לחכם פעמים שלש  
כחזר למעלה והחכם יודה לאותם שביווה שאינם כי  
אם ארבעה פושעי ישראל כי שאר הקהל אינם בכלל  
ההכעס והבזוי רק ארבעה מהם אשר בשם ישראל  
יכנו ובהם הבעל שחלוה עמם כי הוא היה שאור שבעסה  
על כל דבר פשע ומלה אם הם חייבים ידווי להחזיקם  
למנוסים :

שלישית על דבר ההסכמה שתקנו הממונים מהעיוול  
אם יש טעם בטענתם או אם הם עבריינים העוברים  
והמחזיקים בהם ויש מי שרצה לעזוז מזה שאלא כחוב  
בהסכמו' הממונים וכך אם שילא כחוב וחסום מיד  
הארבעה ממונים כו' כמו שיראה כת"ר מנחם ההסכמו'  
זה החנאי מבטל כל מה שכתב למעלה ומאחר  
שהסכמה לא היחה כחובה וחסומה מיד הממוני' אעפ"י  
שנראה אינו כלום וכבר מתקן ההסכמה בטל זאת  
הסכמו' ומאחר שאותו חנאי לא נכתב שם לבטל הכחוב  
למעלה כי אם לאוספי ההסכמה שחיה כחובה וחסומה  
לא יוכלו לבטלה עולמית מה שאם ההסכמה לא נכתבה  
ונחסומה יוכלו לבטלה ולהחירה כשיראו הממונים וזה  
נראה מבואר לידוע טבע הלשון שאם כוונתו לסחור  
הלשון יותר קצר ומבוא' והיה יכול לומר בלשון שלילה  
וכל דבר שלא נכתב ונחסם מיד הד' ממונים הוא בקל  
מעיקרו וגם שהיה לשון מסופק היה ראוי להחמיר שהוא  
דבר חכם כ"ס שהוא דבר ברור וכדברי המתקן וטענת  
הם לבזר נראה שאינה טענה מאחר שהם קבלוה  
ובהיות מגדר מילתא נראה שיכולים הרוב לכופ למיעוט  
וטענת שלא נמצא שם ממונה מק"ק שלום נראה שכבר  
נחצטלה ממה שכתוב למעלה :

רביעית אם ראויים לעונש על מה שעברו על מה

חורה בקהלות יצ"ו נוסדו ונימנו יחד לגדור פרטת כו' וראו להוציא מחוך העדה הקדושה כ"ד חשים רשומים וחמושים בקנה היריעה אשר נקבו בשמות להיות ארבעה מהם ממוני' בכל ששה חדשים לפקח בכל ענייני העיר ולבער כל חשי' עושי עול ורשעה כו' אלה הכ"ד חשים שלמים הם אחזו להיות ממונים ארבעה מהם עפ"י הגורל בכל ששה חדשים ויהיו חוזרים חלילה עד תשלום עשר שנים רגופות ויהיו ד' ממונים בכל ששה חדשים עם ההכנס המרביץ חורה בקהלות יצ"ו לפקח ולענין ולראות ולתקן בכל ענייני ותקוני העיר כנ"ל ואיש לא ימרה את פיהם :

רק לחוק וללחמך בכל מאמץ' כח כל גורחם ותקונם אשר יגורו ויתקנו בעיר בע"ה בכל נפשם ובכל מחדם ומעשה ומעשיו מקבלי' עליהם כל הק"ק בכלל ובפרט כל מה שימרו ויתקנו הממונים עם ההכנס המרביץ חורה עמכם מבלי שיוכל שום אדם להיות פוזה פה ומפזף על כל מה שימרו ויתקנו בענייני ותקוני העיר לפי ראות עיניהם על נפשם ועל יהדותם וקבלו עליהם הממונים הכ"ל כלם כח' וכל אחד בפני עצמו ההסכמה הזאת המאושרת ומקיימת כדרך כל ההסכמות ההגנות בישראל בכל החומות והחזוקות אשר מכיר לעשות הכל לשם שמים ולבלתי נשוא פנים לשום אדם כו' ולא יוכלו לוותר ולבטל שום דבר מכל מה שיחקו ויגורו הממונים כל כח מהם בזמנם ולא לעבור על כל דבר מכל מה שיסכימו ויתקנו ויגורו וכן כל בני הקהלות יצ"ו מנדולס ועד קטנס קבלו עליהם לעמוד ולקיים כל מה שימרו ויתקנו הממונים יצ"ו שיהיו בכל זמן וזמן עד תשלום העשר שנים הכ"ל מבלי שיוכל שום אדם לנגד על שום דבר מכל מה שיסכימו ויתקנו ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע בחברת' ובעצת ההכנס המרביץ חורה בקהלות יצ"ו וכל דבר שילא מתחת יד הממונים כחוב וחחס מחסימת יד הארבע' ממונים שיהיו כל ששה חדשי' כנ"ל וחחס מהמרביץ חורה כנ"ל הרי היא כאלו נעשה מב"ד הגדול שבירושלים תובב"א שריר וקיס בכל ח"ס ואשרי וקיימי מבלי שיוכל שום אדם לבטלו בעולם כי כל הכחוב לעיל קבלו עליהם כל הק"ק בכלל ובפרט כדרך כל ההסכמות ההגנות בישראל שרירות וקיימות מבלי שיוכל שום אחד מהם הקהלות לא כולם ולא מקצתם לבטל זאת ההסכמה ולא שום פרט מפרטי ההסכמה כנ"ל עד תשלום הכ"ל בכה כל החומות והאלות הכחובות בספר חורת משה רע"ה בקנס חרס ומדוי ושמתא ע"ד המקום ב"ה וע"ד חכמי רבני לפת תובב"א

העירה מאגנסייא קמנו ונחשודר לכבוד אלהי ישראל ולכבוד חורנתו הקדושה ונחשברט יחד להיות כלנו אחתנו שני הקהלות הן' יחד בלהבה ואהיה שלום ורעות לכל דבר שבקדושה ולעשות רצון אבינו שבשמים ואיש לרעהו יעזורו ולאחיו יאמר חוק והסכמתו ביינו הסכמה גמורה שרירא וקיימת בכל חוקף וחוקף ההסכמות ההגנות בכל ישראל בכה נח"ש חמור וגמור לקיים כל מה שאמיר הנה בלי שינוי כלל :

ראשונה קבלנו עלינו את ההכנס פלוגי כל ימי היוזנו דר בעיר האחת להיות מרביץ חורה בחוכנו ולהיות ראש וקצין עלינו בכל אשר יגזור ואיש ממנו לא ימרה את פיו כו' וקבלנו עלינו להדרו ולכבדו ולעזרו ולסומנו ולחומנו בכל מעשה ידיו וה' אלהים יעזר לנו וכל האיש אשר יגע בכבודו עליו לייסרו כמשפט החורה מבלי נשוא פנים לשום אדם כי אם לאמת :

עוד הסכמנו בהסכמה גמורה בכה ה' שלא יוכל שום אחד מהמתפללים בכל קהל וקהל מהב' קהלות הן' לנאת מהקהל אשר הוא מתפלל ללכת להתפלל בקהל אחר לא בעד כעס ולא בעד שום מריבה ואם ילא ילא ילך מק"ק לורקא לק"ק שלום או מק"ק שלום לק"ק לורקא ולא לתקום אחר בשום אופן שבעול ואפי' דרך עראי כו' גם הסכמנו שאם ק"ק עולידו יעשו חיוו הסכמה או חיקון שיהיה נגד כבוד הקהלות או נגד כבוד ההכנס מעתה ומעכשיו קבלנו עלינו בכה ההסכמה הכ"ל להיות נבדלים מהם ולא להמנא בשמתחם ולא באבלם ולא להיות נמנים עמכם לכל דבר שבקדושה והרי אנו מופרשים ונבדלים מהם כו' כל זה קבלנו עלינו בכה ההסכמה הכ"ל וכל אחד ואחד ממנו נשבעו שבעה חמורה שרירא וקיימת בלי מרמה ותחבולה ועקבה ע"ד המקום ב"ה וע"ד הנשבעים באמת וע"ד רבים מפורשים רבני לפת תובב"א וע"ד ההכנס המרביץ החורה מבלי שיוכל לבטלה עולמית בלי רשות ההכנס הזכיר וכל מי שיעבור ח"ו על שום דבר מכל הכ"ל מלבד שהוא עובר על כל הכחוב לעיל הרי הוא מחוסר לקהלות ישראל עד אשר ישוב ויחזיר ויפלא לו וכל המקיימים ישא ברכה מאת ה' ולדקה מאלהי ישעו אמן וחמנו שמוחינו פה והכל שריר ובריר וקיים וחמנו כל חשובי הק"ק יצ"ו :

### נסח הסכמות הממונים

ביום שבת קדש כ"א לחדש כסליו שנת השכ"א ליצירה בהתאסף ראשי עם קדש פרינסי ומנהיגי הק"ק יצ"ו אשר פה העירה מאגנסייא יחד עם ההכנס המרביץ

מאחר שמורה לרב מורה לכל העיר והוא עבר והחזיקם לטובים וליראים ואם החירו הוא החר בלי רשות החכם שידם לכבודו ולכבוד אביו וגם על הסכמות שעברו ואם כל הקהל הם במשול שהם מחפלים עם אלו הד' מורים ומחורמי' מכה טעמים:

ואף גם זאת שהסכמת הממונים מבקשים לבטלה ועל הכל יתגדל הסדר עמנו להודיענו הכל בפרטות על הן ועל לאו ואחרי דברו לא ישנו כאשר דברו דבר מלך שלטון וגם כי החכם ואחרים עמי רבים ונכבדים הורו מה שהורו על דבר זה לא סמכו עליהם וימחול לנו כבודם ושלחנו ליה למר כי על דבריו אנו נשענים ולחשובו הרמחה אנו בטוחים ושלוס רב למר ולכל אובדי חורחו אמן:

חשובה ראה ראיתי הסכמת ק"ק לורקא וק"ק טולידו והיא תקנת ותיקין ואין כח ביד שום אדם להחירו לפי שהיא לדברי' מזה וכל תקנה שהיא לדבר מזה אין כח ביד שום אדם להחירה וכך השיב הרשב"א על קהל שהסכימו וגזרו חרם שלא לשחוק בקוביצא ואח"כ ראו להחירה שאין כח בידם להחירה מהטעם שכתבתי ודברי המערער על ההסכמה היא הם בטלים במיעוט ואין בהם ממש כמו שיפה כתבו והוכיחו החכמים השלמים המשיבים כדן וכהלכה וכל העובר ההסכמה הוא' הוא נכשל בחרם וגדול עונו מנשוא והמחזיק בידו או שיש בידו למחות ואינו מזהה עמיד ליתן את הדין:

ומה עוב ומה יעיס היה לק"ק שלום להחזיק בשמם ולהתחבר עם אחיהם ולהתחבר עם השתי קהלות כאשר היו מימי קדם קדמחא כי בזה יקלעו שם שמים וחרבה עבודת שמים מכה פנים מבוארים וגלויים לעין כל וישמו גבולם שלום באמת מפיל אני חסנתי לפניהם ינכחו דברי באוניה ויחירו מחוסם כל ד' מחשבה המעכבת וחוללת בפני זה רק ייהדו לבס לעבוד' שמים וישמעו דברי חכמי' ומידועם כי שומע להם ישכן בטח והיה זה שלום נאם הלעזר

יוסף בכמה"ר אפרים קארל זלה"ה

## דני שחיטות וטריפות

### סימן רז

ענה ה"ח מרשח תתת ידו

א שאלה ענה שדוק לאחר' וילאח טרפה מתחת ידו אם מעבירים אותו ואם הוא גאמן למור בשר:

מבלי שיהיה להסכמה האחת החרה עולמית עד חשלוס ה"ל וכל מי שיעלה על לבו הן יחיד הן רבי' לבטל זאת ההסכמה עד חשלוס ה"ל אחר הוא ביום אחר הוא בלילה אחר הוא בשיכבו אחר הוא בקומו אחר יהיה מפי עליון אחר יהיה מפי מלאכי הגבורה יהיה בחרם יהיה בגידוי יהיה בשמחא בעה"ז ובעה"ב מבלי שיהיה לו כפרה עולמית שההסכמה האחת היא מקוימת ומאוסרת עד חשלוס ה"ל מבלי שיהיה לא כולה ולא מקצתה שום ביטול בעולם ועל המקיימה והמחזיקה להיות עוזר לאמת ולתיקון ההנהלות יבורך מפי עליון וחתמו בה כל חשובי הקהלות:

ויהי בראותם כי כלחה אליהם הרעה על כל הסכמות והגידויין שעברו החשובה שגשו היא שעלה על לבם טיגא לאחר נחרים גם אהנו לחכם ולכל מי שקורא אותם מורים ומחורמים ובחושבם שהחרם או הגידוי שאינו מפי חכם שאינו גידוי הלכו בנא כח וסיתו ברני כסף ללומד א' שמו רבי שלום ימעט מהבל שמו והקימוהו לראש ולקצין בקרב עמו להיות המשרה על שכתו בשם חכם יכנהו ולרבי ריבם כנגד החכם הזקן שמוהו והוא נחרה ועליון יתן קולו ונחשטף בטלית שאינה שלו ולא הבינו אין בכל מה שעשה בקול רעמים כי מלא ידיו דמים ונחערב עם שוים מורים ומחורמים אנשים רקים ופוחים ייקשים ונלחום דבר ה' ביום ונכנס בעובי הקורה כי היכי דלימטי ליה שיבא מכשור' מהחכם והאדירה ותחלת מעשהו זר עבודתו נכריה וחושיה נחה ממנו והחזיק עצמו לרב גדול ורב אלוף עי"רס והחיר לכל מורה ומחורם כאלו היה בידו להחרימם ועל הראשונים עוי פנים הבח לגאיונים היינו מטערים וזה בא להוסיף אמרים מי המרים המאחרים ואם אחי עלינו גאווה תאווה תאווה והיו לעוהה בכלוא דלא מבע דמא כי במלחמ' הוסיפו סרה זעם ועברה בהיותם נוזבים בטלויים וסרבים והמה בכחובים מפורסמים בחטאות ואשמים במארה יהיו נארים חסרים בורים רקים עד מעמקים מה יעשה ליום פקודת כל שיסנו בלמידה נוסף גם הוא על שגאי החורה פרץ ויעבור מעברה פשט כחוגת היראה ודרכו נסחרה דורש דמים לא זכר דרך דמים עגוים אחרי דרך מבוא העם המתאוו' לעורר מדמים מרחח טועה מסער לבש אדרת שע"ר למען כחש ולדבר קשות שות שח השערה להיות ביושב אהלים ולהחל החולים נתן בים מריבה דרך ובמים עוים נחובה משיב רעה חמה טובה:

גם על זה יבא חשבת האדון אם עשה כהוגן